

תמצית תנ"ך

תמצית חמשה חומשי תורה, וספרי יהושע, שופטים, שמואל א'-ב', מלכים
א' ב', מגילות רות ואסתר, דניאל, עזרא, נחמיה, ודברי הימים א'-ב'.

מהדורה שניה

מנחם אב התשע"ז

כל הזכויות שמורות

ניתן להשיג תמצית הש"ס על מסכתות ברכות, מסכתות סדר מועד וסדר נשים, ומסכת נדה.
וכן תמצית ספרי מוסר מסילת ישרים ושערי תשובה, נפש החיים וחזו"א אמו"ב.

לפרטים- 052-7692282

הקדמה:

הנה אמרו חז"ל קידושין ל. לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד. ומקרא היינו תורה נביאים וכתובים וכמ"ש הרמב"ם (ת"ת א' י"א). ובתוס' כתבו שאנו סומכים אהא דאמרינן בסנהדרין (כ"ד). בבל בלולה במקרא במשנה ובגמרא, דגמרת בבל בלולה מכולם. וברמב"ם (שם י"ב) כתב שאינו צריך לשלש לימודו אלא בתחילת הלימוד, אבל לאחר שיגדיל בחכמה וידע התורה שבכתב התורה שבעל פה יפנה עיקר עיסוקו לתלמוד, לפי רוחב ליבו וישוב דעתו, ויקרא לעיתים מזומנים בתורה שבכתב ובדברי השמועה, כדי שלא ישכח דבר מדיני התורה. וכתב הלחם משנה שכוונת הרמב"ם ליישב מה שהקשו התוס' למה אנו לא נוהגים העולם לשלש לימודם אלא עוסקים בתלמוד בלבד.

ומבואר בדברי חז"ל שלימוד וידיעת תורה נביאים וכתובים הוא דבר שצריך להשקיע בו שליש מזמנו, לכל הפחות עד זמן שידע אותו כראוי, והדרך לקיים דבר זה היא או באופן של לימוד תלמוד בבלי, או ע"י שידע תורה נביאים וכתובים כראוי ואח"כ יעסוק בתלמוד בבלי, וגם אז צריך לחזור על לימוד זה כדי שלא לשכוח.

והנה בדורות האחרונים לא מצוי שיהיה קביעות של לימוד בצוותא של תורה נביאים וכתובים, מפני כמה טעמים, ואמנם הדבר פשוט שהידיעות בתנ"ך הם חשובות הן לענין הבנת התלמוד בבלי כראוי, שכאשר לומד איזה מצוה או ענייני אגדה בתלמוד, יהיה הדבר אצלו ברור כחלק מהתורה נביאים וכתובים שלמד, ומאיך כאשר לומד את התורה נביאים וכתובים יזכר במה שלמד בתלמוד על אותם עניינים.

ועל כן ראיתי לנכון לעצמי לקבוע איזה זמן לחדש את הידיעות הפשוטות בתנ"ך, לפי פירוש רש"י, וכדי שהדברים יהיו ברורים כראוי, וגם ישמרו לזמן מרובה, וגם יהיה קל לחזור עליהם, סיכמתי לעצמי בצורה קצרה וברורה את תמצית הדברים, וכמובן שאין בכוחי לקבוע מה עיקר, כי הכל עיקר, אמנם שייך לסכם את כללי הדברים ללא הפרטים, באופן שע"י לימוד הכללים יהיה קל יותר לזכור את הפרטים, כי לזכור פרטים בלא כללים הוא דבר קשה, וכמ"ש הרמח"ל בהקדמה לדרך ד'.

ומעלה גדולה יש בלימוד התנ"ך לפי פשוטו, וכמ"ש החזון איש (קובץ אגרות א' ר"ט) "וכבר כתב הרשב"א שאין מתיישבים בדברי אגדה, ואין לנו אלא מה שבפי המון ישראל החכמים והפשוטים יחדיו, שנקבעו בלבות ישראל משפע קודש של פשטות המקראות, ומלהבות אש היוצאות מדברי חז"ל ופועלות לקבוע אהבתו ויראתו ית' ללהב אש, דווקא בפשטותם". עכ"ל.

והנה ספרי הנבואות שאמרו הנביאים כמו ישעיה ירמיה וכו' הם דברים שגם להבין את פשוטם צריך עיון גדול, ויש בזה ביאורים רבים, ופעמים כמה פסוקים רומזים לעניינים רבים, אשר סיכום הדברים יהיה ארוך הרבה יותר מדברי הנביאים עצמם, לכן לא סיכמתי ספרים אלו, אלא רק את שאר הספרים והעניינים.

ואודה להשי"ת על כל הטוב שגמלני, ועל שזכיתי לאפשרות לעסוק בתורה הקדושה, ויה"ר שאזכה לסייעתא דשמיא ברוחניות ובגשמיות, לעסוק בתורה, ולהגדיל תורה ולהאדירה.

תוכן העניינים:

5	.....	חומש בראשית:
14	.....	חומש שמות:
22	.....	חומש ויקרא:
31	.....	חומש במדבר:
38	.....	חומש דברים:
46	.....	יהושע:
49	.....	שופטים:
53	.....	שמואל א':
57	.....	שמואל ב':
60	.....	מלכים א':
63	.....	מלכים ב':
67	.....	מגילת רות:
67	.....	מגילת אסתר:
69	.....	דניאל:
71	.....	עזרא:
72	.....	נחמיה:
75	.....	דברי הימים א':
77	.....	דברי הימים ב':

חומש בראשית:

בראשית:

בריאת העולם - הקב"ה ברא את העולם, ביום הראשון נבראו שמים וארץ, והפריד הקב"ה בין האור לחושך, ביום השני נברא הרקיע והופרדו המים התחתונים מהעליונים, ביום השלישי נקוו המים לים ונראתה היבשה, ונבראו הדשאים העשבים והעצים, ביום הרביעי נבראו המאורות, ביום החמישי נבראו הדגים החיות והעופות, בשישי נבראו הבהמות רמש האדמה והאדם, לאחר שנברא האדם עלה אד מן הארץ והשקה את האדמה.

בריאת האדם - האדם נברא עפר מן האדמה ונשמת חיים, הקב"ה ברא את האשה מצלע האדם, ובירך אותם שיפרו וירבו, ונתן להם את השליטה בבעלי החיים, והתיר באכילה את הצומח לאנשים ולבהמות, האדם קרא שמות לבעלי החיים.

הקב"ה שבת ביום השביעי ובירך וקידש אותו.

הקב"ה ברא את גן עדן וברא בו עצים ונהר יוצא מהגן שנפרד לד' ראשים פישון גיחון חידקל ופרת, הקב"ה הניח את האדם בגן עדן לעבדה ולשמרה.

חטא אדם הראשון ועונשו - הקב"ה אסר על האדם לאכול מעץ הדעת, הנחש פיתה את האשה לאכול מעץ הדעת, היא אכלה ונתנה גם לאדם שיאכל, הקב"ה העניש את הנחש שיהיה ארוך יאכל עפר וילך על גחון ויהיה איבה בינו לבין האדם, האשה נענשה בצער הריון ולידה ובתשוקתה אל בעלה ושהוא ימשול בה, האדם נענש בצער הפרנסה, וכן נגזרה עליהם מיתה, האדם גורש מגן עדן פן יאכל מעץ החיים ויחיה לעולם.

קין והבל - חוה ילדה את קין והבל, שניהם הביאו מנחה, מנחת הבל התקבלה ושל קין לא, הקב"ה אמר לקין שהוא יכול לחזור בתשובה, קין הרג את הבל, ונענש שהאדמה לא תתן לו את כוחה ויהיה נע ונד בארץ, וניתן לו אות שלא יהרגוהו.

הכתוב מונה את צאצאי קין ומעשיהם.

אדם הוליד את שת, המשך הדורות הוא אנוש קינן מהללאל ירד חנוך מתושלח למך נח, נקרא נח על שם שינחמם מקללת האדמה.

רבוי בני האדם וחטאיהם - בני האדם רבו על פני האדמה וחטאו, הקב"ה ניחם על הבריאה ורצה למחותם מעל פני האדמה, ונח מצא חן בעיני השם.

נח:

גזירת המבול - בני האדם השחיתו את דרכם בגזל ועוד עבירות, הקב"ה אמר לנח שיבנה תיבה וסיפר לו על המבול ועל הצלתו ע"י התיבה, ואמר לו שיכניס גם מבעלי החיים לתיבה.

המבול - הקב"ה צווה את נח להכנס לתיבה ולהכניס את בעלי החיים, המבול התחיל ב"ז לחודש השני, המים ירדו מלמעלה ומלמטה ארבעים יום, כל היקום נמחה מעל פני האדמה וכל בעלי החיים מתו, מאה וחמישים יום גברו המים על הארץ, ואח"כ התחילו המים להחסר, התיבה נחה ב"ז לחודש השביעי, בא' לחודש העשירי נראו ראשי ההרים, הארץ יבשה בכ"ז לחודש השני.

יציאתם מן התיבה - נח שלח את העורב ואח"כ את היונה ג' פעמים ובפעם השלישית לא חזרה היונה, ואז יצא נח מן התיבה בציווי הקב"ה, נח בנה מזבח וזבח בו מן הבהמות הטהורות, הקב"ה הבטיח שלא יוסיף לקלל את האדמה עוד, ובירך את נח ובניו שיפרו וירבו, ומוראם יהיה על החיות, והתיר להם את אכילתם, ואסר אכילת דם ורציחה, הקב"ה נתן את הקשת לאות ברית שלא יהיה עוד מבול.

שכרות נח - נח נטע כרם שתה יין והשתכר, חם ראה את ערות אביו וסיפר לאחיו, שם ויפת כיסו את אביהם בהליכה לאחור בלא לראות ערוותו, נח התעורר וקילל את חם ובירך את שם ואת יפת. הכתוב מונה את צאצאי נח אחרי המבול.

דור הפלגה - בני האדם בנו מגדל, הקב"ה ראה את המגדל, בלבב את שפתם והפיצם על פני הארץ. **הדורות מנח עד אברהם** - הכתוב מונה את השתלשלות הדורות משם עד אברהם, ואלו הם שם ארפכשד שלח עבר פלג רעו שרוג נחור תרח אברהם, אברהם נשא את שרי, ותרח ומשפחתו גרים בחרן.

לר לר:

הליכת אברהם לא"י - הקב"ה אמר לאברהם שילך לארץ שיראהו ויברכו, אברהם יצא בגיל 75 והלך עם שרי ולוט והנפש שעשו בחרן לארץ כנען, הקב"ה נגלה אליו ובישר לו שיתן לזרעו את הארץ, אברהם בנה מזבח לד'.

ירידת אברהם למצרים - אברהם ירד למצרים מפני הרעב, ואמר לאשתו שתאמר שהיא אחותו כדי שלא יהרגוהו, שרי נלקחה לבית פרעה, פרעה לקח בנגעים והחזיר את שרי לאברהם.

פרידת לוט מאברהם - אברהם חזר עם לוט לנגב ועמו הרבה צאן כסף וזהב, ריב פרץ בין רועי אברהם לרועי לוט, אברהם אמר ללוט שיפרד מעליו ולוט בחר ללכת לסדום.

הקב"ה נגלה לאברהם ואמר לו שיתן לו את כל הארץ ושזרעו ירבה כעפר הארץ.

מלחמת אברהם עם ד' מלכים - ארבעה מלכים נלחמו בחמישה בעמק השידים ונצחום, מלכי סדום ועמורה ברחו ולוט נשבה, אברהם נלחם בארבעת המלכים וניצחם ושיחרר את לוט עם רכושו, מלך סדום הציע את הרכוש לאברהם ואברהם סירב לקחת, אברהם נתן מעשר למלכי צדק.

תמצית המקרא בראשית

ברית בין הבתרים - הקב"ה בישר לאברהם על רבוי זרעו ככוכבי השמים, וכרת עמו את ברית בין הבתרים, ואמר לו שזרעו יהיה גר בארץ אחרת ויעבוד ד' מאות שנה, ואח"כ יצאו ברכוש גדול, והדור הרביעי יחזור לארץ ישראל וירשו את הארץ, וזרעו ירש מנהר מצרים עד נהר פרת.

לקיחת הגר לאברהם - אברהם נשא את הגר לבקשת שרה, הגר הרתה וזלזלה בשרה, שרה עינתה את הגר, הגר ברחה והמלאך אמר לה שתחזור וזרעה ירבה.

מצות מילה - הקב"ה נגלה לאברהם ואמר לו שזרעו ירבה וירש את הארץ, שינה את שמו מאברם לאברהם ואת שם שרי לשרה, וציווה אותו על המילה, אברהם נמול הוא וישמעאל וכל אנשי ביתו.

וירא:

הבשורה על לידת יצחק - הקב"ה נגלה לאברהם כחום היום, אברהם ראה שמגיעים אורחים והוא טרח בזריזות לארחם, אברהם התבשר מהם על לידת בנו כעת חיה.

תפילת אברהם - הקב"ה הודיע לאברהם על הפיכת סדום עקב חטאיהם, אברהם ביקש עליהם רחמים בזכות חמישים, ארבעים וחמש, ארבעים, שלושים, עשרים, ועשרה, והקב"ה אמר לו שאין אפי' עשרה צדיקים.

המלאכים אצל לוט - המלאכים הגיעו לסדום ולוט אירחם, אנשי סדום תבעו את הוצאת האורחים, לוט סירב והציע את בנותיו, אנשי סדום נגשו לשבור את הדלת והם הוכו בסנוורים, המלאכים הודיעו ללוט על חורבן סדום ושיברח עם כל משפחתו פן יספה אף הוא.

הפיכת הערים - הקב"ה המטיר על הערים גפרית ואש והפך את הערים, אשת לוט נעשתה נציב מלח, לוט ביקש לנוס לצוער והמלאך הסכים.

לידת עמון ומואב - בנות לוט השקו את אביהם יין ושכבו עמו והרו מאביהם וילדו את עמון ומואב.

הליכת אברהם לגרר - אברהם נסע לגרר ואמר ששרה היא אחותו, אבימלך מלך גרר לקח את שרה והקב"ה מנע אותו מלבוא אליה, ואמר לו בחלום שיחזיר את שרה, אבימלך החזיר את שרה עם מתנות, אברהם התפלל על רפואת אבימלך אשתו ואמהותיו שיוכלו ללדת.

לידת יצחק - שרה ילדה את יצחק, אברהם מל אותו בגיל ח' ימים, ועשה משתה ביום הגמל יצחק.

גירוש הגר וישמעאל - שרה ראתה את ישמעאל מצחק ואמרה לאברהם שיגרש את הגר ובנה, הדבר רע בעיני אברהם, הקב"ה אמר לאברהם שלא ירע לו כי רק יצחק יהיה זרעו, אברהם שלח את הגר עם לחם ומים, המים נגמרו וישמעאל עמד למות, מלאך נגלה להגר ואמר לה שהקב"ה שמע את קול הנער והוא יהיה לגוי גדול, הגר ראתה באר מים והשקתה את הנער, ישמעאל נשא אשה מארץ מצרים.

אברהם כרת ברית עם אבימלך וקרא למקום באר שבע, נטע שם אשל, וקרא בשם ד'.

נסיון העקידה - הקב"ה ניסה את אברהם ואמר לו שיעלה את יצחק לעולה, אברהם לקח את יצחק והלך עמו, בנה מזבח ערך עצים ועקד את יצחק בנו, ולקח את המאכלת לשחוט אותו, המלאך אמר לאברהם שלא יעשה לבנו מאומה ועתה נתברר כי הוא ירא אלוקים, אברהם העלה איל לעולה תחת בנו, המלאך אמר לאברהם כי בגלל עקידת יצחק יברכו וירבה את זרעו.

חיי שרה:

קבורת שרה במערת המכפלה - שרה מתה בגיל 127, אברהם ביקש מעפרון לקנות את מערת המכפלה, עפרון הציע שיקח בחינם אברהם סירב ושילם 400 שקל כסף, וקבר שם את שרה.

שליחת אליעזר לחרן - אברהם השביע את אליעזר שלא יקח אשה ליצחק מבנות הכנעני אלא ממשפחתו, ואמר לו שלא יוציא את יצחק מהארץ, העבד לקח עשרה גמלים וכל טוב והלך לארם נהרים, אליעזר התפלל על מציאת הזיווג ליצחק לפי הסימן שיבקש לשתות והנערה תשקה אותו ואת גמליו, רבקה הגיעה ואליעזר ביקש שתשקהו והיא השקתה אותו ואת גמליו, אליעזר לקח נזם זהב ושני צמידים ונתן לה, והודה לקב"ה על שהצליח דרכו.

לקיחת רבקה לאשה ליצחק - אליעזר סיפר למשפחת בתואל על בקשת אברהם לקחת ליצחק אשה ממשפחתו, ועל התפילה והסימן שעשה, וביקש מהם לתת את רבקה לאשה ליצחק, הם בקשו להמתין ואליעזר ביקש שיביאוה מיד, שאלו את רבקה והיא רצתה ללכת מיד, הם ברכו את רבקה, אליעזר הביא את רבקה ליצחק, ויצחק נשאה לאשה.

אברהם נשא את קטורה והיא הולידה לו עוד ילדים, אברהם נתן את כל אשר לו ליצחק, ולבני הפלגשים נתן מתנות בחייו ושילחם.

מיתת אברהם - אברהם מת בגיל 175, יצחק וישמעאל קברו אותו במערת המכפלה, הכתוב מונה את שמות בני ישמעאל, ישמעאל מת בגיל 137.

תולדות:

לידת יעקב ועשיו - יצחק התפלל ורבקה הרתה, הבנים התרוצצו בקרבה, ונאמר לרבקה שיהיו שני בנים שיפרדו לשני לאומים, הראשון היה אדמוני וקראו לו עשיו, השני אחז בעקב עשיו וקראו שמו יעקב.

יעקב ועשיו - עשיו היה איש ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אוהלים, יצחק אהב את עשיו ורבקה את יעקב, עשיו נשא מבנות כנען והיה מהם מורת רוח ליצחק ולרבקה.

מכירת הבכורה - עשיו מכר את הבכורה ליעקב בתמורה לנזיד עדשים.

מאורעות יצחק - היה רעב בארץ, הקב"ה נגלה ליצחק ואמר לו שלא ירד למצרים, ושיתן לו ולזרעו את הארץ כפי שנשבע לאברהם, וירבה את זרעו, יצחק הלך לגרר ואמר שרבקה היא אחותו, אבימלך ראה את יצחק מצחק את רבקה אשתו ושאל את יצחק למה אמר שהיא אחותו, יצחק אמר שפחד שיהרגוהו, אבימלך מזהיר מלפגוע ביצחק ובאשתו, יצחק העשיר מאד ואבימלך שולחו משם, יצחק הלך וחפר את הבארות שחפר אביו, רבים עם יצחק על הבאר הראשונה השניה ורק בשלישית לא רבים עמו.

באר שבע - יצחק הלך לבאר שבע, הקב"ה נגלה ליצחק ואמר לו שלא ירא, והוא יברכו וירבה את זרעו, יצחק בנה מזבח לד', אבימלך בא לכרות ברית עם יצחק מאחר שראה שד' עמו, עבדי יצחק חפרו באר ומצאו מים.

ברכת יצחק - יצחק זקן ואינו רואה, הוא קרא לעשיו ואמר לו שיצוד ציד ויכין לו מטעמים ויברכו לפני מותו, רבקה קראה ליעקב ואמרה לו שיקח מן הצאן שני גדיים והיא תעשה מהם מטעמים

תמצית המקרא בראשית

לאביו כדי שיברכו, רבקה הלבישה ליעקב את בגדי עשיו, יעקב בא לאביו ואמר לו שהוא עשיו והביא את המטעמים שביקש כדי שיברכו, יצחק מישש את יעקב לראות אם הוא אכן עשיו, יצחק ברכו בשפע גשמי ושישלוט על העמים ויהיה גביר לאחיו.

ברכת עשיו - כשיעקב יוצא מיד בא עשיו, אביו שאלו מי הוא ועשיו גילה שיעקב קיבל את הברכות וצעק וביקש גם הוא ברכה, יצחק אמר שכבר לקח לו יעקב את הבכורה, עשיו ביקש שיברכו ג"כ ויצחק בירכו שיהיה מושבו משמני הארץ ומטל השמים, ושיעבוד את אחיו ואם אחיו יחטא יפרוק את עולו.

בריחת יעקב מפני עשיו - עשיו רצה להרוג את יעקב בגלל לקיחת הברכות, רבקה שמעה ושלחה את יעקב לחרן ללבן אחיה, ואמרה ליצחק שהיא רוצה שיקח אשה ממשפחתה, ויצחק שלח את יעקב לחרן לישא אשה, וברכו שזרעו ירבה ויקבל את ברכת אברהם לקבל את הארץ.

עשיו ראה שבנות כנען רעות בעיני אביו והוא לקח את מחלת בת ישמעאל מלבד שאר נשיו.

ויצא:

חלום יעקב - יעקב בדרכו לחרן הלך לישון וחלם שסולם מוצב ארצה וראשו מגיע לשמים ומלאכים עולים ויורדים בו, והקב"ה אמר לו שירש את הארץ, ושישמור אותו עד שובו לכאן, יעקב לקח את האבן ועשה ממנה מצבה, ונדר שאם יהיה הקב"ה בעזרו ויחזור בשלום תהיה האבן בית אלוקים ויתן מעשר מכל אשר לו.

פגישת יעקב ורחל - יעקב הגיע לחרן וראה את הרועים ממתינים ליד הבאר שיש עליה אבן, בראותו את רחל ניגש וגלל את האבן מעל פי הבאר והשקה את הצאן, נשק לה וסיפר לה שהוא בנה של רבקה, לבן הזמינו לביתו ויעקב רעה את צאנו חודש ימים.

נישואי יעקב לרחל וללאה - לאחר חודש לבן הציע לו משכורת יעקב ביקש לעבוד שבע שנים בעבור רחל, לאחר שבע שנים לבן עשה משתה ונתן לו את לאה, בבוקר יעקב גילה את התרמית ולבן טען לו שבמקומם נושאים קודם את הגדולה, ואמר לו שיתן לו את רחל עוד שבוע, ואח"כ יעבוד עבורה עוד ז' שנים, לבן נתן את זלפה ללאה ואת בלהה לרחל.

לידת השבטים - ללאה נולדו ראובן שמעון לוי ויהודה, רחל נתנה את בלהה שפחתה ליעקב כדי שתלד בזכות זה, ובלהה ילדה את דן ונפתלי, לאה אף היא נתנה את זלפה שפחתה וזלפה ילדה את גד ואשר, ראובן מצא דודאים בשדה ורחל ביקשה אותם, לאה התרצתה בתמורה לכך שיעקב ישכב עמה באותו לילה, לאה ילדה את יששכר זבולון ודינה, רחל ילדה את יוסף.

עבודת יעקב בשכרו - לאחר לידת יוסף יעקב רצה ללכת לארצו, לבן הציע לו שכר על עבודתו, יעקב הציע לקבל בשכרו כל שה ועז נקוד וטלוא וכל שה חום, ואמר ללבן שיוציא עכשיו מהעדד כבשים אלו וכך ידעו שלא גנב, יעקב מפצל מקלות ומניחם בשקתות המים, יעקב העשיר מאד.

חזרת יעקב לא"י - יעקב שמע שבני לבן טוענים שלקח את כל העושר מאביהם, הקב"ה אמר לו שיחזור למולדתו, לבן הלך לגוז צאנו, ויעקב קרא לרחל וללאה ואמר להם שהוא רוצה ללכת והסביר להם את הסיבה לכך והם התרצו ללכת, יעקב ברח עם כל משפחתו ורכושו, רחל גנבה את התרפים של לבן.

תמצית המקרא בראשית

מרדף לבן - לבן שמע שיעקב ברח והוא רדף אחריו עם אחיו, הקב"ה הזהיר את לבן לבלתי ידבר עם יעקב, לבן אמר ליעקב למה ברח בהחבא ולא נתן לו להפרד, ולמה גנב את התרפים, יעקב אומר שברח כי פחד שיקח את בנותיו, ולא גנב את התרפים, לבן חיפש ולא מצא את התרפים, יעקב טען ללבן שהוא עבד אותם במסירות רבה ולמה הוא רדף אחריו, לבן ענה שהכל שלו, יעקב ולבן כרתו ברית ביניהם ולבן חזר לביתו.

וישלה:

יעקב מכין עצמו לבוא עשיו - יעקב שלח מלאכים להודיע לעשיו על בואו, המלאכים חוזרים ואומרים לו שעשיו בא עם ד' מאות איש, יעקב פחד וחצה את משפחתו לשניים כדי שישאר לפחות אחד לפליטה, והתפלל לקב"ה שיצילו, ושלח מנחה לעשיו ע"י עבדיו והדריך אותם איך להביא את המנחה ומה לומר לעשיו.

ריב יעקב והמלאך - יעקב נשאר לבדו והגיע מלאך ונאבק עמו עד עלות השחר, המלאך לא הצליח לנצחו וביקש שישלחו, יעקב הסכים רק אם יברכו המלאך, המלאך אמר שמעתה יקראו לו ישראל, המלאך נקע את כף ירך יעקב, וע"כ נאסר על ישראל לאכול את גיד הנשה.

פגישת יעקב ועשיו - יעקב ראה את עשיו ומחנהו מתקרבים חצה את המחנה שלו והשתחוה לעשיו ז' פעמים, עשיו רץ לקראתו וחיבקו ונישקו, עשיו הזמין את יעקב ומשפחתו לשעיר ויעקב אמר שיבוא בעתיד.

מעשה שכם והריגת אנשי העיר - יעקב ומשפחתו חנו ליד שכם, דינה יצאה ושכם בן חמור לקחה ועינה אותה, וביקש מאביו שידאג שיוכל לישאנה, בני יעקב חרה להם על הנבלה שנעשתה, כששכם בא לבקש לישאנה התנו את הסכמתם בכך שכל העיר ימולו, שכם שיכנע בכך את אנשי עירו והם מלו, ביום השלישי למילתם הרגו שמעון ולוי את אנשי העיר ובזזו את אשר בה ולקחו את דינה.

דברי הקב"ה ליעקב - הקב"ה אמר ליעקב לבנות מזבח בבית אל להודות על הצלתו מעשיו, יעקב אמר לבניו להסיר את הע"ז שעליהם והם עשו כן והטמינו אותם תחת האלה, הקב"ה נגלה שוב ליעקב בבית אל וקרא את שמו ישראל, ובישר לו על רבוי זרעו וירושת הארץ לבניו.

לידת בנימין - רחל ילדה את בנימין ומתה בלידתה ונקברה בבית לחם, יעקב הציב שם מצבה על קבורתה.

יצחק מת בגיל 180 ונקבר על ידי עשיו ויעקב.

קורות עשיו - עשיו הלך להר שעיר עם נשיו וילדיו כיון שלא היה מקום לעשיו ויעקב יחד מפני מקניהם הרב, הכתוב מונה את צאצאי עשיו אלופיהם ומלכיהם שמלכו לפני מלוך מלך לבני ישראל.

וישב:

חלומות יוסף - יעקב אהב את יוסף מכל בניו, אחי יוסף שנאו אותו, יוסף חלם שאחיו משתחוים לו, ובחלום השני אף אביו ואמו השתחוו לו, יוסף סיפר את החלומות לאביו ולאחיו, ואחיו הוסיפו לשנוא אותו ולקנא בו.

מכירת יוסף - יעקב שלח את יוסף לראות את שלום אחיו, בראותם את יוסף תכננו להמיתו, ראובן שכנע אותם שישליכו אותו לבור כדי להחזירו לאביו, לבסוף מכרוהו לישמעאלים, אח"כ טבלו את כותנתו בדם והראו לאביהם שחשב שחיה רעה אכלתהו, יעקב התאבל על יוסף ומיאן להתנחם, יוסף נמכר לפוטיפר סריס פרעה.

תמר - יהודה נשא אשה ונולדו לו ער אונן ושלה, ער נשא את תמר ומת בעוונו, ער ייבם את תמר ומת גם הוא בעוונו, יהודה פחד ששלה ימות ואמר לתמר שתחכה ששלה יגדל, תמר ראתה ששלה גדל ולא ניתן לה לאשה, ועל כן אחרי פטירת אשת יהודה ישבה כזונה בדרך שהלך בה יהודה, יהודה בא עליה בלא להכירה ונתן לה ערבון עד שישלם לה, אך לא מצאה, תמר הרתה מיהודה, לאחר ג' חודשים נודע ליהודה שהיא הרתה ואמר שהיא חייבת שריפה, בדרכה להישרף שלחה לו את הערבון ויהודה הודה שממנו היא הרה, נולדו לתמר תאומים ונקראו פרץ וזרח.

יוסף בבית פוטיפר - יוסף הצליח בבית פוטיפר ופוטיפר מינהו על כל ביתו ונתברך בזכותו, אשת פוטיפר נסתה כל יום לשכנע את יוסף שיבוא עליה ויוסף סירב, פעם אחת תפשתו בבגדו כדי שישכב עמה, יוסף השאיר את בגדו אצלה וברח, אשת פוטיפר העלילה על יוסף שהוא בא לשכב עמה, פוטיפר שם את יוסף בבית הסוהר, יוסף מצא חן בעיני שר בית הסוהר והוא מינה אותו על בית הסוהר.

חלומות השרים ופתרונם - שר המשקים ושר האופים חטאו לפרעה והונחו במאסר, לילה אחד חלמו שניהם חלום, יוסף פתר ששר המשקים יחזור לעבודתו ושר האופים יתלה וכך היה, יוסף ביקש משר המשקים יזכירו לפני פרעה אך שר המשקים שכחו.

מקץ:

חלום פרעה ופתרונו - פרעה חלם ב' חלומות וחיפש מי שיפתור לו אותם ולא מצא, שר המשקים סיפר לפרעה שבבית האסורים פתר נער עברי לו ולשר האופים את חלומו והפתרון התקיים, פרעה שלח להוציא את יוסף מבית האסורים, יוסף אמר לפרעה שהפתרון מאת ד', פרעה סיפר את חלומותיו ליוסף, יוסף פתר שיהיו בקרוב שבע שנות שובע ואח"כ יהיו שבע שנות רעב, ועל כן יש למנות איש שידאג לאסוף את אוכל השנים הטובות שישאר לשנות הרעב.

מינוי יוסף וקורותיו במצרים - פרעה מינה את יוסף למשנה למלך, ולאחראי על ביתו ועמו, ונתן לו את אסנת בת פוטיפרע לאשה, בשנות השובע אסף יוסף בר כחול הים, ונולדו לו מנשה ואפרים, ואז החלו שנות הרעב ובאו מכל הארצות למצרים לקנות אוכל.

ירידת האחים למצרים עלילת יוסף וחזרתם - יעקב שלח את בניו לקנות אוכל במצרים, אחי יוסף באו אליו ולא הכירוהו והוא הכירם, יוסף האשים את אחיו שבאו לרגל במצרים, הם אומרים

תמצית המקרא בראשית

שהם היו שנים עשר אחים האחד נשאר עם אביו האחד נאבד והם באו לקנות אוכל ולא לרגל, יוסף אמר להם שיאמין להם רק אם אחד מהם ילך ויביא את אחיהם הקטן, יוסף אסר את שמעון, מילא את כליהם בר וציווה לשים את כספם בשקם, בדרך גילה אחד האחים את הכסף וחרדו כולם מה זאת עשה אלוקים לנו, כשהגיעו ליעקב סיפרו לו את הקורות אותם ומצאו כולם את כספם.

ירידת האחים שנית למצרים - ראובן ניסה לשכנע את יעקב לשלוח את בנימין ויעקב סירב, לאחר זמן כשנגמר האוכל ערב יהודה ליעקב שיחזיר את בנימין והאחים הלכו למצרים עם בנימין, הם לקחו מנחה ואת כספם שמצאו בחזרה וכסף חדש לקנות אוכל.

סעודת יוסף ואחיו - יוסף הזמין את האחים לסעוד אתו, האחים פחדו וספרו לאחראי על בית יוסף את מה שקרה עם הכסף, הוא אמר להם שמה שמצאו זה שייך להם, כשהגיעו לאכול שאל לשלום יעקב, כשראה את בנימין הלך לחדרו לבכות, הושיבם לאכול לפי גילם, נתן לבנימין פי חמש מכולם.

החבאת הגביע ומציאתו - יוסף ציווה למלא את אמתחות אחיו אוכל ולהחזיר את כספם ולשים את הגביע באמתחת בנימין, כשיצאו מהעיר שלח לרדוף אחריהם והאשימם בגניבת הגביע, הם אמרו לו שלא גנבו ואם ימצאנו יהיו כולם עבדים, לאחר חיפוש בכל השקים נמצא הגביע באמתחת בנימין, יהודה אומר שכולם יהיו עבדים, אך יוסף סירב ואומר שרק מי שנמצא אצלו הגביע יהיה עבד.

ויגש:

ויכוח יהודה ויוסף - יהודה נגש ליוסף וחזר לו על השתלשלות הדברים שהיו ביניהם, ואומר לו שאם בנימין ישאר זה יגרום לאביו צער גדול, ועל כן הוא מציע שיקח אותו במקום בנימין.

התגלות יוסף לאחיו - יוסף אמר לכל המצרים לצאת וגילה לאחיו שהוא יוסף, ואמר להם שלא יעצבו כי הקב"ה שלח אותם למצרים למחיה בשנות הרעב, ואמר להם שיעלו ויגידו ליעקב שהוא מלך במצרים, ושירד למצרים והוא יזון אותו בשנות הרעב הנותרות, פרעה אמר ליוסף שהוא יתן למשפחתו את טוב מצרים, ושלח עגלות להביא את כל משפחתם.

ירידת יעקב ובניו למצרים - יעקב רצה לרדת לראות את יוסף, נסע לבאר שבע והקריב שם קרבנות, הקב"ה נגלה אליו בחלום ואמר לו שירד למצרים, ובישר לו על רבוי זרעו ועל יציאתם ממצרים, יעקב וכל זרעו ירדו למצרים בשבעים נפש, יעקב שלח את יהודה לפניו לגושן, יוסף יצא לקראת אביו ונפגש אתו, יוסף סיפר לפרעה על הגעת אחיו ואמר לו שהם רועי צאן וביקש עבורם את ארץ גושן ופרעה הסכים, יעקב נפגש עם פרעה ובירכו, בני ישראל ישבו בארץ גושן ופרו ורבו שם מאד.

תשלום המצרים בעבור האוכל - למצרים נגמר הכסף לקנות אוכל ויוסף אמר להם שיתנו את מקניהם, וכשגם זה נגמר קנה אותם ואת אדמתם מלבד אדמת הכהנים, והעבירים מעיר לעיר, ונתן להם זרע לזרוע תמורת חמישית לפרעה.

ויחי:

יעקב היה בגיל 147 וקרא ליוסף לפני מותו וביקש ממנו להשבע לו שיקבור אותו עם אבותיו.

ברכת יעקב למנשה ואפרים - יעקב חלה ויוסף הגיע עם מנשה ואפרים, יעקב אמר ליוסף שמנשה ואפרים יהיו ב' שבטים כשאר בניו, יעקב בירך את מנשה ואפרים ונתן את ימינו על אפרים ואת שמאלו על מנשה, והסביר ליוסף שאפרים יהיה גדול ממנשה.

ברכות יעקב לבניו - יעקב בירך את בניו לפני מותו, הוכיח את ראובן ושמעון ולוי, וצווה את בניו שיקברו אותו במערת המכפלה, ובסיום הדברים אסף רגליו אל המיטה ונאסף אל עמיו.

חניטת יעקב וקבורתו - יוסף צוה לחנוט את יעקב, אחרי חנטתו ובכי מצרים על מיתתו ביקש יוסף מפרעה לקבור את אביו בארץ ישראל כפי שהשביעו אביו, פרעה הסכים ויוסף עלה ועלו עמו מחנה גדול הכולל את עבדי פרעה וזקני מצרים וכל משפחתו של יעקב, יוסף עשה לאביו אבל ז' ימים ומספד גדול בגורן האטד, וקברו אותו במערת המכפלה, וכולם חזרו למצרים.

דברי אחי יוסף - אחי יוסף חששו שיוסף ישיב להם על הרעה שעשו לו, ואמרו לו שאביו ציווה שימחל להם, יוסף אמר להם שלא יפחדו, והכל נגזר משמים לטובה.

צוואת יוסף ומיתתו - יוסף אמר לבני ישראל שהקב"ה יפקוד אותם ויוציאם ממצרים, והשביע אותם שיעלו את עצמותיו איתם, יוסף מת בן מאה ועשר ונחנט והושם בארון במצרים.

חומש שמות:

שמות:

בני ישראל במצרים - בני ישראל שירדו למצרים בשבעים נפש רבו מאד, המצרים חששו מהם והעבידו אותם בפרך אולם בני ישראל הוסיפו להתרבות, פרעה אמר למילדות שיהרגו את הבנים בלידתם אבל הם לא עשו כך, וקיבלו בשכרם בתים, פרעה גזר להשליך את הזכרים ליאור.

לידת משה - לעמרם ויוכבד נולד בן ואחר ג' חודשים שמו אותו בתיבה בשפת היאור, בת פרעה מצאה אותו ולקחה אותו לבית פרעה, ולקחה את אמו למינקת בלא לדעת שזו אמו, וקראה את שמו משה, משה גדל בבית פרעה, וכשיצא אל אחיו ראה בסבלותם, והרג מצרי שהכה יהודי ובשומעו שנודע הדבר ברח למדין, שם עזר לבנות יתרו לדלות מים ולהשקות הצאן, ונשא לאשה את צפורה בת יתרו.

בני ישראל נאנחו מן העבודה, והקב"ה שמע את נאקתם, וזכר ברית אבות.

שליחת משה לגאולת ישראל - הקב"ה נגלה למשה בהר סיני, ובישר לו על גאולת ישראל ממצרים, ואמר לו שהוא יהיה השליח לגואלם, ושיספר לזקני ישראל על הגאולה, הקב"ה נתן למשה את על שליחותו ואמר לו שיאמר לישראל "אהיה שלחני אליכם" ונתן לו ג' מופתים כדי שיאמינו לו, משה אמר שהוא כבד פה והקב"ה אמר לו שהוא יהיה עם פיו, משה ביקש מהקב"ה שישלח מישהו אחר, הקב"ה כעס ואמר שאהרן ידבר בשבילו, משה חזר למצרים, הקב"ה אמר לו שהוא יחזק את לב פרעה, בדרך למצרים מלה צפורה את בנה, משה סיפר לזקנים על הגאולה ועשה את האותות והעם האמינו.

סירוב פרעה והכבדת העבודה - משה ביקש מפרעה לצאת לג' ימים לזבוח במדבר, פרעה סירב והכביד את העבודה בכך שיביאו בעצמם את התבן, השוטרים טענו למשה ואהרן שהם גרמו להכבדת העבודה, משה אמר זאת לקב"ה, הקב"ה ענה לו שהוא יראה שפרעה יגרשם ממצרים ביד חזקה.

וארא:

בשורת הגאולה - הקב"ה אמר למשה שיאמר לישראל שהוא יוציא אותם ממצרים ויצילם מעבודתם ויגאלם בזרוע נטויה, ויקח אותם לו לעם ויביא אותם לארץ ישראל, בני ישראל לא שמעו אל משה מרוב העבודה.

הכתוב מונה את בני ראובן שמעון ולוי ואת צאצאי לוי.

הזהרת פרעה - הקב"ה אמר למשה שילך לפרעה ואהרן ידבר, ויאמר לו שישלח את בני ישראל, והקב"ה יקשה את ליבו ויוציא את בני ישראל בשפטים גדולים, ואם פרעה יבקש מופת שישליכו את המטה ויהיה לתנין, פרעה קרא לחרטומים שעשו כך אף הם, ומטה אהרן בלע את מטותם.

תמצית המקרא שמות

מכת דם - פרעה מיאן לשלח את ישראל, משה הזהיר אותו ממכת דם, אהרן הכה את היאור במטה וכל המים במצרים נהפכו לדם, הדגים מתו ולא היה מים לשתות, החרטומים הפכו גם הם מים לדם, פרעה לא הסכים לשלח את ישראל.

מכת צפרדע - משה הזהיר את פרעה ממכת צפרדע, הצפרדעים עלו על כל מצרים לכל מקום, החרטומים עשו אף הם צפרדעים, פרעה ביקש שיבקשו מהקב"ה שיסיר את הצפרדעים מחר, וכך עשה משה, פרעה הכביד את ליבו וממאן לשלחם.

מכת כינים - אח"כ הכה אהרן את עפר הארץ במטהו וכל העפר היה כינים, החרטומים לא הצליחו לעשות כינים והודו שזה אצבע אלוקים, פרעה הקשה ליבו ומיאן לשלח את ישראל.

מכת ערוב - הקב"ה שלח למצרים חיות רעות, ובארץ גושן לא היה ערוב, פרעה הציע שיזבחו במצרים משה מסרב ואומר שיזבחו במדבר, פרעה הסכים והערוב סר, פרעה הכביד את ליבו ולא הסכים לשלחם.

מכת דבר - משה התרה בפרעה שאם לא ישלח יהיה דבר בכל בעלי החיים של המצרים, כל מקנה מצרים מת וממקנה ישראל לא מתו כלל, פרעה הכביד את ליבו.

מכת שחין - משה זרק פיח כבשן והאבק נהיה לשחין פורח אבעבועות על כל המצרים והבהמות, הקב"ה חיזק את לב פרעה ולא הסכים לשלח את ישראל.

מכת ברד - משה אמר לפרעה שהפעם ידע כי אין כד' בכל הארץ, ע"י שירד ברד כבד, וכל האנשים והבהמות שלא יכנסו הביתה ימותו, ירד ברד כבד ואש מתלקחת בתוכו והברד שבר את העצים והעשבים, פרעה מבקש ממשה שיתפלל להסרת המכה והוא ישלח אותם, משה התפלל והברד פסק, פרעה הכביד ליבו ולא שילח את ישראל.

בא:

מטרת המכות - הקב"ה אמר למשה שמטרת הכבדת לב פרעה הוא כדי לעשות את האותות וכדי שיספרו לצאצאיהם את המופתים וידעו את כוחו.

מכת ארבה - משה הזהיר את פרעה מפני הארבה שיאכל את כל הצומח וימלא את הבתים, עבדי פרעה אמרו לפרעה שישלחם לפני שמצרים תאבד, פרעה מסכים לשלח רק את הגברים, משה נטה את ידו והארבה כיסה את הארץ ואכל את מה שנשאר מהברד, פרעה ביקש את הסרת המכה, אך לאחר הסרת חיזק ד' את ליבו.

מכת חושך - משה נטה ידו על השמים ונהיה חושך בכל ארץ מצרים, ולבני ישראל היה אור, פרעה הסכים לשלח גם את הטף אך לא את הצאן, משה סירב ופרעה גירש את משה, ומשה הזהיר אותו מפני מיתת כל בכורות מצרים.

הקב"ה אמר למשה שידבר לישראל שישאלו משכיניהם כלי כסף וכלי זהב והוא יתן את חנינם בעיניהם, וכך עשו.

מצות פסח מצרים - לקיחת השה תהיה בי' ניסן, ויתמנו עליו איש לפי אכלו, בי"ד ניסן מצוה לשוחטו ולמרוח את הדם על המזוזות והמשקוף, בליל ט"ו מצוה לאכול את הבשר צלי אש, על

תמצית המקרא שמות

מצות ומרורים, עד חצות והנותר ישרף, מתניכם חגורים וכו', ובחצות יעבור ד' לנגוף את בכורי מצרים ויפסח על בתי בני ישראל ע"י הדם ששמו על המשקוף, משה מלמד לישראל מצוות אלו.

מצות הפסח לדורות - הקב"ה ציווה לדורות על מצוות הפסח, אכילת מצות ז' ימים, ביעור חמץ, שבייתה ממלאכה ביום הראשון והשביעי מלבד מלאכת אוכל נפש.

מכת בכורות ויציאת מצרים - בחצות הלילה מתו כל הבכורות ונהיתה צעקה גדולה בכל מצרים, פרעה אמר למשה ואהרן שיצאו מיד, העם לקח את הבצק בטרם החמיץ, מספר היוצאים שש מאות אלף גברים מלבד טף וערב רב.

דיני פסח וקדושת בכור - הקב"ה מצוה על דיני הפסח איסור אכילתו לנכרי ולמי שאינו מהול, ואיסור אכילתו למי שאינו מנוי, ועל קדושת הבכורים ופדיונם בכור בהמה ופדיון פטר חמור, ועל איסור אכילת חמץ ואיסור ראייתו, לזכרון על יציאתם ממצרים ביד חזקה.

בשלח:

יציאת מצרים - בני ישראל יצאו ממצרים דרך המדבר, עמוד הענן הלך לפניו ביום ועמוד האש בלילה.

קריעת ים סוף - בני ישראל חזרו לים סוף, פרעה חשב שהם נבוכים במדבר ורצה להחזירם למצרים, הקב"ה הכביד את ליבו והוא רדף אחריהם עם חילו, בני ישראל פחדו, והקב"ה אמר להם שיסעו, ולמשה שירם את מטהו על הים, הים נבקע ובני ישראל נכנסו לתוך הים ביבשה, המצרים רדפו אחריהם לתוך הים, הקב"ה המם את מחנה מצרים והים חזר לאיתנו ומצרים טבעו בתוכו.

שירת הים - בני ישראל שרו לקב"ה על הצלתם וטביעת המצרים, התפללו על ביאתם לארץ ישראל, והמליכו את הקב"ה, הנשים שרו יחד עם מרים.

מרה - בני ישראל צמאו למים ומצאו מים מרים, בני ישראל התלוננו והקב"ה הורה למשה שישליך עץ למים, וימתקו המים, הקב"ה אמר שאם יקיימו המצוות לא יחלו בכל מחלות מצרים.

ירידת המן - בני ישראל התלוננו שאין להם מה לאכול, הקב"ה אמר להם שירד מן בבוקר ושלו בערב, וציווה שלא יותירו מהמן עד בוקר, המרבה והממעט כולם לקטו עומר לגולגולת, ביום השישי מדדו ומצאו שני עומרים, משה אמר להם שיניחו את העודף לשבת, ויכיננהו מערב שבת, ושלא ילקטו בשבת, אהרן לקח צנצנת והניח בה מן למשמרת לדורות.

יציאת המים מהסלע - בני ישראל התלוננו שהם צמאים למים, הקב"ה אמר למשה שיכה על הסלע ויצאו מים.

מלחמת עמלק - עמלק בא להלחם בישראל, משה שלח את יהושע שיבחר אנשים להלחם בעמלק, וכשהגביה משה ידיו גברו ישראל, יהושע ניצח את עמלק.

יתרו:

ביאת יתרו - יתרו הגיע עם צפורה ובניה אל משה, משה סיפר לו על הניסים שנעשו להם, יתרו בירך את ד'.

תמצית המקרא שמות

שרי האלפים - יתרו ראה את משה שופט את העם מבוקר ועד ערב, יתרו הציע שמשה ילמד את התורה, וימנה שרי אלפים מאות חמישים ועשרות והם ישפטו את הדברים הקטנים ומשה את הדברים הגדולים, משה עשה כעצת חותנו ושלחו לארצו.

ההכנה לקבלת התורה - הקב"ה אמר למשה לומר לישראל שאם יקבלו את תורתו יהיו עם סגולה, כל העם ענו "כל אשר דבר ד' נעשה", הקב"ה אמר למשה שהוא עצמו יתגלה לישראל כדי שישמעו אותו ויאמינו גם בנבואת משה, משה מצווה את ישראל על שלשת ימי ההגבלה כשביום השלישי ירד ד' על ההר והזהירם מלהתקרב להר.

מתן תורה ועשרת הדברות - בבוקר היום השלישי להגבלתם היו קולות וברקים וענן כבד וקול שופר חזק מאד והר סיני התמלא עשן ונזדעזע, הקב"ה מצווה שלא יתקרבו להר סיני, ודיבר את עשרת הדברות - אנוכי ד' אלוקיך, איסור ע"ז, איסור שבועת שוא בשם ד', זכירת השבת וקדושתו לזכר בריאת העולם בששה ימים ושבתה בשבת, כבוד את ואם, איסורי רציחה ניאוף גניבה עדות שקר וחמדת דברי הזולת, כל העם ראו את הקולות וביקשו שמשה ידבר עמם, משה אמר להם שהקב"ה בא לנסות אותם וליראם שלא יחטאו.

הקב"ה ציווה לא לעשות אלוהי כסף וזהב, ולבנות מזבח אדמה ולא מאבני גזית, ושלא לעלות במדרגות למזבח.

משפטים:

משה לימד את בני ישראל את המשפטים כדלהלן -

דיני עבד עברי ואמה העבריה, קנייתם יציאתם ונישואיהם.

חיובי רציחה והכאה - חיוב גלות לרוצח בשוגג, חיוב מיתה למזיד ולמכה אביו ואמו גונב נפש ומכרו מקלל אביו ואמו, ודיני מכה רעהו מכה עבדו מכה אשה הרה, יציאת עבד בשן ועין.

נגיחה - דיני שור תם ומועד שנגח אדם ומת, שור שנגח שור בתם ובמועד.

דין חופר בור.

גניבה - תשלומי ארבעה וחמשה בגונב שור או שה, התר הריגת הגנב במחתרת, חיוב תשלומין ומכירת הגנב לעבד, ותשלומי כפל.

דיני שן ורגל ואש.

שומרים - דיני שבועה או תשלומין בשומרים ובשוכר, שואל חייב בנשבר או מת, ובבעליו עמו פטור.

המפתה חייב לישאנה או חמישים כסף.

מכשפה והשוכב עם בהמה והזובח לע"ז חייבים מיתה.

איסור אונאה בגר וביתום ואלמנה והעונש על כך.

הלואה - איסור לא תהיה לו כנושה, ריבית, והחזרת המשכון.

איסור קללת ד' והדיינים.

דין הפרשת תרומה ובכור.

תמצית המקרא שמות

איסור הקרבת קרבן פחות מבן ח' ימים.
איסור אכילת טריפה והתירה בהנאה.
איסור קבלת לשון הרע ועדות שקר.
דין רוב בבית דין, איסור הטית הדין לטובת עני, איסור הטית משפט, ואיסור לקיחת שוחד.
השבת שור תועה.
דין פריקה.
איסור לחיצת גר.
דיני שמיטה ושבת.
איסור שבועה בשם אלוהים אחרים.
שמירת המועדים חגי המצות הקציר והאסיף, ועליה לרגל ברגלים אלו.
איסור הקרבת הפסח על החמץ ופסול לינה.
מצוות בכורים.
איסור בשר בחלב.

משה אמר לישראל שהקב"ה שולח מלאך לשמרם בדרך ולהביאם לארץ ישראל, ומזהירם שישמרו את המצוות ולא יעבדו ע"ז ואז הוא ישמור אותם, ויסיר מהם את המחלות ויעזור להם לכבוש את הארץ.

לפני מעמד הר סיני משה אמר להם את כל הציוויים שנצטוו עד כה, והם ענו לו כל אשר דבר ד' נעשה, נערי ישראל הקריבו עולות ושלמים ומשה זרק מן הדם על המזבח ועל ישראל לכריתת ברית בין ד' לישראל.

משה אהרן נדב ואביהוא וע' הזקנים ראו את אלוקי ישראל, וד' לא שלח ידו אליהם.
משה עלה להר למ' יום לקבל את הלוחות.

תרומה:

הקב"ה מצווה על נתינת תרומה איש כפי נדבת ליבו לעשיית המשכן ולעבודתו ולבגדי כהונה, ועל בנית המשכן וכליו-

הארון - אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו, עשוי מעץ מצופה זהב מבית ומחוץ, עם זר זהב מעליו, ד' טבעות בצידיו ובדים בטבעות, כפורת על הארון וכרובים, ולתת את העדות בתוך הארון, הקב"ה ידבר עם משה מעל הכפורת מבין הכרובים.

השלחן - אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קומתו, עשוי עץ ומצופה זהב, מסגרת סביב עם זר זהב, ד' טבעות ובתוכם בדים מעץ מצופים זהב לצורך נשיאת השולחן, קערות כפות קשות ומנקות, על השלחן יהיה תמיד לחם הפנים.

המנורה - מקשה זהב, ששה קנים מצידיה, בכל קנה ג' גביעים וכפתור ופרח ובקנה האמצעי ד' גביעים, כפתור מתחת כל שני קנים, ומלקחיים ומחתות.

תמצית המקרא שמות

המשכן: היריעות- היו על גג המשכן ועל הקרשים בצדדים, היריעות התחתונות היו משש משזר תכלת ארגמן תולעת שני, עשר יריעות 28 אמות אורכם 41 רוחבם, מחוברים חמש חמש, ובאמצע היו מחוברים בחמישים לולאות שחוברו בקרסי זהב, מעליהם היו 11 יריעות עיזים 30 אמות אורכם 41 רוחבם, חמש יריעות מחוברות ושש יריעות מחוברות, והם היו מחוברות יחד בלולאות עם קרסי נחושת, ומעליהם היה מכסה עורות אלים מאדמים ומכסה עורות תחשים.

קרשי המשכן- אורך כל קרש 10 אמות ורוחבו אמה וחצי, מתחתיו היו שני אדנים, בצד צפון ודרום היו 20 קרשים בכל צד, בצד מערב 6 קרשים, ועוד 2 קרשים בצד מערב בפניה הצפונית והדרומית, הקרשים היו מחוברים זה לזה בראשם בטבעות, ולאורכם בבריחים 2 בריחים בחוץ בטבעות זהב ובריה אמצעי בתוך הקרשים, הקרשים היו מצופים זהב.

הפרוכת- באמצע המשכן היו ד' עמודי שיטים מצופים זהב עם ווי זהב למעלה, ובוים תלו פרוכת להבדיל בין הקודש לקודש הקדשים, בפתח המשכן היו חמשה עמודי שיטים ועליהם מסך.

בתוך קודש הקדשים היה הארון, בקודש היה השלחן מונח בצד צפון המנורה בצד דרום.

המזבח החיצון- עצי שיטים מצופים נחושת, חמש אמות על חמש אמות וגובהו ג' אמות, בארבע פינותיו היו קרנות, והיו לו בדים, כליו- סירותיו יעו מזרקותיו מזלגותיו ומחתותיו כולם נחושת.

חצר המשכן- אורך החצר מאה אמה ורוחבה חמישים, עשרים עמודים בצד צפון ודרום, בצד מערב היו עשר עמודים, ובצד מזרח היה שער החצר, רחבו עשרים אמה ובו מסך.

תצוה:

בני ישראל יתראו שמן למאור לצורך הדלקת המנורה.

ציורי עשית בגדי הכהונה- חכמי לב יעשו את בגדי הכהנים, ואלו הם-

אפוד- כמין סינר ויש לו ב' כתפות ועליהם שתי אבני שוהם ובכל אחד כתוב שמות ששה שבטים.

חושן- יש בו ד' טורים של ג' אבנים וכל אבן רשום בה שם שבט אחר, החושן תלוי באפוד ע"י ב' משבצות ובהם תלויים ב' שרשרות זהב, והחושן מחובר לשרשרות ע"י טבעות, וכן מחובר החושן לאפוד מלמטה ע"י טבעות, בתוך החושן היו האורים והתומים.

מעיל- עשוי מתכלת, בשוליו יהיו פעמונים ורימונים.

ציץ- סס זהב טהור ועליו כתוב קדש לד', מקומו על מצח אהרן, והוא מכפר על עוון הקדשים שקרבו בטומאה.

בני אהרן ילבשו כותנות אבנטים ומגבעות ומכנסיים, וכן אהרן עצמו.

דרך קידוש הכהנים- קדושת הכהנים תחול ע"י הקרבת פר ושני אלים, לחם חלות ורקינים, משה ילביש לאהרן ובניו את הבגדים, ויצוק משמן המשחה על ראש אהרן, מדם האיל השני יתן משה על תנוך אזנם ובוהן ידם ורגלם הימנית, מהדם שעל המזבח ומשמן המשחה יזה משה עליהם ועל בגדיהם וקדשו הם ובגדיהם, כל זה יעשה כל יום ז' ימים.

קדושת המזבח תחול ע"י הקרבת פר חטאת כל יום.

על המזבח יקריבו לעולם כבש בבוקר וכבש בערב ומנחתו.

תמצית המקרא שמות

מזבח הפנימי - מעצי שיטים, אמה על אמה בגובה ב' אמות, מצופה זהב, ולו טבעות ובדים, מקומו לפני הפרוכת, ועליו יקטיר אהרן קטורת בבוקר ובבין הערבים, ויתן עליו ביום הכיפורים מדם החטאת.

כי תשא:

הקב"ה מצווה שכשירצו למנות את בני ישראל יתנו כל אחד מחצית השקל וזה יהיה כפרה עבורם.

המשך ציווי עשית המשכן:

הכיור - יעשוהו מנחושת הוא וכונו, מקומו בין המזבח לאוהל מועד, וממנו ירחצו הכהנים ידיהם ורגליהם לפני עבודתם, ואם לאו חייבים מיתה.

שמן המשחה והקטורת - הקב"ה מצוה על עשית שמן המשחה, ולמשוח בו את אוהל מועד והארון, השלחן המנורה ומזבח העולה וכליהם, ואת מזבח הקטורת ואת הכיור וכונו, ואת אהרן ובניו, אסור לסוך משמן זה על זר או לעשות כמוהו, הקב"ה מצוה על עשיית הקטורת ואוסר לעשות כמוהו.

הקב"ה בחר בבצלאל ואהליהב לעשית המשכן ונתן להם חכמה לכל עשייתו, ונתן חכמה בלב כל חכמי לב, והם יעשו את המשכן וכל אשר בו, את בגדי הכהנים ואת שמן המשחה וקטורת הסמים.

שבת - הקב"ה ציווה על שמירת השבת לאות בינו לישראל על שברא את העולם בששה ימים ובשביעי שבת, והמחלל שבת במיתה.

חטא העגל - בני ישראל ראו שמושה לא יורד מהר סיני ובקשו מאהרן לעשות להם תחליף למושה, הם הביאו את נזמיהם והשליכו לאש ויצא עגל, הם בנו מזבח והקריבו לו קרבנות והשתחוו לו ועשאוהו אלוהים.

תפילת משה - הקב"ה אמר למושה שישראל חטאו ומבקש לכולותם, משה התפלל בזכות האבות וכדי שלא יאמרו מצרים שהוציאם לכולותם, והקב"ה ניחם מלכותם.

שבירת הלוחות והעונש לחוטאים - משה ירד עם הלוחות מהר סיני וראה את העגל, השליך את הלוחות, שרף ופורר את העגל והשקה מהמים את בני ישראל, הוכיח את אהרן ואהרן הסביר את מעשיו, משה קרא מי לד' אלי וכל בני לוי באו, משה אמר להם להרוג את כל החוטאים ונהרגו כשלושת אלפי איש, משה הוכיח את בני ישראל על חטאם, וביקש מהקב"ה שיסלח להם, הקב"ה שלח מגפה לעם וציווה את משה שימשיך להנהיגם.

דרך הנהגת הקב"ה את עם ישראל אחרי חטא העגל - הקב"ה אמר שהוא ישלח מלאך שילך לפניו כדי שלא יכלו מפני חטאם, בני ישראל צוו להחזיר את עדים שקיבלו בהר סיני.

משה נטע אהלו מחוץ למחנה וכשהיה בא משה לאהל היה יורד לשם עמוד הענן, ודיבר ד' עם משה פנים בפנים, וישראל היו משתחווים כשראו את עמוד הענן.

גילוי שכינה למושה - משה אמר לקב"ה שהוא לא הודיעו מי ילך עמו, וביקש לדעת את דרכי הקב"ה, הקב"ה התרצה ללכת בעצמו עם ישראל, משה ביקש שעם ישראל יובדל משאר האומות והקב"ה התרצה, משה ביקש לראות כבוד השם, הקב"ה אומר שא"א לראות זאת בחיים, אלא הוא יעביר טובו ומושה יראה את אחוריו ולא את פניו.

תמצית המקרא שמות

משה הכין את הלוחות השניות ועלה שוב להר סיני.

הקב"ה גלה למשה את י"ג מידות הרחמים, משה מבקש מהקב"ה שיסלח לישראל וילך עמם, הקב"ה כורת ברית עם ישראל ומבטיח לעשות עמם נפלאות.

כמה מצות ואיסורים - הקב"ה אוסר לכרות ברית ליושבי הארץ ולשבור את מזבחותיהם מצבותם ואשריהם, הקב"ה מצווה על חג המצות השבועות והאסיף, קדושת פטר רחם ופדיונו, קדושת פטר שור ושה, ופדיון פטר חמור, שבייתה בשבת ובמועדים, דין ראייה בג' רגלים, איסור זביחת הפסח על החמץ ונותר מן הפסח, מצות ביכורים ואיסור בשר בחלב.

נתינת לוחות השניות - משה יורד מהר סיני עם הלוחות השניות ועור פניו קרן, משה מדבר לאהרן ולנשיאים ובני ישראל את אשר דבר עמו ד' בהר סיני, משה נותן על פניו מסוה ומוריד אותו בדבר עמו ד'.

ויקהל:

ציווי עשיית המשכן - משה הקהיל את ישראל והזהירם על שמירת השבת, ועל איסור הבערת אש בשבת, וצווה אותם על עשיית המשכן וכליו ובגדי כהונה על ידי בצלאל ואהליהב וכל איש חכם לב, ושיביאו תרומה מכל הדברים הנצרכים לעשיית המשכן.

נדבת המשכן - בני ישראל נדבו תרומה למלאכת המשכן, והרבו להביא עד שציוו להפסיק להביא כי היה די הצורך ויותר, והנשיאים הביאו את אבני השוהם והמילואים.

עשיית המשכן - בצלאל ואהליהב וחכמי לב לקחו את התרומה ועשו את כל מלאכת המשכן, הפסוקים מפרטים את פרטי עשיית המשכן כפי שצוו והובא בפרשות הקודמות, היריעות הקרשים האדנים הבריחים הפרוכת המסך הארון השלחן המנורה מזבח הקטורת מזבח העולה הכיור, קלעי החצר העמודים היתדות ומסך שער החצר.

פקודי:

המשך עשיית המשכן - הכתוב מפרט כמה נתרם מהזהב והכסף והנחושת, ומפרט מה השתמשו בזה, ומפרט את דרך עשיית האפוד החושן המעיל הכתנות המצנפות האבנט והציץ, בני ישראל הביאו את כל אשר עשו למשה, משה ראה שעשו הכל כפי שצוו ובירכם.

בניית המשכן וקדושתו - הקב"ה ציוה את משה על עשיית המשכן בא' ניסן, משיחת המשכן וכל אשר בו ואת הכיור והמזבח, משיחת אהרן ובניו והלבשת הבגדים להם, משה הקים את המשכן הכל כפי שצווה ושם את כל הדברים במקומם, ערך את הלחם על השלחן הדליק את המנורה והקטיר קטורת.

השראת השכינה במשכן - הענן כיסה את המשכן ביום והאש בלילה, וכבוד ד' מלא את המשכן, ובהעלות הענן יסעו בני ישראל.

חומש ויקרא:

ויקרא:

כל הקרבנות הם תמימים ולא בעלי מום, וטעונים מלח, אין מקטירים על המזבח חמץ או דבש.

קרבן עולה - באה מבקר או מצאן זכרים, או מעוף תורים ובני יונה.

סדר ההקרבה בבקר וצאן - סמיכה שחיטה הולכה וזריקה על המזבח סביב הפשט העור ניתוח הדחת הקרב והכרעים מליחה ומקטירים הכל על המזבח.

עולת העוף - תורים או בני יונה, מביאים למזבח ועושים מליקה ומיצוי הדם על קיר המזבח הקטרת הראש הסרת והשלכת המוראה עם הנוצה שיסוע והקטרת הגוף.

מנחה - סוגי המנחות - מנחת סולת, מנחת מאפה תנור חלות או ריקין, מנחת הנאפית במחבת או במרחשת, המנחות אינה נאפות חמץ, על המנחות נותנים מלח, המנחות עשויות מסולת עם שמן, הבעלים נותן את המנחה לכהן, במנחת סולת הכהן נותן לבונה וקומץ לפני האפיה, בשאר המנחות פותתים אותם אחר האפיה ואח"כ הכהן נותן לבונה וקומץ, את הקומץ מקטירים, והנותר נאכל לכהנים.

מנחת בכורים (העומר) באה משעורים מיובשים באש גרוסה בעודה לחה.

שלמים - בקר, או צאן - כבש או עז, זכר או נקיבה.

סדר ההקרבה - סמיכה שחיטה זריקת הדם על המזבח סביב.

מקטירים את החלב המכסה את הקרב ואת החלב אשר על הקרב, שתי הכליות והחלב שעליהם וחלב הכסלים, ואת היותרת שעל הכבד והכליות, בכבשים מקטירים גם את האליה.

חטאת - באה על חטא בשוגג, וע"י הסדר דלהלן מתכפר לו.

פר כהן משיח - סדר הקרבנות סמיכה בפתח אוהל מועד שחיטה הולכה הזאה על הפרוכת ז' פעמים ועל קרנות מזבח הקטורת שיירי הדם ניתנים ביסוד מזבח העולה, מקטירים כמו בשלמים, ואת השאר שורפים בשפך הדשן.

פר העלם דבר של ציבור - סדר ההקרבה כמו בפר כהן משיח, הסמיכה נעשית ע"י זקני העדה.

חטאת הנשיא - קרבנו שעיר עיזים זכר, סדר העבודה כנ"ל מלבד הזאה על הפרוכת שלא נאמרה בו.

חטאת יחיד - קרבנו שעירת עיזים נקיבה או כבש, סדר העבודה כמו בחטאת הנשיא.

אשם - אם נשבע שאינו יודע עדות ובאמת ידע, או אם נטמא ואח"כ אכל קדשים או נכנס למקדש, או שעבר על שבועתו, מתוודה מביא כשבה או שעירת עיזים, אם אין ידו משגת לזה מביא שתי תורים או שני בני יונה הראשון חטאת וטעון מליקה והזאה ומיצוי על המזבח והשני עולה, ואם אין ידו משגת מביא עשירית האיפה סולת בלא שמן ולבונה, וקומצים ומקטירים את הקומץ, ומתכפר לו.

אשם מעילות - איל בשווי ב' שקלים, ומשלם קרן וחומש, ומתכפר לו.

אשם תלוי - על חטא מסופק, מביא איל בשווי ב' שקלים, ומתכפר לו.

אשם גזילות - ישלם את הגזילה וחומשה, ומביא איל בשווי ב' שקלים, ומתכפר לו.

צו:

עוד כמה מדיני הקרבנות -

תרומת הדשן - הכהן לוקח מן הדשן אשר על המזבח ושם אותו ליד המזבח, ומוציא את שאר הדשן מחוץ למחנה.

מדיני מנחות - הכהן ירים מהמנחות מהסולת השמן והלבונה ומקטיר את זה על המזבח וזה קרוי אזכרתה, השאר נאכל הכהנים.

חינוך כהנים - ביום חינוך כהן לעבודה עליו להביא מנחה, כהן גדול עליו להביא מנחה זו כל יום, מנחת כהנים אינה נאכלת.

מדיני חטאת - כל דבר שנבלע בו טעם חטאת דינו כחטאת, חטאת נאכלת לזכרי כהנים, חטאת חיצונה שהזה מדמה בפנים נפסלת.

מדיני אשם - באשם מקטירים את כל החלב את האליה ואת שתי הכליות ואת היותרת שעל הכבד והכליות.

חטאת ואשם נאכלים לזכרי כהנים, עור העולה ניתן לכהנים, וכן המנחות.

מדיני שלמים - מי שחייב תודה מביא שלמים וחלות מצות ורקיקין ונאכל באותו היום, מי שנדר או נדב מביא שלמים בלא לחם, ונאכל לב' ימים.

בשר קרבן שנטמא אסור באכילה וכן אסור לטמא לאכול קרבן, ועונשם כרת.

אסור לאכול חלב או דם והאוכלם ענוש כרת.

בקרבן שלמים הכהן מקבל חזה ושוק.

עד כאן תורת הקרבנות שציווה ד' את משה בהר סיני.

סדר קידוש הכהנים בז' ימי המילואים - משה הקהיל את כל העדה אל פתח אוהל מועד, הלביש את אהרן את בגדי הכהן גדול, משח בשמן המשחה את המשכן וכליו ואת אהרן, הלביש לבני אהרן את בגדי הכהונה, אהרן ובניו עשו סמיכה לפר החטאת ומשה הקטיר את האימורים על המזבח, ואת שאר הפר שרף מחוץ למחנה, אהרן ובניו סמכו על איל העולה ומשה הקטיר את כולו על המזבח, אהרן ובניו סמכו על איל המילואים ומשה נתן מדמו על תנוך האוזן הימנית ועל הבהרן הימנית של היד והרגל של אהרן ובניו, משה לקח את האימורים וחלת מצה וחלת לחם שמן ורקיק, ונתן אותם על כפי אהרן ובניו והניפם, והקטירם על המזבח, החזה ניתן למשה, משה הזה משמן המשחה ומהדם על אהרן ובניו ועל בגדיהם, משה אמר להם לאכול את הבשר בפתח אוהל מועד ולא לצאת משם בשבעת ימי המילואים.

שמיני:

השראת השכינה במשכן - ביום השמיני למילואים הוקם המשכן ונראה בו כבוד ד', וכך היה סדר עבודת הכהנים ביום זה - אהרן הקריב עגל לחטאת ואיל לעולה, בני ישראל הקריבו חטאת עולה ושלמים, אהרן בירך את העם ואח"כ בירכו משה ואהרן את העם וכבוד ד' נראה אל העם, אש יצאה מלפני ד' וירדה למזבח.

תמצית המקרא ויקרא

מיתת נדב ואביהוא – נדב ואביהוא הקריבו אש זרה ויצאה אש מלפני ד' ואכלה אותם ומתו, קברו אותם מחוץ למחנה, אהרן ובניו נצטוו שלא לפרוע שערם ולא לפרום בגדיהם כשאר אבלים ולא לצאת מאוהל מועד, הקב"ה אומר לאהרן שאסור לשתויי יין להכנס למקדש והנכנס ענוש מיתה, וכן אסור לשתויי יין להורות, משה אומר לאהרן ובניו שיאכלו את המנחה והשלמים למרות אנינותם, אהרן ובניו לא אכלו את שער החטאת, משה כעס ואהרן הסביר לו שעשו כך מחמת אנינותם ומשה הסכים עם הדברים.

מאכלות אסורות –

סימני הטהרה בבהמה הוא מפריסה פרסה ושוסעת שסע ומעלת גרה, בעלי סימן אחד – הגמל השפן הארנבת והחזיר אסורים באכילה.

סימני הטהרה בדגים הם סנפיר וקשקשת.

בעופות מותר לאכול את כל העופות מלבד את המינים שהוזכרו בפסוק לאיסור.

שרץ העוף אסור באכילה מלבד ארבה סלעם חרגול וחגב.

כל השרצים אסורים באכילה.

האוכל מאכלות אסורות משקץ את נפשו והנזהר מאכילתם מתקדש.

טומאת בעלי חיים –

נבלת בהמה טמאה מטמאה במגע ובמשא וכן מטמאה את האוכלה, וטמא טומאת ערב וטעון כיבוס בגדים.

שרצים אינם מטמאים מלבד ח' ואלו הם – חולד עכבר צב אנקה כח לטאה חומט ותנשמת, כלי שנפל עליו משרצים אלו טעון טבילה וטמא טומאת ערב. כלי חרס מטמא אוכל שבתוכו אם הוכשר ע"י מים לקבל טומאה וכן משקה שבתוכו, אין טבילה מטהרתו וטעון שבירה, תנור וכיריים שנטמאו טעונים נתיצה.

תזריע:

טומאת יולדת – יולדת זכר טמאה ז' ימים כנדה ויולדת נקבה טמאה שבועיים, יולדת זכר יש לה ל"ג ימים ימי טהרה ולנקבה ע"ו ימים, בימים אלו היא טהורה אע"פ שרואה דם, אבל אסורה ליגוע בקודש ולהכנס למקדש, ואח"כ צריכה להביא עולה וחסאת.

טומאת צרעת – טומאת צרעת נקבעת ע"י כהן, הצרוע צריך לפרום בגדיו לפרוע ראשו לקרוא טמא טמא ולצאת מחוץ למחנה.

צרעת עור בשר – אם הלבן נראה עמוק מן העור והשער נהפך ללבן טמא, אם לא הכהן מסגירו לשבוע, אחר השבוע רואים את הנגע אם הוא התפשט האדם טמא אם דהה טהור, אם נשאר כמו שהיה הוא מוסגר שבוע נוסף ואם התפשט טמא ואם לאו טהור, אם יש בשר חי בתוך הנגע טמא, אם כל האדם הפך לבן טהור.

צרעת השחין והמכוה – אם יש מראה לבן או לבן אדמדם בתוך מכת שחין שנרפאה טומאתו כנ"ל, וכן במכות אש, אלא שהסגרם רק שבוע אחד.

תמצית המקרא ויקרא

נתק בראש או בזקן - אם הנגע יהיה בראש או בזקן אם יש בו שער צהוב ומראהו עמוק מן העור טמא, אם יש בו שער שחור טהור, אם אין מראהו עמוק מן העור טעון הסגר שבוע אחד, אם אחר שבוע לא התפשט הנגע צריך לגלח (סביבות הנגע) והוא מוסגר לשבוע נוסף, אם התפשט הנגע טמא, אם לא התפשט וגדל בו שער שאינו צהוב טהור, אם יהיה **בקרחת או בגבחת** נגע לבן אדמדם דינו כמו צרעת בעור הבשר.

בהרות שלובנם כהה טהורות.

נגעי בגדים - נגעי בגדים הם בצבע ירוק חזק או אדום חזק, הכהן מסגיר לשבוע, לאחר שבוע אם התפשט הנגע טמא וטעון שריפה, אם לא התפשט טעון כיבוס, אם נשאר בגודלו ובצבעו לאחר הכיבוס טעון שריפה, אם הנגע אבד מצבעו ע"י הכיבוס יקרע את הנגע מן הבגד, ואם נראה בו שוב נגע ישרפנו, אם ירד הנגע ע"י הכיבוס טעון כיבוס שני וטהור.

מצורע:

טהרת המצורע - לאחר שראה הכהן שנרפאה הצרעת יקחו שתי צפורים עץ ארז שני תולעת ואזוב, שוחטים צפור אחת על מים חיים, וטובלים את הצפור השניה ושאר הדברים בדם ובמים, ומזים שבע פעמים על הצרוע, הצרוע טעון גלוח כיבוס וטבילה, ואסור בתשמיש ז' ימים, לאחר מכן יגלח שוב כל מקום כנוס שיער ויטבול, ביום השמיני מביא ב' כבשים וכבשה, ואם הוא דל מביא כבש אחד ושתי תורים או בני יונה, וכן מביאים מנחה ולוג שמן, הכהן מקריב כבש לאשם יחד עם השמן ומניפם ושוחט את הכבש ונותן מדמו על התנוך והבהונות של היד והרגל הימניים, ומזה מן השמן ז' פעמים ונותן גם ממנו על התנוך והבהונות ושאר השמן שבידו נותן על ראש המיטה, ואח"כ מקריב הכהן חטאת ועולה כבש וכבשה או שני התורים או בני היונה, ובזה נטהר המצורע מטומאתו.

נגעי בתים - הכהן מצווה לפנות את הבית, אם הנגע הוא שקוע במראהו בצבע ירקרק או אדמדם הוא מסגיר את הבית ז' ימים, בימים אלו כל הבא לבית טמא, והשוכב בבית או אוכל בו טעון כבוס בגדים, לאחר שבוע אם הנגע התפשט צריך להוציא את האבנים ולקלף את הטיח מסביב ולזרוק את האבנים והטיח מחוץ לעיר, ובונים את הקיר מחדש וטחים אותו, אם שוב פרח הצרעת כל הבית טעון נתיצה, טהרת הבית אם הנגע לא התפשט היא צפורים עץ ארז שני תולעת ואזוב כמו במצורע אלא שההזאה היא על הבית, ובזה נטהר הבית מטומאתו.

טומאת זב - זב מטמא משכב מושב ומרכב, ומטמא במגע וע"י רוקו, כל שישב על מושב הזב או שכב על משכבו או שנגע בו הזב או רוקו, או שנשא את כל אלו, טעון כבוס בגדים וטבילה וטמא עד הערב, כלי חרס שנגע בו הזב טעון נתיצה וכלי עץ טעונים שטיפה, לאחר ז' ימים טהורים טעון הזב טבילה ושתי תורים או בני יונה לחטאת ולעולה ובזה נטהר מטומאתו.

שכבת זרע מטמאה את האיש, ואת הבגד אשר היא עליו, ואת האשה שנבעלה, ואלו טעונים טבילה וטומאתם עד הערב.

טומאת נדה - אשה שזב ממנה דם טמאה ז' ימים, ומטמאה במגע במשכב ובמושב עד הערב, ומטמאה את בועלה ז' ימים.

תמצית המקרא ויקרא

טומאת זבה - הרואה דם ג' ימים לא בזמן נדתה טמאה זבה, ומטמאה משכב ומושב ובמגע עד הערב, וטעונה ז' נקיים, ומביאה שתי תורים או בני יונה לחטאת ולעולה ונטהרת מטומאתה.

אחרי מות:

סדר עבודת יום הכיפורים - אסור להכנס לקודש הקדשים אלא לכה"ג בסדר המבואר כאן עם קרבנות ובגדי לבן, וכך הוא סדר העבודה - הכהן מביא פר לחטאת ואיל לעולה, ולוקח מישראל ב' שעירים לחטאת ואיל לעולה, מטיל גורל על השעירים מי להקרבה ומי לעזאזל, הכהן מקריב את פר החטאת עבור כפרתו וכפרת ביתו ושוחטו, נכנס לפני ולפנים ומניח שם קטורת ממזבח הפנימי, מזה מדם הפר על הכפורת אחת למעלה וז' למטה, שוחט את שעיר החטאת ומזה מדמו ג"כ כסדר הנ"ל, ומכפר על כל ישראל, נותן מדם הפר והשעיר ז' פעמים על קרנות מזבח הפנימי, אחר מתוודה בסמיכה על השעיר השני על כל עוונות בני ישראל ושולחו למדבר, אח"כ טובל ולובש את בגדיו ומקריב את עולתו ועולת העם, פר ושעיר החטאת נשרפים מחוץ למחנה, משלח השעיר ושורף הפר והשעיר טעונים כבוס וטבילה, כך הוא סדר העבודה ביום הכיפורים וישראל יתענו ביום זה וישבתו בו ובו יתכפרו עוונותיהם.

שחוטי חוץ - אסור לשחוט קרבן או להקטיר האימורים מחוץ לעזרה, והעושה כן ענוש כרת.

דם - אסור לאכול דם והאוכלו ענוש כרת, כי הדם הוא הנפש והוא מכפר על המזבח, ועל כן השוחט חיה או עוף צריך לכסות את הדם.

האוכל נבילה או טריפה טעון כבוס וטבילה וטמא עד הערב וטהר.

אסור לעשות כמעשה ארץ מצרים וללכת בחוקות הגויים.

עריות - אסור לבוא על אחת מכל העריות ואלו הם - אשת אביו, אמו, אחותו מאביו או מאמו, בת בנו ובת בתו, אחותו, אחות אביו ואחות אמו, אשת אחי אביו, כלתו, אשת אחיו, אשה ובתה או נכדתה או אחותה, נדה, ואשת איש.

אסור לתת מזרעו למולך, ואסור לשכב עם זכר או עם בהמה, כל אלו הם סיבת הקאת ארץ ישראל את העמים היושבים בה, ואם יעשו כך ישראל הארץ תקיא גם אותם, כל העושה מכל הנ"ל חייב כרת.

קדושים:

משה הקהיל את ישראל ולימדם פרשה זו -

קדושים תהיו.

מורא אב ואם ושמירת השבת.

איסור עבודת ע"ז ועשייתה.

אסור לאכול נותר והאוכלו ענוש כרת.

דין לקט ופאה בשדה, ופרט ועוללות בכרם.

תמצית המקרא ויקרא

איסור גניבת ממון, כפירת פקדון והלוואה, שבועת שקר, לעשוק, לגזול, הלנת שכר שכיר. איסור קללה.

איסור נתינת מכשול לעוור.

איסור הטית הדין ומצוה שישפוט צדק.

איסור רכילות.

איסור לעמוד על דם רעו.

איסור שנאה וחיוב תוכחה (ואסור לבייש).

איסור נקימה ונטירה ומצות ואהבת לרעך כמוך.

איסור כלאי בהמה ושדה ובגדים.

הבא על שפחה חרופה לוקה ומביא אשם.

הנוטע אילן ג' שנים הפירות ערלה ואסורים באכילה, בשנה הרביעית הפירות קדושים, ובשנה החמישית מותרים באכילה.

איסור אכילה על הדם.

איסור לנחש או לעונן.

אסור להקיף הראש ולהשחית פאת הזקן, לשרוט בבשר ולעשות כתובת קעקע.

אסור לתת בתו לביאה שלא לשם קידושין.

חיוב שמירת השבת ומורא מקדש.

אסור לפנות לאובות והידעונים.

מצות קימה מפני שיבה ולהדר פני זקן.

איסור הונאת גר.

המדות של המאזנים צריכות להיות מדויקות ואסור לשנותם מהאמת.

חיובי עונשים - הנותן מזרעו למולך חייב מיתה בסקילה וכתת, אם לא יסקלוהו הקב"ה יכריתו ויעניש את משפחתו וההולכים אחריו, הפונה אל האובות והידעונים ענוש כרת, המקלל אביו ואמו חייב מיתה, הבא על אשת איש, וכן הבא על אשת אביו או כלתו, או שבא על אשה ואמה חייבים שניהם מיתה, השוכב עם זכר חייבים שניהם מיתה, הרובע בהמה או הנרבעת לבהמה חייבים מיתה האדם והבהמה, הבא על אחותו או על נדה ענוש כרת, השוכב עם זודתו ימותו שניהם ערירים וכן הבא על אשת אחיו.

אמור:

הלכות כהנים - אסור לכהן להיטמא למת חוץ מז' קרובים.

הכהנים אסורים להינשא לאשה זונה חללה או גרושה.

צריך לנהוג בכהנים קדושה.

בת כהן שזינתה עונשה שריפה.

כהן בעל מום פסול לעבודה ומותר באכילת קדשים.

תמצית המקרא ויקרא

כהן טמא אסור לאכול קדשים וענוש כרת.

זר אסור באכילת תרומה, ובשווג חייב קרן וחומש, קנין כספו של כהן מותר באכילת תרומה, בת כהן נשואה או אם מת בעלה ויש לה ממנו בן אסורה באכילת תרומה.

דיני כהן גדול - הכהן הגדול שנמשח לכהונתו אסור להיטמא גם לקרוביו, ואינו יוצא מבית המקדש אחר מיטת אביו ואמו ויכול להמשיך בעבודתו, צריך לישא בתולה ואסור אפ"ל באלמנה.

מדיני הקרבנות - בהמה בעלת מום פסולה להקרבה בנדר או נדבה, ואף אם המביא הוא בן נכר אסור להקריבו, בהמה כשרה להקרבה מיום השמיני ללידתה, מחשבת אכילה חוץ לזמנו בשחיטה פוסלת את הקרבן.

אסור לשחוט בהמה ואת בנה ביום אחד.

אסור לחלל שם שמים אלא צריך לקדש שם שמים.

מועדי ד' מקראי קודש - היום השביעי שבת ואסור בעשיית מלאכה.

בי"ד ניסן פסח, בט"ו ניסן חג המצות ז' ימים, היום הראשון והשביעי אסורים במלאכת עבודה, ממחרת יו"ט ראשון מניפים עומר ומביאים איתו קרבנות ומנחה, קודם הקרבת העומר אסורה אכילת התבואה החדשה, ממחרת יו"ט סופרים חמישים יום, ביום החמישים מביאים את שתי הלחם עם קרבנות ואסורים במלאכת עבודה, בקציר מצוה להשאיר הפאה והלקט לעני.

בחודש השביעי בא' לחודש זכרון תרועה ואסור במלאכת עבודה, בי' לחודש יום הכיפורים ואסור במלאכה וחייב בעינוי, בט"ו לחודש חג הסוכות ז' ימים, וצריך לקחת בו ד' מינים ולשבת בסוכות לזכר הסוכות שהושיבם הקב"ה בצאתם ממצרים, היום הראשון אסור במלאכת עבודה, היום השמיני עצרת ואסור במלאכת עבודה.

כל המועדות טעונים מוספים מלבד הקרבנות הרגילים.

הדלקת המנורה תהיה בשמן זית זך כתית למאור, מקום המנורה הוא מחוץ לפרוכת העדות, מידת השמן שיספיק מערב עד בוקר.

לחם הפנים - על השלחן יניחו בשבת י"ב לחם, והוא נאכל לכהנים, עוד יניחו על השלחן לבונה להקטרה.

דין המקלל - בן ישראלית ומצרי קילל בשם המפורש וד' אמר לסוקלו, מכה אדם חייב מיתה המזיקו חייב בתשלומין, מכה אביו והוציא דם חייב מיתה מכה בהמה ומתה או ניזוקה חייב לשלם הנזק.

בהר:

שמיטה - כל שנה שביעית היא שבת הארץ, ואסורה בעבודות הקרקע, כל מה שגדל מעצמו בשביעית הרי הוא הפקר לכל, בזכות שמירת השמיטה תתברך הקרקע בשישית ותתן תבואה לג' שנים.

יובל - לאחר ז' שמיטות בשנה החמישים היא שנת היובל, ואסורה בעבודות הקרקע כשמיטה, והעבדים משתחררים, ביום הכיפורים תוקעים בשופר.

תמצית המקרא ויקרא

גאולת קרקע - המוכר שדהו חוזרת הקרקע לבעליה ביובל, על כן נקבע מחירה לפי השנים שנותרו עד היובל, המוכר או קרובו יכולים לגאול את השדה אחרי ב' שנים מהמכירה, תמורת תשלום השנים שנותרו עד היובל.

גאולת בתים - המוכר בית בעיר המוקפת חומה יכול לגאולו בתוך שנה מהמכירה, אח"כ אינו יכול לגאול, ואינו חוזר ביובל, בית בעיר שאינה מוקפת חומה אפשר לגאול את הבית מיד וגם אחרי שנתיים וחוזר למוכר ביובל, וכן בתי הלויים אע"פ שהם בעיר מוקפת חומה נגאלים מיד וחוזרים ביובל.

דיני עבדים - עבד עברי אסור לעבוד בו עבודת עבד או לרדות בו בפרך, אלא יעבוד בו כשכיר, ויוצא ביובל, עבד כנעני אינו יוצא ביובל ומורישו לבניו, ישראל הנמכר לעכו"ם יוצא ביובל, ומצוה על הקרובים לגאולו לפי מספר השנים שנותרו עד היובל, ואין לאפשר לעכו"ם לרדותו בפרך.

כמה איסורים - אסור לאונות איש את אחיו בדברים ובממון, מי שמטה ידו מצוה לתמוך בו שלא יפול, אסור להלוות בריבית, אסור לעשות פסל, ואסור לעשות מחוץ למקדש אבן משכית להשתחוות עליה, ויש לשמור את השבת ולשמור על מורא מקדש.

בחוקותי:

הברכות על קיום תורה ומצוות - אם יעמלו ישראל בתורה ויקיימו המצוות, יקבלו ברכות רבות בעולם הזה, שפע של מאכל ומשתה ושובע, שלום ובטחון, נצחון במלחמה, פריה ורביה, בית המקדש וקירבת אלוקים.

הקללות על אי קיום תורה ומצוות - אם לא יעמלו ישראל בתורה ולא ישמרו המצוות וימאסו וימנעו אחרים מקיום המצוות וימאסו החכמים ויכפרו במצוות ובקב"ה, הרי ז' עבירות.

בראשונה יחלו במחלות רבות, ימותו במלחמה, ואויביהם יקחו יבולם.

אם לא יחזרו בתשובה יקבלו ז' פורעניות נוספות - חילול בית המקדש, שמים יבשים כברזל, ארץ מרקיבה פירותיה, אפי' הכמות שזרעו לא יצמח, פירות העצים לא יחנטו בזמנם, והפירות שיגדלו ינשרו.

ואם ימשיכו שלא לקיים המצוות יקבלו עוד ז' פורעניות - שן בהמות וחיות הממיתים, חמת זוחלי עפר, שכלה והכריתה והמעטיה אתכם, ונשמו דרכיכם.

ואם זה לא יספיק יקבלו ז' פורעניות נוספות - חרב מצור ודבר, שבירת מטה לחם, מחסור בעצים, פת נפולה, חוסר שובע.

ואם זה לא יספיק יקבלו ז' פורעניות נוספות - אכילת בשר בנים ובנות, שבירת המגדלים, האנשים ימותו על הע"ז שלהם, סילוק שכינה, חורבן הערים, שממון המקדש, ולא יהיו הקרבנות לרצון.

הארץ תהיה שממה, ותשבות במקום השמיטות שלא שבתו בה, בני ישראל יתפזרו בגויים ויפחדו מכל דבר, וינסו בלי רודף, ואז יתוודו עוונותיהם ויתכפר להם ע"י היסורים, גם בהיותם בגלות לא יתכלו ישראל לגמרי והקב"ה יזכור את זכות האבות, ואת הברית שכרת עמם ביציאת מצרים.

ערכין -

תמצית המקרא ויקרא

כל הערכין הם בשקל הקודש שהוא עשרים גרה.

ערך איש- הנודר לתת ערכו לד' יתן לפי הכללים הללו- מגיל חודש עד ה' שנים זכר חמשה שקלים ונקבה שלשה, מגיל חמש עד עשרים זכר עשרים ונקבה עשר, מגיל עשרים עד שישים זכר חמישים ונקבה שלושים, מגיל שישים ומעלה זכר חמשה עשר ונקבה עשרה, אם הוא עני הרי ערכו יוערך ע"י כהן כפי השגת ידו.

ערך בהמה- בהמה הראויה להקרבה תיקרב וא"א לפדותה, ואם אינה ראויה להקרבה יקבע הכהן את מחירה.

ערך שדה- המקדיש שדה אחוזה מיד אחר היובל ערכה נקבע לפי בית כור שעורים בחמישים שקל, אם הקדישה אח"כ נקבע ערכה לפי השנים שנותרו עד היובל, ביובל השדה עוברת לכהנים, המקדיש שדה שקנאה מאחר חוזרת למוכר ביובל.

בהמה בית שדה ומעשר הנפדים ע"י המקדיש צריך להוסיף חומש.

אין ממירים בהמת קדשים בעלת מום ואם המיר שתי הבהמות קדושות.

צריך לתת מעשר מבהמותיו ויתן לקרבן את הבהמה שתצא עשירית.

חומש במדבר:

במדבר:

מנין בני ישראל- הקב"ה ציוה את משה למנות את בני ישראל יחד עם נשיאי העדה, בא' אייר בשנה השניה אחר יציאת מצרים, מגיל עשרים עד ששים, מלבד בני לוי שאינם נמנים בתוך בני ישראל, וזה מניינם- בני ראובן- 46500, בני שמעון- 59300, בני גד 45650, בני יהודה- 74600, בני יששכר 54400, בני זבולון 57400, בני אפרים 40500, בני מנשה 32200, בני בנימין 35400, בני דן 62700, בני אשר- 41500, בני נפתלי- 53400, ומניינם הכולל היה- 603550.

חנית ישראל לדגליהם סביב למשכן- בכל צד חנו ג' שבטים לדגליהם, בצד מזרח חנה יהודה ואתו יששכר וזבולון, בצד דרום חנה ראובן ואתו משעון וגד, בצד מערב חנה אפרים ואתו מנשה ובנימין, בצד צפון חנה דן ואתו אשר ונפתלי, הכתוב מזכיר בכל שבט את הנשיא שלו את מספר האנשים שבו ואת המספר הכולל הכל צד, סדר הליכתם היה כסדר חנייתם, הלויים חנו מסביב למשכן.

מנין בני לוי ותפקידם-

הלויים נתמנו לעבודה במקום הבכורים שנתקדשו לקב"ה במכת בכורות, משה מנה את הבכורים של ישראל מגיל חודש ומעלה ומניינם היה 22273, כל בכור שלא היה כנגדו לוי נתן בפדיונו חמשה שקלים לכהנים.

הלויים נתמנו על המשכן וכליו נשיאתם פירוך ובנין המשכן, הם נמנו בנפרד משאר ישראל, וכל אחד מבני לוי והם גרשון קהת ומררי נמנו בנפרד ולכל אחד היה נשיא, והכתוב מונה את משפחותיהם, סך כל בני לוי 22000.

בני גרשון- מספרם 7500, חנייתם ממערב למשכן, ומשמרתם יריעות המשכן ומיתריו, מסך פתח אוהל מועד ומסך שער החצר וקלעי החצר,

בני קהת- מספרם 8600, חנייתם מזרע למשכן, ומשמרתם הארון השלחן המנורה והמזבחות כלי הקודש והפרוכת.

בני מררי- מספרם 6200, חנייתם מצפון למשכן, ומשמרתם קרשי המשכן בריחיו עמודיו ואדניו, ועמודי החצר ואדניהם יתידותם ומיתריהם.

מצד מזרח של המשכן חנו משה אהרן ובניו.

סדר נשיאת המשכן- הקב"ה מצווה את משה למנות את בני קהת מגיל 30 עד 50 הראויים לעבודת משא, כנסוע המחנה יקחו אהרן ובניו את הפרוכת ויכסו בה את הארון ויתנו עליה כסוי עור תחש ובגד כליל תכלת, את כלי השלחן והמנורה יתנו בבגד תכלת ואת כלי המזבח בבגד ארגמן ויכסו את הכלים במכסה עור תחש, ועוד יכסום בכסויים נוספים, רק אחרי הכיסויים יוכלו בני קהת לשאת את הכלים, ואם יגעו בהם בלי כיסוי ימותו.

תמצית המקרא במדבר

אלעזר בן אהרן יהיה ממונה לשאת את שמן המאור קטורת הסמים מנחת התמיד ושמן המשחה, והיה ממונה על עבודת בני קהת.

נשא:

מנין הלויים הראויים לעבודה - הקב"ה ציווה למנות גם את בני גרשון ומררי מגיל שלושים ועד חמישים שהם הראויים לעבודה, על בני הגרשוני ובני מררי יהיה אחראי איתמר בן אהרן, בני קהת נמנו ומנינם היה 2750, בני גרשון 2630, בני מררי 3200, ביחד היו 8580.

שילוח טמאים - טמא צריך לצאת מחוץ למחנה.

מה שמצינו (ויקרא ה') שהמועל בפקדון משלם קרן וחומש הוא דווקא במודה, הקרן והחומש לבעלים ואם הוא גר שמת ואין לו יורשים לכהנים.

פרשת סוטה - איש שקינא לאשתו שלא תסתור, ונסתרה ברצון ואין ידוע אם נטמאה, יביא מנחה לכהן בלא שמן ולבונה, הכהן לוקח מים מהכיור ועפר מקרקע המשכן ונותן בידיה, ופורע את שערה, ומשביע אותה שאם לא נטמאה המים לא יזיקו לה ואם נטמאה המים יזיקו לה, הכהן כותב זאת בספר ונותנו בתוך המים, הכהן לוקח מיד האשה את המנחה ומניפה ומקריבה ומשקה אותה את המים, אם האשה נטמאה המים מזיקים לה, ואם לא נטמאה אינם מזיקים לה.

פרשת נזיר - נזיר אסור ביין ובכל היוצא מהגפן, אסור לגלח שערות ראשו, ואסור להיטמא למת, בסיום ימי נזרו מקריב עולה וחטאת, ואיל לשלמים עם מנחה ונסכים, מגלח שערות ראשו ונותנם באש שמבשלים בה את השלמים, הכהן לוקח זרוע בשלה חלה ורקיק ונותנם על כפי הנזיר ומניפם, אם באמצע ימי נזרו נטמא בשוגג יגלח שערות ראשו ביום השביעי, ומקריב ב' תורים או בני יונה לחטאת ולעולה וכבש לאשם, ויתחיל מחדש למנות ימי נזרו.

ברכת כהנים - הקב"ה מצוה על ברכת כהנים ומלמד נוסח הברכה.

עגלות נשיאת המשכן - הנשיאים נדבו למשכן שש עגלות וי"ב בקר, בני גרשון קיבלו ב' עגלות, ובני מררי ד' עגלות, בני קהת נשיאתם בכתף.

קרבנות הנשיאים - משה משח את המשכן וכליו, והנשיאים הביאו את קרבנם והקריבו בכל יום נשיא אחד, קרבנם היה קערה ומזרק כסף מלאים סולת למנחה, כף זהב מלאה קטורת, פר איל וכבש לעולה שעיר לחטאת ושלמים ב' בקר חמשה אילים חמשה עתודים וחמשה כבשים, הפסוק מונה את סדר ימי ההקרבה וחוזר בכל נשיא על פרטי הקרבן, ועל משקל הזהב והכסף, ומונה סיכום הכל יחד.

משה כשהיה מדבר עם ד' היה שומע את הקול מעל הכפורת.

בהעלותך:

הדלקת המנורה - נרות המנורה יאירו לכיוון הנר האמצעי.

תמצית המקרא במדבר

טהרת והנפת הלויים - סדר הטהרה- הזאת מי חטאת תספורת וכבוס בגדים, פר לעולה ופר לחטאת, בני ישראל סמכו ידיהם על הלויים ואהרן הניפם, הלויים סמכו על הפרים והכהנים הקריבו אותם, ואז באו לעבוד באוהל מועד במקום הבכורים.

הלויים עובדים מגיל עשרים וחמש ועד חמישים, ואח"כ ישמרו משמרת המשכן.

פסח שני - בני ישראל הקריבו את הפסח כהלכתו בי"ד ניסן בשנה השניה ליציאת מצרים, באו לפני משה אנשים שהיו טמאים ולא יכלו להקריב הפסח, ושאלו למה נגרע, משה שאל את הקב"ה והוא אמר לו שיקריבו בי"ד אייר ויאכלוהו בלילה על מצות ומרורים, אבל מי שיכל להקריב ולא הקריב בי"ד ניסן ענוש כרת.

עמוד הענן - המשכן היה מכוסה ביום בעמוד ענן ובלילה בעמוד אש, הסימן לנסיעה הוא כשהענן עולה, ובמקום שהענן שוכן שם יחנו.

התקיעה בחצוצרות - משה נצטווה לעשות שתי חצוצרות כסף מקשה אחת, תקיעה אחת בשתי החצוצרות היא סימן למקרא העדה, תקיעה אחת בחצוצרה אחת היא סימן למקרא הנשיאים, תרועה זה סימן לנסיעה, במלחמה מריעים בחצוצרות, וכן במועדים ובראשי חדשים, הכהנים הם התוקעים.

יתרו רצה לחזור לארצו, ומשה שיכנעו לבוא עם ישראל.

פרשת המתאוננים - העם התאוננו ובערה אש ואכלה בקצה המחנה, משה התפלל והאש שקעה, וקרא שם המקום תבערה.

פרשת בשר תאווה והאצלת הרוח על הזקנים - האספסוף ביקשו בשר כי לא מספיק להם המן ובכו, משה אמר לקב"ה שאינו יכול לשאת את העם, ואין לו בשר לתת להם, הקב"ה אמר לו שהוא יאציל מהרוח שעל משה על שבעים זקנים וישאו אתו במשא העם, והוא יתן להם בשר, משה אמר להם שיזמינו עצמם לבשר שיהיה להם חודש ימים, משה אסף שבעים זקנים והקב"ה האציל עליהן הרוח שעל משה, אלדד ומידד התנבאו במחנה, משה אמר ליהושע שהלואי כולם היו נביאים, הרוח הביאה שלום מן הים, כולם אספו לפחות עשרה חמרים, בעודם אוכלים הרג ד' מהם רבים ונקברו שם.

חטא מרים - מרים ואהרן דיברו על משה, הקב"ה קרא להם ואמר להם שדרגת משה למעלה משאר נביאים, מרים נצטרעה, משה התפלל לרפואתה, הענן סר מעל האוהל ובני ישראל המתינו למרים ז' ימים.

המסעות - הר חורב, תבערה, קברות התאווה, חצרות, מדבר פארן.

שלח:

שליחת המרגלים - משה שולח בהסכמת הקב"ה מרגלים איש אחד לשבט לראות את הארץ, אם העם חזק או רפה, מעט או רב, אם יושב בפרזים או במוקפים, ואם הארץ שמנה או רזה, ואומר להם שיביאו מפרי הארץ. **תשובת המרגלים** - המרגלים תרו את הארץ ארבעים יום וחזרו עם אשכול ענבים ורמונים ותאנים, ואמרו שהארץ זבת חלב דבש, אולם העם חזק והערים בצורות ואין בכוחם לנצחם, וכי הארץ אוכלת יושביה, ויש שם ענקים, בני ישראל בכו ואמרו שהיה עדיף למות במצרים או במדבר מאשר ליפול בחרב ורצו לחזור למצרים, יהושע וכלב קרעו בגדיהם ואמרו

תמצית המקרא במדבר

שהארץ טובה מאד מאד ואם הקב"ה ירצה יוכלו לכבושה ואין לפחד מהם, העם רצו לרגום אותם באבנים.

העונש על חטא המרגלים - הקב"ה רצה להרוג את כל ישראל ולהרבות במקומם את זרע משה, משה אמר לקב"ה שזה יגרום שמצרים יאמרו שהקב"ה לא יכל להביאם לארץ ישראל ולכן המיתם במדבר, וביקש שהקב"ה יסלח לישראל, הקב"ה התרצה לסלוח, אולם אמר שכל הדור מבני עשרים שניסו אותו עשרה פעמים לא יראו את הארץ, וישארו במדבר ארבעים שנה, ובניהם ירשו את הארץ, ורק כלב ויהושע יכנסו לארץ, המרגלים עצמם מתו במגפה.

המעפילים ועונשם - בשמוע בני ישראל דברי ד' נתאבלו מאד, ורצו לעלות מיד להלחם, משה אמר להם שד' לא יעזור להם, הם עלו להלחם בלי משה ובלי הארון, וניגפו לפני אויביהם.

מנחות ונסכים - בכל קרבן צריך להביא גם מנחה סולת בשמן, ויין לנסכים, בכבש מביאים עשרון מנחה ורביעית היין יין, באיל שני עשרונים ושלישית היין, בבקר שלשה עשרונים וחצי היין, דין זה הוא גם לגר.

חלה - צריך להפריש חלה מן העיסה.

קרבן ועונש לעובד ע"ז - אם נעלם מהציבור וחטאו בע"ז, מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת, אדם יחיד ששגג בע"ז מביא עז לחטאת, המזיד בכרת.

מקושש - בני ישראל מצאו איש מקושש עצים בשבת, וסקלוהו באבנים.

פרשת ציצית - צריך לעשות ציצית בכנפי הבגדים, כדי לזכור לקיים את המצוות, ולא ללכת אחרי הלב והעיניים.

קרח:

מחלוקת קרח ועדתו ועונשם - קורח דתן אבירם ואון בן פלת ומאתים וחמישים נשיאי עדה באו בטענה על משה למה הוא מתנשא מעל כלל ישראל, משה אומר להם שיקחו מחתות עם קטורת והקב"ה יראה את בחירתו, דתן ואבירם סרבו להגיע למשה, משה התפלל לקב"ה שלא יקבל מנחתם, הקב"ה רצה לכלות את כלל ישראל, ומשה ואהרן התפללו שיכלה רק את החוטאים, משה אמר לישראל שיתרחקו מאוהלי החוטאים, ונתן הסימן שהקב"ה שלחו שהאדמה תבקע ותבלעם חיים וכך היה, ואש מאת ד' אכלה את מקריבי הקטורת, מהמחתות עשו צפוי למזבח זכרון שלא יהיה כקורח ועדתו.

תלונת העם והמגפה - בני ישראל באו בטענה שמשה ואהרן גרמו למיתתם של קורח ועדתו, הקב"ה שלח מגפה לכלות את כלל ישראל, אהרן לקח קטורת ועוצר את המגפה, מספר המתים היה 14700.

סימן פריחת מטה אהרן - הקב"ה אמר למשה שיקחו י"ב מטות מטה לכל שבט, והאיש שהוא יבחר בו מטוה יפרח, משה הניח את המטות לפני ד', ולמחרת ראו שפרח מטה אהרן, משה הראה זאת לישראל והניח את המטה למשמרת.

שמירת המשכן - בני ישראל אומרים שאינם יכולים להשמר שלא להכנס למשכן, הקב"ה אומר שאהרן ובניו ובני לוי ישמרו שלא יכנסו.

תמצית המקרא במדבר

מתנות כהונה ודיניהם - אכילה מבשר קדשי קדשים בעזרה, אכילת המורם מהתודה שלמים ואיל נזיר, תרומת דגן תירוש ויצהר, ביכורים, חרם, פדיון הבן ה' סלעים, פדיון פטר חמור, בכור בהמה טהורה, תרומת מעשר.

הלויים מקבלים מעשר תמורת עבודתם, המעשר אסור באכילה לזרים ולטמאים, ומותר באכילה בכל מקום.

חקת:

פרה אדומה - הקב"ה ציווה לקחת פרה אדומה, שאין בה מום ולא עלה עליה עול, ולשוחטה מחוץ למחנה ולהזות ז' פעמים לכיוון אוהל מועד, שריפתה יחד עם עץ ארז אזוב ותולעת שני, אוספים את אפר הפרה ומזים מהאפר עם מים חיים על טמא מת בשלישי ובשביעי, שורף הפרה אוסף האפר והנוגע טמאים עד הערב.

מת מטמא בנגיעה ובאוהל, ומטמא חרב כחלל.

חטא מי מריבה - מרים מתה והבאר פסקה מלתת מים, העם טענו על משה, הקב"ה אמר למשה שידבר אל הסלע ויתן מימיו, משה הכה את הסלע ויצאו מים, וכיון שהיכה ולא דיבר נענש שלא יכנס לארץ ישראל.

משה מבקש ממלך אדום לעבור בארצו, והוא מסרב ומאיים במלחמה.

מיתת אהרן וכהונת אלעזר - הקב"ה ציווה את משה לעלות עם אלעזר בן אהרן להר ההר, ולהפשיט את אהרן מבגדי כהונה ולהלבישם לאלעזר, ואהרן ימות ויקבר שם, וכן עשו, בני ישראל בכו ל' ימים על אהרן.

מלחמת הכנעני - הכנעני נלחם בישראל ושבה שבי, בני ישראל הבטיחו להחרים הערים אם ינצחו, ואכן הם ניצחו והחרימו הערים.

הנחשים השרפים - בסבב ישראל את אדום התלוננו ישראל על הקב"ה ומשה, ד' שלח את הנחשים השרפים שנשכו עם רב, ישראל חזרו בתשובה, משה עשה נחש נחושת וכל מי שנשכו נחש הביט עליו וחי.

בני ישראל המשיכו במסעיהם.

שירת ישראל בסוף מ' שנה.

כבוש סיחון ועוג - סיחון סרב לתת לישראל לעבור בארצו ויצא למלחמה, בני ישראל הכוהו וירשו כל ארצו גם מה שכבש ממואב, אז יצא עוג מלך הבשן למלחמה וגם אותו ניצחו, וחנו בערבות מואב.

בלק:

קריאת בלק לבלעם - בלק פחד מבני ישראל ושלח לקרוא לבלעם שיבוא לקללם, הקב"ה אומר לבלעם שלא ילך ולא יקללם, בלק שלח שרים נכבדים יותר והבטיח לבלעם ממון רב, בלעם ענה

תמצית המקרא במדבר

להם שאינו יכול לקלל בלי רצון ד', הקב"ה אומר לבלעם שהוא יכול ללכת אבל שיעשה מה שיאמר לו.

מעשה האתון - בדרך עמד המלאך לפני האתון ב' פעמים והפריע לה ללכת, בלעם הכה את האתון, בפעם השלישית רבצה האתון תחתיה ובלעם הכה אותה, האתון פתחה את פיה ודיברה אליו, הקב"ה גילה לבלעם את המלאך, ואמר לו שילך אבל ידבר רק מה שיאמר לו.

ברכות בלעם - בלעם אומר לבלק שאינו יכול לקלל רק אם ד' ירצה, בלק הכין ג' פעמים ז' מזבחות והקריב בכל מזבח פר ואיל, ב' פעמים ברכם בלעם לפי דברי ד', ובפעם השלישית ברכם מעצמו, בברכות שיבח בלעם את ישראל, אח"כ התנבא על נצחון ישראל באחרית הימים, ועל הקיני, ואחר חזר למקומו.

חטא בנות מואב ובעל פעור - בני ישראל זנו עם בנות מואב, ועבדו לבעל פעור, משה אמר לראשי העם להרוג את עובדי הע"ז, והחלה מגפה בעם, פנחס הרג את זמרי בן סלוא עם המדינית שבעל, ואז נעצרה המגפה שמתו בה 24000.

פנחס:

פנחס קיבל בשכרו ברית כהונת עולם.

הקב"ה ציווה לצרור ולהכות את המדינים על שהחטיאו את ישראל.

מנין בני ישראל - בני ישראל נימנו בערבות מואב, ומניינם הכולל היה 601730, שבט לוי נמנה בנפרד מגיל חודש, ומספרם היה 23000, במנין זה לא היה איש מאלו שנספרו במנין הקודם, כיון שהם מתו במדבר, חוץ מכלב ויהושע.

חלוקת הארץ - הקב"ה אמר למשה שחלוקת הארץ תהיה ע"פ גורל.

טענת בנות צלפחד ודיני ירושה - חמשת בנות צלפחד אמרו שאביהם מת ואין להם אחים וביקשו את אחוזת אביהם, הקב"ה אמר שהם יקבלו, וכן יהיה בכל ירושה שאם אין בן הבת יורשת, ואח"כ אחי אביו ואח"כ שארו.

מינוי יהושע - הקב"ה אמר למשה שהוא לא יכנס לארץ בגלל חטא מי מריבה, וימות בהר העברים, משה מבקש מהקב"ה שימנה במקומו איש על העדה, הקב"ה אומר לו שימנה את יהושע.

קרבנות המועדים

בכל יום כולל ימי המועדים מקריבים כבש בבוקר וכבש בין הערבים.

כל קרבן טעון מנחה ונסכים, המנחה היא שלשה עשרונים לפר שני עשרונים לאיל ועשרון אחד לכבש, הנסכים הם חצי הין לפר שלישית הין לאיל ורביעית לכבש. בשבת מקריבים ב' כבשים נוספים לעולה.

בראש חודש בז' ימי הפסח וביום הביכורים מקריבים ב' פרים איל אחד וז' כבשים ושעיר לחטאת.

בראש השנה וביום הכיפורים מקריבים פר איל ז' כבשים ושעיר לחטאת.

בסוכות מקריבים ב' אילים וי"ד כבשים ושעיר לחטאת, ביום הראשון של סוכות מקריבים י"ג פרים, ובכל יום פוחתים פר אחד.

בשמיני עצרת מקריבים פר איל וז' כבשים ושעיר לחטאת.

מטות:

פרשת נדרים - הנודר או נשבע חייב לקיים דברו.

נערה שנדרה אביה יכול להפר ביום שמעו, ואם לא היפר הנדר קיים.

נערה המאורסה הרי אביה ובעלה שניהם צריכים להפר.

נשואה שנדרה נדרי ענוי נפש בעלה יכול להפר ביום שמעו.

מלחמת מדין - בני ישראל שלחו י"ב אלפים אלף מכל שבט להלחם במדין, לנקום מהם נקמת ד', ופנחס הלך עמם ועמו כלי הקודש וחצוצרות, בני ישראל הרגו את כל הזכרים ואת מלכי מדין ואת בלעם, שרפו את עריהם, ולקחו עמם את הנשים הטף והבהמות ואת רכושם, משה כעס על שלא הרגו את הנשים והורה להרוג כל אשה הראויה למשכב זכר וכל זכר בטף.

טהרת האנשים והכלים והגעלת הכלים - משה הורה שמי שנגע במת וכן הבגדים והכלים צריכים טהרה, אלעזר הורה על טהרת כלי מדין מבליעות איסור, כל כלי טהרתו כדרך שימוש.

חלוקת שלל המלחמה והמכס לד' - שלל מדין היה 670500 צאן, 72000 בקר, 61000 חמורים, ו-32000 נשים שאינם ראויות למשכב זכר, אנשי הצבא קיבלו חצי מהשלל, ושאר העדה קיבלו חצי, אנשי המלחמה יתנו מחלקם אחד מחמש מאות לאלעזר הכהן, ובני ישראל יתנו מחלקם ללוויים אחד מחמישים, אנשי המלחמה נתנו תרומה מרצונם על שלא נפקד מהם איש תכשיטי זהב 16750 שקל.

בקשת בני גד וראובן - בני גד וראובן ביקשו ממשה לקבל נחלתם בעבר הירדן שהיא מתאימה לצאן הרב שיש להם, משה הוכיחם ואמר להם שהם יניאו את לב העם מלעבור את הירדן כמו שהיה עם המרגלים, בני גד וראובן אמרו שרק טפס וצאנם ישאר והם יעברו חלוצים למלחמה עד סיום חלוקת הארץ, משה הסכים לתנאי זה, בני גד וראובן ומנשה בנו ערים בעבר הירדן.

מסעי:

מסעות בני ישראל במדבר - הכתוב מונה את מ"ב המסעות שנסעו במדבר, ומזכיר כמה מאורעות שאירעו בהם.

הקב"ה מצווה על כיבוש הארץ והשמדת הע"ז, ומונה את גבולות הארץ.

חלוקת הארץ תהיה ע"פ גורל, ותתחלק לט' שבטים ומחצה שהרי ראובן גד וחצי מנשה קיבלו חלקם מעבר הירדן, וכל שבט יהיה לו נשיא לצורך החלוקה.

ערי הלויים - בני ישראל יתנו מ"ח ערים ללוויים, וסביב הערים מגרשים מכל צד אלפיים אמה עבור הבהמות והרכוש, מתוך הערים יהיו ערי המקלט.

ערי מקלט - צריך לייחד ג' ערים בארץ כנען וג' ערים מעבר הירדן לערי מקלט, ששם ינוס רוצח בשוגג, ואסור לגואל הדם להורגו שם, וישב שם עד מות הכהן הגדול.

דיני רוצח - רוצח במזיד בכלי ברזל חייב מיתה, באבן או בעץ צריך שיהיה בהם שיעור כדי להמית, אין הרוצח חייב מיתה אלא ע"פ שני עדים, ואינו יכול לפטור עצמו ממיתה או מגלות ע"י ממון.

הסבת נחלה - כל בת יורשת נחלה יכולה להנשא רק למשפחת מטה אביה, כדי שלא תעבור נחלה משבט לשבט, וכן עשו בנות צלפחד.

חומש דברים:

דברים:

דברי משה לישראל בעבר הירדן בשנת הארבעים להליכתם במדבר, קודם כניסתם לארץ ישראל-

חטא המרגלים והעונש- הקב"ה אמר בהר סיני לעלות לרשת את הארץ, שמתו עליכם שרי אלפים מאות חמישים ועשרות וציויתים לשפוט צדק, בבואכם לקדש ברנע אמרתי לכם לעלות לרשת את הארץ, ביקשתם לשלוח מרגלים והדבר מצא חן בעיני, המרגלים אמרו שהארץ טובה, ואתם לא רציתם לעלות כי פחדתם מהם, אמרתי לכם שהקב"ה שנלחם לכם במצרים ונשא אותכם במדבר ילחם לכם, ולא האמנתם בקב"ה, והוא גזר שכל הדור לא יכנסו לארץ חוץ מכלב ויהושע, רציתם לעלות לרשת ואמרתי לכם שהקב"ה לא יהיה אתכם, יצאתם למלחמה והאמורי הכה אתכם, והלכתם במדבר ימים רבים, הקב"ה אמר לא להתגרות בבני עשיו, אלא לקנות מהם אוכל ומים, וגם במואב הקב"ה אמר לא להתגרות.

מלחמת סיחון ועוג- אחרי ל"ח שנה כאשר תמו כל החוטאים בחטא המרגלים דיבר הקב"ה אלי ואמר שלא להתגרות בבני עמון, אבל מכאן ואילך יתן פחד ואימה מפניהם, וילכו לכבוש את ארץ סיחון, ביקשנו מסיחון לתת לנו לעבור והוא לא הסכים, הקב"ה נתן את סיחון בידינו, ואז בא עוג מלך הבשן להלחם וגם אותו נתן הקב"ה בידינו, ונתתי את ארצם לנחלה לראובן גד וחצי מנשה בתנאי שיעברו חלוצים לרשת את הארץ.

משה אמר ליהושע שכמו שעשה הקב"ה לסיחון ועוג, כן יעשה להם בכיבוש הארץ, ולא יפחדו מהם.

ואתחנן:

תפילת משה להכנס לארץ- ביקשתי מהקב"ה להכנס לארץ ישראל, והקב"ה לא הסכים בגללכם, ואמר לי שאעלה לראש הפסגה ואראה את הארץ, ויהושע יכניסכם לארץ ישראל.

אזהרת משה לישראל על קיום המצוות- החיים תלויים בקיום המצוות, וכמו שראיתם בבעל פעור שכל החוטאים מתו, לימוד התורה וקיום המצוות היא חכמתכם לעיני העמים, השמרו מלשכוח את מעמד הר סיני ששם קיבלתם את עשרת הדברות, ושם נצטוויתם ללמדכם את התורה.

איסור ע"ז- במעמד הר סיני לא ראיתם כל תמונה רק שמעתם את הדברים, ואסור לעשות שום צורה של אדם או בעל חי, אסור להשתחוות לשמש לירח או לכוכבים.

עונש גלות על ע"ז- אם בניכם יעבדו ע"ז אחרי זמן שתהיו בארץ תאבדו מהארץ ותפוצו בקרב הגויים ותשארו מתי מספר, ואז תשובו בתשובה והקב"ה יקבל תשובתכם, הרי מה שהקב"ה עשה

תמצית המקרא דברים

לישראל לא עשה לשום אומה, שהוציאם בניסים מאומה אחרת, ודיבר עמם מתוך האש, וראו שאין עוד מלבדו, והקב"ה נותן לכם את הארץ, ועל כן תשמרו את המצוות ותשארו לאורך ימים בארץ ישראל.

משה הבדיל ג' ערים בעבר הירדן לערי מקלט.

משה חזר לישראל על התורה בעבר הירדן בארץ סיחון.

מעמד הר סיני - ד' כרת עמנו ברית בחורב, ודיבר עמנו פנים בפנים, ונתן לנו את עשרת הדברות, וכתבם על שני לוחות אבנים, ואתם יראתם מפני ד' וביקשתם שאני ידבר בשם ד', דבריכם הוטבו בעיני ד', והוא אמר לי שאני אעמוד עמו ואשמע ממנו את המצוות, ואותם אני ילמד אתכם.

פרשת שמע - אהבת ד', לימוד תורה ולימוד הבנים, קריאת שמע, תפילין, ומזוזה.

אזהרה על שכחת ד' מרוב כל.

אסור לנסות את הקב"ה.

אם ישאלך בנך על קיום המצוות, תאמר לו שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים בניסים, והביא אותנו אל הארץ וציווה אותנו על קיום המצוות.

אסור לכרות ברית עם יושבי ארץ ישראל ולהתחתן עמם.

ד' כרת ברית עמנו מחמת אהבתו אותנו ובגלל השבועה לאבותינו.

ד' נותן שכר לשומרי מצוותיו ומעניש לעוברי מצוותיו.

עקב

בזכות שמירת המצוות תתברכו בברכות רבות.

כיבוש הארץ - אל תפחדו מהגויים כי הנצחון יהיה בניסים כמו שהיה במצרים, ד' ישלח את הצרעה להשמידם, וההשמדה תהיה לאט כדי שלא תרבה חית השדה.

אסור לקחת מפסיליהם וצריך לשורפם.

זכירת ד' - זכרו את הדרך שד' הוליק אתכם במדבר, ד' מביא אתכם לארץ טובה, וצריך להשמר לא לכפור בטובה, ולחשוב שכוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, אם תשכחו את ד' ותעבדו ע"ז תאבדו.

הסיבה לירושת הארץ - כשתנצחו את הגויים אל תחשבו שזה בזכותכם, כי ברשעת הגויים ובגלל ההטחה לאבותיכם, כי אתם עם קשה עורף, וד' רצה להשמידכם אחרי חטא העגל, והתפללתי לד' שיסלח לכם וד' שמע אלי, וכן הקצפתם את ד' בתבערה במסה ובקברות התאוה, וגם בחטא המרגלים רצה ד' להשמידכם והתפללתי שיסלח לכם כדי שלא יאמרו שד' לא יכול להכניסכם לארץ, ועליתי להר והבאתי לוחות שניות והנחתים בארון, ובני לוי לפי שלא חטאו בעגל הובדלו לעבודת המשכן, ועליתי פעם נוספת להר סיני להתפלל עליכם וד' שמע תפילתי.

וכעת הקב"ה שואל מעמכם את שמירת המצוות, ויראה ואהבה הליכה בדרכיו מילת ערלת הלב ודביקות בו, ואהבת הגר.

תמצית המקרא דברים

שמירת המצוות הזכות לירושת הארץ וההצלחה בה - אתם ראיתם את הניסים בתוך מצרים ובים סוף, והניסים שהיו במדבר ובליעת האדמה את דתן ואבירם, ותשמרו את המצוות ובזכות זה תאריכו ימים על האדמה, ארץ ישראל תלויה במטר השמים ועיני ד' בה תמיד, ואם תקיימו את המצוות ירד גשם ותצמח התבואה, אבל אם תסורו מאחרי ד' לא ירד גשם והאדמה לא תצמיח תבואה, ותאבדו מהארץ הטובה, וכתבו זאת על התפילין ועל המזוזות, אם תשמרו את המצוות תרשו את הארץ עד נהר פרת כמו שד' דיבר לכם.

ראה:

הברכה והקללה בהרי גריזים ועיבל - כשתגיעו לארץ ישראל תעמידו את המברכים את שומרי המצוות על הר גריזים, ואת המקללים את אלו שאינם שומרים את המצוות על הר עיבל, (וע"ע סדר הדברים בכי תבוא).

צריך לאבד את הע"ז בארץ ישראל.

מצות בנין בית המקדש והקרבת קרבנות בו - אחר שיניח ד' לכם מכל אויביכם תבנו את בית המקדש, ורק שם מותר להקריב את הקרבנות, התרומה והמעשר מותרים באכילה רק בירושלים, אבל מותר לשחוט בשר בכל מקום ולאכול, והדם אסור באכילה.

איסור ע"ז - אסור לעבוד ע"ז בכל צורה שכך היא עבודתה, ואסור להקריב בנים או בנות לע"ז.

נביא שקר - נביא האומר לעבוד ע"ז אפי' נתן אות ובא האות אסור לשמוע לו, והנביא חייב מיתה.

מסית ומדיח - המסית או המדיח לעבוד ע"ז חייב סקילה.

עיר הנידחת - עיר שהדיחו אנשים ממנה את יושביה לעבוד ע"ז, יושבי העיר חייבים מיתה, הבהמות יומתו, כל שללה ישרף, ולא תבנה עוד.

אסור להתגודד או לשים קרחה על מת.

מאכלות אסורות - ז' מיני חיות מותרות באכילה, בבהמה מותרות באכילה הבהמות שמפריסות פרסה ושוסעות שסע ומעלות גרה, העופות מותרות באכילה מלבד אלו שמנה הפסוק, שרץ העוף אסור באכילה, נבילה אסורה באכילה ותנתן לנכרי.

מעשר - צריך לתת מעשר שני מהתבואה ולאוכלו בירושלים, אפשר לחלל את המעשר במעות ולהעלותם לירושלים ולאכול שם את הנקנה בדמיהם, בשנה השלישית המעשר ינתן לעניים.

בשנה השביעית נשמטים כל החובות של ישראל, אסור לאמץ את הלב מלתת לעני, ואסור להמנע מלהלוות לפני השמיטה, והמלוה יתברך.

עבד עברי ושפחה כנענית יוצאים אחרי שש שנים, והאדון צריך לתת להם הענקה, אם העבד רוצה להשאר הוא נרצע ונשאר לעולם.

ככור אסור בגיזה ועבודה, ואם יש בו מום מותר באכילה.

מועדים - צריך להקריב בבית המקדש פסח וחגיגה, וחמץ אסור באכילה ובל ימצא, היום השביעי של פסח אסור במלאכת עבודה, צריך לספור ז' שבועות, ובסופם לעשות חג שבועות, צריך לחוג את חג הסוכות ז' ימים, ג' פעמים בשנה צריך להראות ולהביא קרבנות.

שופטים:

מינוי שופטים - צריך למנות דיינים ושוטרים בכל עיר, אסור להטות משפט להכיר פנים ולקחת שוחד.

אסור לטעת אילן או להקים מצבה בהר הבית, אסור להקריב בעל מום, עובד ע"ז והעידו בו ב' עדים חייב סקילה.

אם נחלקו החכמים ישאלו את הסנהדרין והם יכריעו בדבר, ומי שלא ישמע לדבריהם חייב מיתה.
מלך - אם ירצו ישראל מלך יכולים למנות עליהם, המלך יהיה מישראל, אסור למלך להרבות סוסים נשים או כסף וזהב, וצריך לכתוב לו ספר תורה.

מתנות כהונה - הכהנים אין להם חלק בביזה ונחלה בארץ, ויקבלו מאת העם זרוע לחיים וקיבה, תרומה וראשית הגז, הכהן יכול לשרת בבית המקדש מתי שירצה, ויטול חלק מלבד בדברים שמתחלקים רק לבני המשמרת.

אסור להעביר בנו למולך, לקסום קסמים, מעונן מנחש ומכשף, חובר חבר שואל אוב וידעוני ודורש אל המתים.

נביא - הקב"ה יקים נביא וחובה לשמוע לו, והנביא שקר שלא יתקיימו דבריו חייב מיתה.

ערי מקלט - צריך להבדיל ג' ערים לערי מקלט בארץ ישראל מלבד אלו שבעבר הירדן, ולהכין את הדרך לערי מקלט שהרוצח בשגגה יוכל לברוח שם, וכאשר הקב"ה ירחיב את הגבול כאשר תשמרו מצוותיו, צריך להבדיל ג' ערים נוספות, רוצח במזיד יוציא אותו מהעיר מקלט ויתנו אותו ביד גואל הדם.

איסור השגת גבול, דין עד זומם.

מלחמה - כאשר תצאו למלחמה הכהן יאמר שלא תפחדו כי ד' אתכם, והשוטרים יאמרו שמי שבנה בית או נטה כרם או ארש אשה או שמפחד יחזור לביתו, במלחמת הרשות צריך לפתוח בשלום, אבל בארץ ישראל אסור לחיות כל נשמה, אסור להשחית עץ מאכל במלחמה.

עגלה ערופה - אם נמצא הרוג ולא יודעים מי הרגו, זקני העיר הקרובה אל החלל יערפו עגלה בנחל איתן, ויבקשו מד' כפרה.

כי תצא:

הרואה אשה יפת תואר במלחמה, מותר לו לקחתה לביתו ותתנוול חודש ימים ואז מותר לו לישאנה, אם אינו חפץ בה חייב לשלחה ואסור למוכרה.

בכור יורש פי שניים, אף אם הוא בן השנואה.

בן סורר ומורה שאינו שומע בקול אביו ואמו וזולל וסובא דינו סקילה.

אסור להלין נבלת התלוי על העץ.

המוצא אבידה ישמרנה עד שימצא את בעליה, ואסור להתעלם ממנה.

תמצית המקרא דברים

אסור לגבר ללבוש בגדי אשה וכן לאשה בגדי איש.
המוצא קן ציפור אסור לקחת האם והבנים, אלא ישלח את האם ויקח את הבנים.
מצוה לעשות מעקה.
אסור לזרוע כלאים, או לחרוש בשני בהמות יחד, ואסור ללבוש כלאים.
מצוה לעשות גדילים בד' כנפות הבגד.
מוציא שם רע ישלם מאה כסף וחייב לישאנה ואסור לגרשה, ואם נמצא אמת וזינתה חייבת סקילה, הבא על אשת איש שניהם בסקילה, ואם אנס את האשה אינה נהרגת, המפתה ישלם חמישים כסף וחייב לישאנה לאשה ואסור לגרשה.
אסור לישא אשת אביו.
פצוע דכה כרות שפכה ממזר עמוני ומואבי אסורים לבוא בקהל, אדומי מדור שלישי מותר.
בעל קרי טעון יציאה מחוץ למחנה עד הערב ויטבול.
צריך לכסות את הצואה.
אסור להסגיר עבד לאדוניו.
איסור קדש וקדשה.
אתנן פסול להקרבה.
איסור ריבית.
חובת קיום הנדר ואיסור בל תאחר.
דין אכילת פועל במחובר.
דין גירושין בגט, אסור להחזיר גרושתו משנישאת לאחר.
הנושא אשה יהיה נקי לביתו שנה אחת לשמח את אשתו.
אסור לקחת למשכון חפצי אוכל נפש, אסור להכנס לבית הלווה לקחת משכון, צריך להחזיר כסות לילה בלילה.
גונב נפש חייב מיתה.
אסור להסיר נגעים.
זכירת מעשי מרים.
אסור לעשוק שכר עני, ביומו תתן שכרו.
בן אינו כשר לעדות על אביו.
אסור להטות משפט גר יתום.
שכח לקצור עומר אסור לשוב לקחתו, וכן בזיתים וכרם.
דין מלקות ארבעים ובל תוסיף.
איסור לא תחסום.
דין יבום וחליצה.
חיוב בושת.

איסור אונאה במשקלות.
זכירת מעשי עמלק.

כי תבוא:

ביכורים - יביא ראשית פרי האדמה לכהן, ויודה לקב"ה על חסדיו בהצלת יעקב מלבן, ביציאת מצרים, ובירושת הארץ.

ביעור מעשרות - בשנה השלישית יתן את המעשרות לעניים, בסיום הזמן צריך לבער את המעשרות, ולהתוודות לפני ד'.

ישראל יחדו את שם ד', וד' מייחד את ישראל ונותנם עליונים על כל הגויים.

הקמת האבנים - בבואכם לארץ ישראל צריך לבנות מזבח בהר עיבל ולהקריב עליו קרבנות, ולכתוב על האבנים את כל התורה.

סדר הברכה והקללה - משה לימד את בני ישראל את סדר הברכה והקללה בהר גריזים והר עיבל, המברכים יעמדו על הר גריזים, והם שמעון ולוי יהודה ויששכר יוסף ובנימין, והמקללים יעמדו על הר עיבל, והם ראובן גד ואשר זבולון דן ונפתלי, הלויים יאמרו את הברכות והקללות.

האזורים - עושה פסל ומסכה, מקלה אביו ואמו, מסיג גבול רעהו, משגה עוור בדרך, מטה משפט גר יתום ואלמנה, שוכב עם אשת אביו או עם בהמה או עם אחותו או עם חותנתו, מכה רעהו בסתר, לוקח שוחד, אשר לא יקים את דברי התורה הזאת.

כריתת הברית בארץ מואב על קיום התורה -

הברכות - אם ישראל יקיימו את המצוות יתברכו בברכות רבות, בעיר ובשדה בבואם ובצאתם, בניהם יבולם ובהמתם, וינצחו במלחמה, ויראו כל העמים שד' בחר בהם, וישארו בארץ ישראל ויהיה בה גשמים בעיתם, וילוו ולא ילוו.

הקללות - אם לא יקיימו את המצוות יתקללו בקללות רבות, בעיר ובשדה בבואם ובצאתם, בניהם יבולם ובהמתם יקוללו, יחלו במחלות רבות, ולא יהיה שם, ינוצחו במלחמות, יקחו את נשיהם ובהמתם ויבולם, יאבדו מהארץ, ילכו לגוי שאינם מכירים, ויהיו למשל ולשנייה, ילוו מאחרים ולא ילוו לאחרים, יעבדו את אויביהם, יאכלו בשר בניהם, ישארו מתי מעט, תחת אשר לא עבדו את ד' בשמחה יעבדו את אויביהם.

משה אמר לישראל שהם ראו את כל הניסים ביציאת מצרים ובמדבר ובכיבוש ארץ סיחון ועוג, וישמרו את הברית הזאת ובזה יצליחו בכל מעשיהם.

נצבים:

עונשי ע"ז - משה העביר את כל ישראל וגם את הדורות הבאים בברית עם הקב"ה, שישראל יהיו לד' לעם והוא יהיה להם לאלוקים, והזהיר את ישראל כי אם יש מי שחושב בלבבו שהוא יעבוד ע"ז ולא יענש על כך, שידע שכל הקללות יתקיימו בו, ואם כל ישראל יעבדו ע"ז הם יגלו והארץ תקולל, וכל הגויים ידעו שזה בגלל שעזבו את הברית עם הקב"ה.

תמצית המקרא דברים

הבטחת קיבוץ גלויות- כאשר ישראל ישוּבו בתשובה בגלותם ד' יחזור ויקבצם ויביאם חזרה לארץ ישראל, וימול את לבבם לאהבה אותנו, ויתן את הקללה על הגויים שרדפום, ויברך את ישראל.

המצוה הזאת אינה רחוקה אלא קרובה מאד לעשותה.

ובחרת בחיים- יש ב' אפשרויות בחירה בפני האדם חיים וטוב או מוות ורע ומצוה לבחור בחיים, ובזה יחיו ויאריכו ימים בארץ ישראל.

וילך:

דברי משה ביום מיתתו- לישראל אמר ד' ישמיד את הגויים לפניכם ואל תפחדו מהם, וליהושע אמר חזק ואמץ כי ד' יהיה עמו.

מצות הקהל- משה כתב את התורה ונתנה ללויים, אמר להם שבסוכות פעם בשבע שנים יקראו את התורה באזני כל ישראל.

כתיבת שירת האזינו- הקב"ה אומר למשה שישראל עתידים לחטוא, ויהיו להם צרות והסתר פנים, ועל כן יכתוב להם את שירת האזינו, כדי שיזכרו שהקב"ה התרה בהם, משה ציווה את הלויים לשים את ספר התורה מצד הארון, ואמר שיקהילו את הזקנים והשוטרים ויאמרו לפניהם את שירת האזינו.

האזינו:

שירת האזינו-

השמים והארץ יהיו **עדים** על דברי השירה.

התורה היא חיים לעולם.

דין הקב"ה הוא אמת, וחובת האדם לשמוע לקב"ה שבראו, ואם אינו שומע הרי מביא על עצמו את הפורענות.

הקב"ה סיבב את הסיבות ליצירת עם ישראל, ולקחם לו לעם ושומר עליהם ברחמים, ויתן להם את הארץ הטובה, ומרוב טובה יחטאו וכעיסוהו, הקב"ה יסתיר פניו מישראל ויביא עליהם רעה.

אמרתי אפאיהם וכו' עד

לר"י מדבר כנגד ישראל- הקב"ה ירצה להשמיד את ישראל, אך לא יעשה זאת כי הגויים יחשבו שהם ניצחו, והסיבה לפורענות היא עזיבת התורה, ועשיית מעשים כסדום ועמורה, הע"ז שעבדו לא תגן בעדם, ואז ידעו כי רק מהקב"ה תבוא הישועה, ולסוף ינחם הקב"ה את ישראל, וינקם מהגויים על מה שעשו.

תמצית המקרא דברים

לר"נ מדבר כנגד האומות- היה על האומות להבין כי הנצחון שלהם הוא מהקב"ה, שהרי לא ניצחו בצורה טבעית, אולם האומות יתלו הכל בעצמם, ויאמרו שאין ביד הקב"ה להושיע, ואז הקב"ה יגלה ישועתו ויעניש את הגויים ויתן טובה לישראל.

משה ויהושע אמרו לישראל את שירת האזינו, ומשה ציווה את ישראל על שמירת התורה, שהרבה שכר תלוי בה, ובזה יאריכו ימים בארץ.

הקב"ה אמר למשה לעלות להר נבו, שם יראה את ארץ כנען, ושם ימות כמו אהרן, כעונש על חטא מי מריבה.

וזאת הברכה:

ברכת משה לפני מותו-

בתחילה הזכיר משה את נתינת התורה וקבלתה ע"י ישראל.

ראובן- נתברך שיתכפר לו מעשה בלהה.

יהודה- נתברך שינצח במלחמות.

לוי- לפי שלא חטאו במסע ובעגל, יורו משפט ויקריבו את הקרבנות, וינצח קמיו ומשנאיו.

בנימין- נתברך שיבנה בית המקדש בחלקו.

יוסף- תתברך ארצו בכל טוב, ואפרים ומנשה ינצחו במלחמות.

זבולון ויששכר- זבולון יצליח בסחורה ויששכר בתורה.

גד- תחומו יהיה רחב, יהיה חזק כאריה, בחר לנחלה את מקום קבורת משה, וילכו לפני אחיהם בכיבוש הארץ כהבטחתם.

דן- חזק כאריה, ונהרות יצאו מחלקו.

נפתלי- ארצו תשביע רצון יושביה, וים כינרת בתחומו.

אשר- יתברך בבנים, יתרצה לאחיו, ארצו מושכת שמן.

ואחר בירך את כל ישראל שד' יהיה בעזרם וישבו בטוחים בארצם וינצחו אויביהם וארצם תתברך.

מיתת משה- משה עלה להר נבו וראה את כל הארץ ומה שיארע בה לישראל, משה מת בגיל מאה ועשרים וקברו הקב"ה, מקום קבורתו לא נודע, ישראל בכו על מיתת משה ל' יום, יהושע נסמך ע"י משה והיה מלא חכמה, לא קם כמשה בנבואה ובמופתים שעשה לעיני כל ישראל.

יהושע:

א' דבר ד' ליהושע - לאחר מות משה אמר ד' ליהושע שיעבור עם בני ישראל את הירדן, ואומר לו שיתן להם את כל הארץ, ומצווהו "חזק ואמץ" להנחילם את הארץ ולשמור את התורה.

דברי יהושע לעם ישראל - יהושע מצוה את ישראל להתכונן לכניסתם לארץ ישראל, ואת בני ראובן גד וחצי ממנשה ציווה שיעברו חמושים לפני ישראל לכבוש את הארץ, ואז ירשו הם את עבר הירדן, בני ראובן וגד ענו שיעשו כך וישמעו ליהושע בכל דבריו אם יהיה ד' עמו.

ב' שליחת המרגלים לארץ ישראל - יהושע שלח שני מרגלים לראות את ארץ ישראל ויריחו, הם היו בבית רחב, מלך יריחו שלח לומר לרחב שהם מרגלים ושתוציא אותם, רחב אומרת להם שהם כבר הלכו, והחביאה אותם בגג, רחב אמרה למרגלים שכל יושבי הארץ מפחדים מהם ויודעים כי ד' איתם, וביקשה מהם שישבעו לה שלא יהרגו את משפחתה, הם עשו סימן שתקשור את חוט השני בחלון שבו הורידה אותם, ושלא יצאו ממשפחתה מדלתות הבית, היא אמרה להם שיתחבאו ג' ימים עד שיחזרו הרודפים וכן עשו, ואח"כ חזרו ליהושע ואמרו לו מה שראו ושיושבי הארץ מפחדים מהם.

ג' ד' חצית הירדן - הקב"ה אומר ליהושע שהיום ידעו שהשם עמו כמו עם משה, יהושע אומר לעם שהיום הם ידעו כי ד' עמם, י"ב כהנים לקחו את הארון והלכו עמו לפני העם, הירדן היה מלא מים כבימי הקציר, בהגיעם למים עמדו המים היורדים נד אחד הנראה למרחוק, ונושאי הארון עמדו בחרבה בתוך הירדן, כל ישראל עברו את הירדן בחרבה, י"ב אנשים לקחו י"ב אבנים מתוך הירדן, ואבנים אלו יהיו לזכרון לדורות על כריתת מי הירדן, וי"ב אבנים אחרות הקימו בירדן במקום עמידת הכהנים נושאי הארון, בעלות הכהנים מן הירדן חזרו מי הירדן למקומם, אז פחדו בני ישראל מיהושע כמו ממשה, וגם מלכי האמורי שמעו על כך ופחדו מישראל.

ה' מילת כל ישראל ועשית הפסח - יוצאי מצרים נימולו והם מתו במדבר בעוונם, אך כל אלו שנולדו במדבר לא נימולו, הקב"ה ציווה את יהושע למול את העם, בז' אדר יום מיתת משה הפסיק המן לרדת, בני ישראל עשו את הפסח ולמחרת נגמר להם המן, ואז לאחר הקרבת העומר אכלו מהתבואה החדשה.

מלאך ד' נגלה ליהושע וחרבו שלופה, ואמר לו עתה באתי ושישל נעליו.

ו' נפילת יריחו - הקב"ה אמר ליהושע שיקיפו את יריחו ששה ימים כל יום פעם אחת, וביום השביעי יקיפו ז' פעמים, וז' כהנים יתקעו בשופרות, ובתקיעה האחרונה יריעו כל העם וחומת העיר תפול תחתיה, ביום השביעי לאחר ההקפה השביעית החומה נפלה תחתיה וישראל החרימו את העיר ושרפוה באש, ואת כל כלי הכסף הזהב נחושת וברזל לקחו קודש לד' ואת רחב החיו, יהושע השביע שמי שיבנה את העיר ימות בכורו ביסוד העיר וצעירו בהצבת דלתותיה.

ז' ח' מעילת עכן וכיבוש העי - עכן מעל בחרם, לאחר מכן כשניסו ישראל לכבוש את העי הרגו מהם אנשי העי שלושים וששה איש והשאר נסו, יהושע שאל את הקב"ה על כך, והקב"ה ענה לו שישאל חטאו ולקחו מהחרם, יהושע הטיל גורלות ויצא עכן משבט יהודה, עכן הודה במעילה ואמר היכן נמצאים הדברים שלקח, עכן נסקל לעיני ישראל, ואז אמר לו הקב"ה שילך לכבוש את

תמצית נ"ך יהושע

העי, יהושע שלח שלושים אלף איש להתחבא מאחורי העיר, והוא בא עם אנשי המלחמה כאשר בראשונה ונס מפני אנשי העי, כאשר העיר התרוקנה יהושע סימן לאורבים והם יצאו וכבשו את העיר ושרפוה, כראות אנשי העי שנשרפה עירם לא היה להם כח להלחם, וישראל משני הכיוונים תפסום והרגום, יהושע החרים את כל אנשי העי ושרפה כליל, את הבהמה ושלל העיר התיר הקב"ה לבזוז.

הברכה והקללה - יהושע בנה מזבח בהר עיבל להקרבת קרבנות, וכתב על האבנים את משנה התורה, העמיד את העם חציו בהר גריזים וחציו בהר עיבל, וקרא בפניהם כל הברכות והקללות.

ט' מעשה גבעון - אנשי גבעון רימו את ישראל כאילו באו מרחוק וכרתו עימם ברית, כשגילו את התרמית לא יכלו להורגם ושמנו אותם חוטבי עצים ושואבי מים.

י' מלכי ירושלים חברון ירמות לכיש ועגלון באו להלחם בגבעון על שהשלימו עם ישראל, יהושע בא לעוזרם והם ברחו מפניו הקב"ה השליך עליהם אבנים גדולות ומתו ע"י כך יותר ממה שהרגו ישראל, יהושע ביקש מהקב"ה שלא תשקע השמש עד שיהרגו את כולם, והרג גם את המלכים.

כבוש הארץ - ואח"כ לכד את מקידה לבנה לכיש גזר עגלון חברון דבירה ולא חייה בהם כל נשמה כמו שציווה ד', ואז חזרו לגלגל.

יא' ואז התקבצו מלכי חצור מדון שמרון אכשף ועוד מלכים עם רב כחול אשר על שפת הים להלחם עם ישראל, הקב"ה אמר ליהושע שלא יפחד כי תן כולם בידו ושיעקר סוסייהם וישורף מרכבותיהם וכך עשה יהושע, ואת חצור שרף באש, בכל המלחמות שנמשכו ימים רבים עשו יהושע כדבר ד' ולא חיה כל נשמה, והקב"ה חיזק את ליבם להלחם ולא להשלים למען השמידם, יהושע הכרית את הענקים והחרים את עריהם מלבד בעזה בגת ובאשדוד.

יב' מונה את המלכים שכבש משה מעבר הירדן מזרחה, והמלכים שכבש יהושע מעבר הירדן ימה.

יג' הקב"ה אמר ליהושע אתה זקנת ומונה לו את המקומות שלא כבש, ואומר לו שהוא יורישם לישראל, רק שיהושע יחלק את הארץ לתשע וחצי שבטים, מלבד מה שהנחיל משה לבני ראובן גד וחצי מנשה מעבר הירדן.

יד' נתינת חברון לכלב - כלב ניגש ליהושע ואמר לו שמשה הבטיח לו לקבל את העיר חברון, בעבור שלא השתתף בעצת המרגלים, ויש לו היום כח לכובשה, ויהושע נתן את חברון לכלב.

ט"ו נחלת בני יהודה - הגורל לבני יהודה יצא בדרומה של ארץ ישראל, מים המלח ועד הים הגדול, כלב הבטיח את בתו עכסה למי שילכוד את קרית ספר, ואחיו עתניאל בן קנז לכדה, עכסה ביקשה מאביה מעין מים והוא נתן לה, הכתוב מונה כל הערים שקיבלו שבט יהודה, את היבوسی יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להוריש.

ט"ז - י"ז נחלת בני יוסף - מנשה קיבל חלק בעבר הירדן וחלק בארץ ישראל, בנות צלפחד בן חפר בן מכיר בן מנשה קיבלו נחלת אביהם כמו שאמר הקב"ה למשה, בני יוסף אמרו ליהושע שהם עם רב ולא מספיק להם מה שקיבלו, יהושע אמר להם שיכרתו את היער או שילחמו עם הכנעני, הם אומרים לו שהיער לא מספיק, ואין בכוחם להלחם עם הכנעני כי יש לכנעני רכב ברזל, יהושע ענה להם שיחתכו את עצי היער וילחמו עם הכנעני כי יש להם כח רב.

י"ח משכן שילה והמשך חלוקת הארץ - בני ישראל בנו את אוהל מועד בשילה, ומאז עזרם ד' יותר לכבוש הארץ, יהושע אמר לישראל שימשיכו לסמן את גבולות חלקי הארץ ז' חלקים, והוא

תמצית נ"ך יהושע

יתנה בגורל לז' השבטים שעדיין לא קיבלו חלקם, וכן עשו, ראשון עלה בגורל בנימין והפסוק מונה את גבולות חלקו ואת הערים שקיבל.

י"ט סיום חלוקת הארץ - אח"כ עלה בגורל שמעון וחלקו היה מובלע בתוך חלק יהודה, והפסוק מונה את הערים שקיבל, אח"כ עלה בגורל זבולון ואח"כ יששכר ואח"כ אשר ואח"כ נפתלי ואח"כ דן, והפסוק מונה את הגבולות והערים שקיבלו, בני ישראל נתנו ליהושע בן נון את תמנת סרח, ונסתיימה חלוקת הארץ.

כ' ערי מקלט - הקב"ה אומר שיתנו את ערי המקלט, עבור רוצח בשגגה שיברח לשם וישמרוהו וישב שם עד מות הכהן הגדול, בני ישראל הקדישו את קדש שכם וחברון, ובעבר הירדן את בצר ראמות וגולן.

כ"א ערי הלויים - בני ישראל נתנו ללויים 48 ערים עם מגרשיהם, והפסוק מונה את הערים ומאיזה שבט קיבלום, ואת סדר חלוקתם בגורל לבני גרשון ומררי ולבני קהת הכהנים והלויים.
ד' נתן לישראל את כל הארץ ולא עמד איש בפניהם ולא נפל דבר מהבטחות ד' לישראל.

כ"ב חזרת בני ראובן גד וחצי מנשה לעבר הירדן - יהושע אומר לבני ראובן גד וחצי ממנשה שאחר שעזרו בכיבוש הארץ, הם יכולים לחזור לחלקם בעבר הירדן, רק שימשיכו לשמור את תורת ד' ובירכם.

בניית המזבח - בני ראובן גד וחצי מנשה בנו מזבח מצד מערב של הירדן, בני ישראל רצו ללכת להלחם בהם לפי שהבמות נאסרו אחרי בניית המשכן בשילה, ושלחו את פנחס ועמו י' נשיאים לדבר עמם, ואמרו להם שכאשר יש חטא אצל חלק מכלל ישראל כולם נענשים כמו שהיה אצל עכן, ובני ראובן גד וחצי מנשה ענו להם שלא בנו את המזבח כדי להקריב עליו קרבנות, אלא שיהיה לעד שיש להם חלק בד', וייטב הדבר בעיני פנחס והנשיאים, ובעיני בני ישראל.

כ"ג דברי יהושע לזקני ישראל קודם מיתתו - יהושע אומר לזקני ישראל שהוא כבר זקן, והם ראו את עזרת ד' בכיבוש הארץ, וד' ימשיך הלאה לעזור להם, רק שיחזקו לשמור על תורת משה, ואם ילמדו ממעשי הגויים ויתחתנו אתם, הגויים שנשארו יזיקו להם עד שישראל יגלו מן הארץ, וכמו שלא נפל דבר מהברכות שד' הבטיח, כך יבואו עליהם כל הקללות אם יעבדו ע"ז.

כ"ד כריתת ברית בשכם - יהושע קורא לכל ישראל לשכם ותיאר בפניהם את הקורות מאברהם יצחק ויעקב יציאת מצרים וכיבוש הארץ, ואומר להם שיבחרו אם הם עובדים את ד' או את אלוקי האמורי, בני ישראל ענו לו שודאי הם יעבדו את ד' שעשה להם את כל הניסים, יהושע כרת ברית בין העם לד', והקים אבן לעדות על הברית.

מיתת יהושע - יהושע מת בגיל 110, בני ישראל עבדו את ד' כל חיי יהושע והזקנים שהאריכו ימים אחריו.

שופטים:

א' המשך כיבוש הארץ - בני ישראל רוצים להמשיך בכיבוש הארץ, הקב"ה אומר להם שיהודה ילחם, יהודה הלך עם שמעון והכו את בזק וקצצו את בהונות אדוני בזק, אח"כ נלחמו בירושלים הרגו את אנשיה מלבד את היבואי ושרפו אותה באש, אח"כ הכו את יושבי צפת עזה ואשקלון, את יושבי העמק לא הורישו כי היה להם רכב ברזל, בני יוסף כבשו את בית אל. הכתוב מונה את המקומות שלא הורישו, רק היה הכנעני אשר שם למס.

ב' תוכחת פנחס - פנחס כנס את בני ישראל והוכיח אותם על שלא הורישו את הכנעני כדבר ד', ועתה לא יורישם ד' מפניהם והם יזיקו להם, בני ישראל בכו שם והקריבו קרבנות לד'.

השחתת דרכם ומטרת השופטים - בני ישראל עזבו את ד' ועבדו לבעל, ואויביהם מסביב נצחום כדבר ד' והקב"ה הקים להם שופטים שיושיעום מאויביהם, אך גם בקול השופטים לא שמעו ובמות השופט השחיתו דרכם, ועל כן השאיר הקב"ה את הגויים לנסות בהם את ישראל אם ישמרו דרך ד'.

ג' עתניאל בן קנז - בני ישראל נישאו לגויים ועבדו ע"ז, הקב"ה נתנם ביד כושן רשעתים מלך ארם שמונה שנים, בני ישראל התפללו לד', והוא העמיד להם לשופט את עתניאל בן קנז, שרתה עליו רוח ד' והוא שפט את ישראל וניצח את כושן רשעתיים, והארץ שקטה ארבעים שנה.

אהוד בן גירא - בני ישראל הוסיפו לעשות הרע בעיני ד', וד' נתנם ביד עגלון מלך מואב שמונה עשרה שנה, בני ישראל התפללו לד' והוא העמיד להם את אהוד בן גירא, אהוד החביא חרב והביא מנחה לעגלון וכשהיה לבדו אמר לעגלון דבר ד' לי אליך, עגלון קם לכבוד ד', אהוד דקרו בחרב נעל את הדלת וברח, וקרא לבני ישראל שיבואו להלחם במואב וישראל נצחום, ותשקוט הארץ שמונים שנה.

שמגר בן ענת - הכה את פלישתים.

ד' דבורה הנביאה - בני ישראל עשו הרע בעיני ד' והוא שלח עליהם את יבין מלך כנען מחצור שלחצם עשרים שנה, דבורה ששפטה את ישראל באותה תקופה קראה לברק בן אבינועם ואמרה לו שילחם בסיסרא וינצחו, ברק ביקש שדבורה תלך אתו, דבורה אמרה לו שהיא תבוא אולם לא הוא יהרוג את סיסרא אלא אשה, סיסרא בא עם תשע מאות רכב ברזל, הקב"ה המם את מחנה סיסרא ובני ישראל הרגו את כולם, סיסרא ברח יעל אשת חבר הקיני שהיו בשלום עם יבין החביאה אותו נתנה לו לשתות חלב ולישון, ואז תקעה בו את יתד האוהל, כשבא ברק לחפשו הראתה לו אותו מות, בני ישראל הכריתו את יבין מלך כנען.

ה' שירת דבורה - דבורה שרה לד' על התשועה שעשה, ושמה שניתנו ביד אויביהם היה בגלל שעזבו את ד', ומשבחת את אלו שבאו להלחם, ואת יעל שהרגה את סיסרא, ומגנה את אלו שלא באו להלחם, ומזכירה את צערה של אם סיסרא, ושכך יקרה לכל אויבי ד'.

ו' השעבוד תחת מדין - בני ישראל עשו הרע בעיני ד' וניתנו ביד מדין ז' שנים, שהשחיתו את כל יבול הארץ, ובני ישראל זעקו לד', הנביא הוכיח את ישראל על שיראו מאלוהי האמורי.

תמצית נ"ך שופטים

נבואת גדעון - המלאך התגלה לגדעון ואמר לו שילך להושיע את ישראל וד' יהיה עמו, ונתן לו סימן שיניח בשר ומצות על הסלע וישפוך מים, והמלאך נגע במשענתו ואש אכלה את הכל, גדעון בנה מזבח לד', ד' אמר לו להרוס את מזבח הבעל האשרה של אביו, ויבנה מזבח ויקריב פר לד', גדעון עשה כך בלילה ובבוקר רצו אנשי העיר להורגו, ויואש אבי גדעון אמר להם שהבעל ינקום את נקמתו בעצמו.

הסימן על הנצחון במלחמה - מדין עמלק ובני קדם נאספו למלחמה, גדעון שלח לקרוא לבני מנשה אשר זבולון ונפתלי להלחם במדין, וביקש מד' שיעשה לו סימן שינצח במלחמה שהגיזה תתמלא טל ומסביבה יהיה יבש, ואח"כ ביקש סימן הפוך, וכך היה.

ז' שליחת רוב האנשים מהמלחמה - הקב"ה אמר לגדעון שנאספו הרבה אנשים להלחם ויכולים לחשוב שבכוחם ניצחו, גדעון קרא למי שמפחד לחזור וחזרו עשרים ושנים אלף ונשארו עשרת אלפים, אח"כ אמר לו ד' שישארו רק אלו שלא יכרעו על ברכיהם בבואם לשתות מים, ונשארו שלש מאות איש.

מלחמת גדעון במדין - גדעון ירד למחנה מדין ושמע שהם חלמו שיפסידו במלחמה, גדעון חילק את מחנהו לשלש חלקים, והם תקעו בשופרות בתוך כדים ואחזו בידיהם לפידים, וד' נתן את חרב אנשי מדין איש ברעהו והם ברחו, ושבט נפתלי אשר ומנשה רדפו אחריהם, גדעון שלח לאפרים שלא יתנו למדין לברוח, והם הרגו את שרי מדין עורב וזאב.

ח' בני אפרים סוכות ופנואל - גדעון מרגיע את בני אפרים שבאו בטענה למה לא קראם להלחם, אנשי סוכות ופנואל מסרבים לתת לאנשי גדעון לחם, גדעון מכה את זבח וצלמונע מלכי מדין ואת מחניהם, בשבובו העניש את אנשי סוכות ושבר את זקניהם על הקוצים, נתץ את מגדל פנואל והרג את אנשי העיר.

גדעון אמר לישראל שלא הוא ימשול בהם אלא ד', וביקש את נזמיהם ועשה מהם אפוד, גדעון שפט את ישראל והארץ שקטה מ' שנה.
גדעון מת ובני ישראל חזרו לזנות אחרי הבעלים.

ט' השתלטות אבימלך בן גדעון - אבימלך בן גדעון כורת ברית עם אנשי שכם, והורג את כל שבעים אחיו מלבד יותם שהתחבא, אבימלך מלך בשכם, ויותם הוכיח במשל את אנשי שכם על שבחרו באבימלך והרגו את כל בני גדעון שמסר נפשו למענם.

מפלת אבימלך ואנשי שכם - נכנסה שנאה בין אנשי שכם לאבימלך וארבו להורגו, געל בן עבד בא להלחם באבימלך וזבול הזהיר את לאבימלך והטעה את געל, אבימלך ניצח את געל והרס את העיר, אנשי העיר נתקבצו למגדל שכם, ואבימלך הצית את המגדל ושרפם, ולכד גם את תבץ ואנשיה ברחו למגדל עוז, וכשבא לשרוף את המגדל השליכה אשה אחת פלח רכב עליו ומת, ובוזה קיבלו אבימלך ואנשי שכם את עונשם.

י' אח"כ שפט את ישראל תולע בן פואה עשרים ושלוש שנה, ואחריו יאיר הגלעדי עשרים ושתים שנה.

בני ישראל חזרו לעבוד ע"ז, והקב"ה נתנם בידי פלישתים ובני עמון י"ח שנים, בני ישראל חזרו בתשובה, ובקשו מד' שיעזרם להלחם.

יא' מלחמת יפתח בבני עמון - בני גלעד מבקשים מיפתח שילחם עבורם בבני עמון, הוא מתנה את הסכמתו בכך שיהיה להם לראש והם מסכימים, יפתח שולח למלך עמון למה בא להלחם, ומלך

תמצית נ"ך שופטים

עמון עונה שרוצה את ארצו שישראל כבשו, יפתח עונה לו שהם כבשו מסיחון ולא מעמון, מלך עמון רוצה להלחם בישראל, שורה על יפתח רוח ד', יפתח נדר שיתן לד' את מי שיצא מדלתי ביתו בשונו מהמלחמה בשלום, יפתח מכה את עמון מכה גדולה, ובשונו ביתו היחידה יצאה לקראתו, היא בכתה חודשיים על בתוליה ואח"כ קיים נדרו.

י"ב בני אפרים באו להלחם עם יפתח על שלא קראם למלחמה עם בני עמון, יפתח נלחם בהם והרג ארבעים ושניים אלף.

יפתח שפט את ישראל שש שנים.

אחריו שפט אבצן שבע שנים, אחריו אילון הזבולוני עשר שנים, ואחריו עבדון בן הלל שמונה שנים.

י"ג בני ישראל עשו הרע בעיני ד', וד' נתנם מ' שנה בידי הפלישתים.

לידת שמשון - מלאך מתגלה לאשת מנוח העקרה ומבשר לה שילד לה בן, ואומר לה שהבן יהיה נזיר ולא יסתפר, והוא יושיע את ישראל מפלישתים, אשת מנוח מספרת זאת למנוח והוא מתפלל לד' שישלח את המלאך לומר להם מה לעשות עם הילד, המלאך הגיע שוב ואמר להם שישמרוהו מכל אשר יצא מגופן היין ומטומאה, מנוח לקח גדי עיזים והעלה על הצור, והמלאך עלה בלהב המזבח לשמים, האשה ילדה בן וקראה שמו שמשון, ותחל רוח אלקים לפעמו.

י"ד נישואי שמשון והריגת האריה - שמשון נושא אשה מפלישתים כדי למצוא עלילה להתגרות בהם, בהיותו יחידי בא כפיר אריות לקראתו והוא שיסעו כאילו היה גדי, לאחר זמן ראה כוורת דבורים בגווית האריה, הוא רדה מהדבש ואכל ממנו ונתן גם להוריו ולא סיפר להם דבר, בימי המשתה שאל שמשון את חבריו חידה - מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק, ולא ידעו לפתור החידה, אשתו הפצירה בו מאד לדעת פתרון החידה והא אמר לה, היא גילתה זאת לחבריו והם אמרו לו את פתרון החידה, שמשון הרג שלושים איש לקח בגדיהם ונתן להם על פתרון החידה.

ט"ו מלחמות שמשון ופלישתים - אשת שמשון נישאה לחבירו, שמשון לכד שלש מאות שועלים וחבר שניים שניים בזנבם ושם לפיד בוער בין הזנבות ושלחם לשדות פלישתים, פלישתים שרפו בתגובה את אשתו ואת אביה, שמשון הכה אותם מכה גדולה, פלישתים באו להלחם ויהודה באו ואסרו את שמשון והביאוהו לפלישתים, שמשון פתח את אסוריו לקח לחי חמור והכה בה אלף איש, בצמאו התפלל לד' וד' הוציא לו מן המכתש מים.

ט"ז מות שמשון - הפלישתים סגרו את שער העיר שמשון היה בו, שמשון תלש את השער ויצא, שמשון נישא לדלילה והפלישתים פיתו אותה שתגלה להם איך יוכלו לנצחו, היא הפצירה בשמשון לגלות לה והא הטעה אותה ג' פעמים, לאחר שקצרה נפשו מהפצרותיה גילה לה שכוחו בכך שלא גילח שערות ראשו, היא באה בשינתו וגילחה שערות ראשו, פלישתים תפשוהו וניקרו את עיניו, פלישתים זבחו לאלוהיהם בדגון והראו את מפלת שמשון, שמשון התפלל לד' שיתן לו כח עוד פעם אחת וינקם מפלישתים, אז תפש את עמודי הבנין והפילו והרג יותר ממה שהרג בחייו וגם הוא מת, שפט כ' שנים.

י"ז פסל מיכה - מיכה הודה לאמו שגנב ממנה אלף כסף, היא אמרה שהקדישה אותם, ונתנה אותם לצורף ועשו מהם ע"ז, ושכרו נער לוי להיות להם לכהן.

י"ח שבט דן רצו לכבוש מקום טוב לגור בו, ושאלו את הנער הלוי אם יצליח ד' דרכם ואמר להם שיצליחו, הם קראו לשש מאות אנשי מלחמה, ולקחו את פסל מיכה והאפוד והתרפים והנער הלוי

תמצית נ"ך שופטים

בא איתם, מיכה רדף אחריהם אבל חזר כשראה את כוחם, הם כבשו את ליש והקימו שם את הפסל בימי משכן שילה.

י"ט פילגש בגבעה - איש לוי הלכה ממנו פילגשו לבית אביה והא הלך שם להחזירה, בדרך באו לגבעת בנימין ורק זקן אחד הסכים לארחם אצלו, אנשי העיר אמרו למארח שיוציא את האורח וידעוהו, הוא ניסה לשכנעם להוציא אליהם את בתו ואת הפילגש ולא הסכימו, האיש הוציא אליהם את פילגשו והם התעללו בה כל הלילה ושלחוהו ובבוקר מצאה האיש מתה, האיש חתכה ל"ב חלקים ושלה לכל שבטי ישראל, והם השתוממו כי לא נשמע כזאת וחיפשו עצה מה לעשות.

כ' מלחמת ישראל ובנימין - ארבע מאות אלף מבני ישראל נקהלו ושמעו את המעשה מהאיש, והם שלחו לבנימין שיביאו את האנשים החוטאים ויהרגום, בני בנימין סירבו ובאו למלחמה, ישראל שאלו מי יעלה והקב"ה אמר שיהודה יעלה, במלחמה הרגו בני בנימין עשרים ושתים אלף איש, בני ישראל בכו ושאלו בד' אם להלחם שוב ונענו שילחמו, ביום השני הרגו מהם בנימין שמונה עשר אלף איש, בני ישראל בכו צמו והקריבו קרבנות ושאלו אם להוסיף להלחם, ד' ענה שילחמו שוב והפעם ינצחו, ישראל שמו אורבים אל הגבעה ובאו להלחם, בני בנימין באו לרדוף אחריהם וד' נתנם לפני ישראל, וכשרצו לחזור לגבעה ראו שהיא נשרפת באש, וניסו לברוח ונהרגו מהם עשרים וחמש אלף ומאה איש ועריהם נשרפו באש, רק שש מאות איש מבנימין נשארו בסלע רימון.

כ"א שבועת העם וחרטתם - ישראל נשבעו שלא יתנו מבנותיהם לבני בנימין, ואח"כ נמלכו בהם כדי שלא יחדד השבט כולו, ישראל חיפשו מי לא בא למלחמה ומצאו שיבש גלעד לא באו, ישראל נלחמו בהם והרגום, ולקחו ארבע מאות בתולות ונתנום לבנימין, ולנותרים אמרו שיארבו בחג בשילה בכרמים ויחטפו להם נשים וכך עשו.

שמואל א'

א' תפילת חנה - אלקנה היה רגיל לעלות לשילה להשתחוות ולזבוח לד', לחנה אשתו לא היו ילדים והיתה בצער על כך, וצרתה פנינה היתה מכעיסה אותה, חנה התפללה לד' ונדרה שאם ד' יתן לה זרע היא תתנו לד', עלי ראה אותה מתפללת וחשב שהיא שיכורה, וחנה אמרה לו שהיא התפללה, עלי בירכה שד' יתן את שאלתה.

לידת שמואל - חנה ילדה בן וקראה לו שמואל, לאחר הגמל שמואל לקחה אותו חנה לשילה.

ב' שירת חנה - חנה הודתה לד' על חסדו והזכירה גדולתו.

בני עלי היו לוקחים מן הקרבנות בחזקה יותר ממה שמגיע להם, עלי היה מוכיח אותם, אלקנה אמר לעלי בשם ד' שהכהונה הגדולה עוברת לבני פנחס.

ג' נבואת שמואל הראשונה - שמואל שכב וד' קרא לו, שמואל חשב שעלי קרא לו ושאלו לרצונו, ועלי אמר לו שלא קרא לו, שמואל חזר לשכב והדבר נשנה עוד פעמיים, בפעם השלישית אמר עלי לשמואל שד' הוא שקורא לו ובפעם הבאה יאמר דבר ד' כי שומע עבדך, ד' אמר לשמואל שמשכן שילה יחרב והכהונה תלקח מבני עלי, עלי שאלו מה אמר לו ד' ושמואל סיפר לו.

ד' לקיחת הארון בידי פלישתים - בני ישראל נלחמו בפלישתים ופלישתים נצחו, בני ישראל לקחו עמם את הארון למלחמה ופלישתים פחדו, אבל הפלישתים נצחו במלחמה, הרגו שלושים אלף ואת חפני ופנחס בני עלי, ולקחו את הארון, שמואל רץ וסיפר לעלי על תוצאות המלחמה, בשמוע עלי כי נשבה ארון האלוקים נפל ומת, גם אשת פנחס בנו בשמעה כרעה ללדת ומתה וקראה לבנה אי כבוד.

ה' קללת פלישתים - פלישתים לקחו את הארון ושמו אותו בבית דגון, ומצאו את דגון נופל לפני הארון, בפעם השניה היו ראשו וכפות ידיו חתוכות, הקב"ה קלל את אשדוד ששם היה הארון, והם סבבו את הארון בעיר והמכה גברה, ושלחו את הארון לעקרון והם ג"כ התקללו, ושלחו את הארון לשדות.

ו' החזרת הארון - הפלישתים שלחו את הארון בעגלה רתומה לשתי פרות, ועוד שלחו הרבה זהב לכפר עליהם, הפרות הלכו ישר לבית שמש, ד' הכה את אנשי בית שמש על שלא נהגו בארון כראוי, והם שלחוהו לקרית יערים.

ז' החזרה בתשובה והנצחון על הפלישתים - הארון היה בקרית יערים כ' שנה, שמואל השיב את כל בית ישראל אל ד', והתקבצו למצפה להתפלל ולצום, פלישתים באו להלחם בישראל, שמואל הקריב קרבן וזעק לד', והפלישתים נגפו לפני ישראל. שמואל היה מסובב בערים לשפוט את ישראל.

ח' בקשת ישראל מלך - שמואל מינה את בניו שופטים, אך הם לא הלכו בדרכיו, בני ישראל ביקשו משמואל מלך, הדבר חרה לשמואל וד' אמר לו שהם מאסו בו ולא בשמואל, אבל שישמע בקולם אבל יזהירם מפני הרעות שעוללות לקרוא להם, בני ישראל שמעו ואעפ"כ רצו מלך.

תמצית נ"ך שמואל

ט' משיחת שאול למלך - קיש שלח את בנו שאול לחפש את האתונות שלו, שאול לא מצא ונכנס לשמואל לשואלו, הקב"ה גילה יום קודם לכך לשמואל שלמחר ישלח לו איש מבנימין ואותו ימשח למלך, בהגיע שאול אמר לו שמואל שהוא יהיה המלך, שאול אמר שאינו ראוי לכך, שמואל ירד עם שאול לקצה העיר.

י' שמואל משח את שאול למלך, ואמר לו שתשרה עליו רוח נבואה, שמואל קרא לעם למצפה והוכיחם על כי הם רוצים מלך, והטיל גורל ונפל על שבא בנימין ואח"כ על משפחת המטרי ועל קיש ועל שאול, ושואל נמצא נחבא אל הכלים, ושמואל אמר לעם שהוא המלך.

יא' מלחמת שאול בעמון - עמון הגיעו להלחם עם אנשי יבש גלעד, הם פנו לעזרת שאול והוא אסף את ישראל להלחם, והכו את עמון מכה גדולה, ישראל רצו להרוג את אלו שאמרו שהם לא מקבלים את מלכות שאול, ושואל אמר לוותר להם.

המלכת שאול בגלגל - שמואל כינס את העם לגלגל להמליך את שאול.

יב' דברי שמואל לישראל - שמואל שאל את ישראל אם יש למישהו טענה עליו ואמרו לא, ואמר להם שיראו איך כל זמן ששמרו מצוות ד' ניצחו את אויביהם, וכשחטאו נמסרו בידם, והראה להם מופת על אשר חטאו בבקשם מלך, אבל אמר להם שהקב"ה ימשיך לשמור עליהם אם ישמרו מצוותיו, והוא ימשיך לשופטם ולהתפלל עליהם.

יג' חטא שאול - שאול הכה את נציב פלישתים, והם באו עם עם רב להלחם, בני ישראל ברחו והתחבאו מפניהם, שמואל אמר לשאול שימתין ז' ימים ואז הוא יבוא ויקריבו קרבן, ביום השביעי ראה שאול ששמואל לא מגיע והעם הלכו, והקריב לבדו הקרבן, ואז הגיע שמואל והוכיחו, ואמר לו שמלכותו תלקח ממנו.

לבני ישראל לא היה חרב או חנית להלחם בפלישתים, כיון שהפלישתים אסרו עליהם לעשות ברזל.

יד' נצחון ישראל - יהונתן אמר לנערו שיעברו הם לבדם להלחם בפלישתים, כי אין הבדל לד' בין רב למעט, יהונתן הכה במכה אחת עשרים איש והפלישתים חרדו מאד, הצופים סיפרו על החרדה לשאול שרצה לשאול באורים ותומים אבל לא הספיק, ישראל הכו את הפלישתים.

אכילת יהונתן מהדבש - שאול השביע את העם לבל יאכלו עד הערב, יהונתן לא ידע מהשבועה ואכל דבש, העם עטו על השלל ואכלו על הדם, ושואל הוכיחם ומנעם מכך, שאול שאל את ד' אם לרדוף אחרי הפלישתים וד' לא ענהו, שאול חיפש מה החטא שגרם לכך, וגילה שיהונתן עבר על השבועה ורצה להורגו, העם ביקשו לרחם עליו שבזכותו היתה הישועה והתירו את השבועה. שאול הצליח במולכו וניצח כל אויביו.

טו' מלחמת עמלק - שמואל אומר לשאול בשם ד' שילחם בעמלק וישמיד את כולם ואת בהמותיהם, שאול השמידם אבל חמל על אגג והעם לקחו מהבהמות, שמואל הוכיח את שאול, שאול אמר לו שהעם חמל על הצאן כדי להקריב קרבנות, שמואל אמר לשאול שמלכותו נלקחה ממנו, והרג את אגג.

טז' משיחת דוד למלך - הקב"ה אומר לשמואל שילך וימשח אחד מבני ישי, שמואל קורא לישי ובניו לזבת, וישי העביר לפניו ז' בניו ושמואל אמר שלא בהם בחר ד', ואז קרא לבנו דוד מעם הצאן ושמואל משחו למלך, ושרתה עליו רוח ד', וסרה רוח ד' מעם שאול ושרתה עליו רוח רעה, והביאו את דוד שינגן לפני שאול בכינור להעביר ממנו הרוח הרעה, ושואל אהבו.

תמצית נ"ך שמואל

י"ז מלחמת דוד וגלית - פלישתים וישראל נאספו זה מול זה למלחמה, גלית יצא בלבוש משורין וחירף מערכות ישראל וקרא שיביאו אחד להלחם עמו והמנצח יהיו העם השני לו לעבדים, וכך עשה מ' יום, אחי דוד היו במלחמה וישי שלח את דוד להביא להם אוכל, דוד ראה שכולם בורחים מפני גלית, ואמרו לו שמי שינצחו יעשירו המלך עושר גדול ויתן לו את ביתו לאשה, אליאב אחי דוד גער בו על שבא לראות את המלחמה, דוד ביקש משאול שיתן לו להלחם בגלית ואמר לו שהוא הרג ארי ודוב וד' יעזור לו לנצח גם את גלית, דוד לא הצליח ללכת עם שריון והסירו מעליו, ולקח מקל וחמשה אבנים, גלית קילל את דוד ודוד אמר לו שהוא לא בא בחרב וחנית אלא בשם ד', הם קרבו זה מול זה ודוד לקח אבן וזרקה על מצח גלית וגלית נפל ומת, דוד לקח את חרב גלית וחתך את ראשו, הפלישתים ברחו וישראל רדפו אחריהם והרגו בהם.

י"ח שאול ודוד - נפש יהונתן בן שאול נקשרה בדוד ונתן לו מדיו וכלי מלחמתו, שאול מינה את דוד על אנשי המלחמה, בשובם מהמלחמה שרו הנשים הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו, והדבר חרה לשאול, בבית זרק שאול את החנית על דוד להורגו ודוד ברח ממנה, דוד הצליח בכל דרכיו וד' היה עמו, שאול נתן את מיכל בתו לדוד, ושלחו להלחם כדי שיהרגוהו פלישתים, דוד הביא מאתים ערלות פלישתים לשאול בעבור מיכל ונשאה.

י"ט שאול רוצה להרוג את דוד, ויהונתן משכנעו שלא להורגו, דוד נלחם בפלישתים והכה אותם מכה גדולה, שאול מנסה להרוג את דוד עם החנית ודוד ברח ממנה, וברח לביתו מפני שאול, מיכל הבריחה את דוד מהחלון, והניחה במיטתו תרפים כצורת אדם ואמרה שהוא חולה, דוד הלך לשמואל וסיפר לו ששאול חפץ להורגו, שמואל ושאול הלכו לנויות ושאלו שלח שליחים לקחתו והשליחים נתנבאו שם וכן היה בפעם השניה והשלישית, ואז בא שאול בעצמו וגם הוא התנבא.

כ' דוד ויהונתן - דוד מספר ליהונתן ששאול רוצה להורגו, ואומר לו שהוא לא יבוא כדרכו לסעודת ראש חודש, ויהונתן יאמר לאביו שדוד הלך ברשותו לבית אביו, ואם יחרה לו ידע כי רוצה להורגו, ויגלה לו על כך, יהונתן הבטיח לו שיגלה לו וכרתו ברית ביניהם, ואמר לדוד שיעשה לו סימן בשדה עם החיצים אם אביו רוצה להורגו, ביום השני של ראש חודש שאל שאול היכן דוד, ויהונתן אמר לו שהלך לבית אביו ברשותו, שאול כעס מאד וזרק את החנית להכות את יהונתן, יהונתן הלך עם נערו לשדה ועשה עם החיצים הסימן שאביו רוצה להרוג את דוד, ושלח את הנער לעיר, ונפרדו בשבועה.

כ"א דוד ברח לנוב וביקש מאחימלך הכהן לחם וחרב, אחימלך נתן לו מלחם הקודש ואת חרב גלית.

דוד ברח אל אכיש מלך גת, אך שם פחד שיהגהו ועשה עצמו כמשוגע, ואכיש שלחו מעליו.

כ"ב דוד ברח למואב ואחר הלך בהוראת גד הנביא ליער חרת.

דואג האדומי בהוראת שאול הרג את נוב עיר הכהנים על אשר סייעו לדוד, רק אביתר בן אחימלך הכהן ברח והיה עם דוד.

כ"ג דוד בא לקעילה ונלחם עבורם בפלישתים, שאול בא לשם להרוג את דוד והוא ברח למדבר זיף, אנשי זיף סיפרו לשאול שדוד מתחבא שם, והוא בא להרוג את דוד, באמצע ששאול רדף אחרי דוד מסביב להר הודיעו לשאול שפלישתים באו להלחם, ושאול הפסיק לרדוף.

כ"ד דוד התחבא בעין גדי ושאול בא לחפשו, שאול נח ליד מערה שדוד התחבא בתוכה, דוד מיאן להרוג את שאול כי הוא משיח ד' רק כרת את כנף מעילו, אחרי ששאול הלך בא דוד אחריו ואמר לו

תמצית נ"ך שמואל

שהיה בידו להורגו ולא הרגו, שאול בכה והתחרט על שרצה להורגו, ואמר לו שהוא יודע שדוד ימלוך, והשביע את דוד שלא יכרית את משפחתו.

כ"ה שמואל מת ונקבר בביתו ברמה.

דוד ואנשיו שמרו על מקנה נבל הכרמלי, דוד שלח לנבל שיתן להם שכרם ונבל מיאן, דוד בא להרוג אותו ואת אנשיו, אשת נבל הביאה מנחה ופייסה את דוד שלא יהרוג את נבל ודוד נתרצה, אחרי י' ימים מת נבל ודוד נשא את אשתו, וכן נשא את אחינועם מיזרעאל, ומיכל אשתו ניתנה לפלטי בן ליש.

כ"ו שאול חיפש שוב את דוד להורגו, דוד ראה את שאול ישן עם העם שסביבו, אבישי מבקש מדוד להרוג את שאול, ודוד אומר לו שלא יהרגו כי הוא משיח ד', ולקח את חניתו וצפחת מים, כשהתרחק קרא לשאול והראה לו שהי בידו להורגו, ושאל אותו מה עווננו שהוא רוצה להורגו, שאול התחרט ודוד החזיר לו את חרבו, ושניהם שבו למקומם.

כ"ז דוד ברח לגת ואכיש נתן לו את צקלג.

כ"ח שאול הסיר את האובות והידעונים מהארץ.

פלישתים באו להלחם בישראל, שאול פחד ושאל את ד' ובאורים ותומים ולא נענה, והעלה את שמואל באוב, שמואל אמר לו שהמלוכה ניתנה לדוד, ומחר הוא ובניו ימותו בידי פלישתים.

כ"ט דוד עלה עם אכיש למלחמה, אך סרני פלישתים פחדו שהוא ילחם בהם, ואכיש שלחו משם.

ל' עמלק פשטו על צקלג ושרפוה ושבו את הנשים והטף, בשוב דוד לשם ראו כל אנשיו כי נשבו נשיהם וילדיהם ובכו, דוד שאל באורים ותומים אם לרדוף אחריהם ונענה שירדוף, דוד הכה אותם והחזיר את כל השבויים, דוד חילק מהשלל בשוה גם לשומרים על הכלים שלא נלחמו, וחוקק שכך יהיה תמיד, וחילק מהשלל להרבה מערי יהודה.

ל"א הפלישתים ניצחו את ישראל והרגו את בני שאול, שאול נפל על חרבו ומת כדי שלא יתפשוהו הפלישתים, ישראל ברחו מעריהם והפלישתים ישבו בהם, וכתרו את ראש שאול ובניו ותלו אותם לראוה, אנשי יבש גלעד לקחו את גוויות שאול ובניו ושרפום.

שמואל ב':

א' קינת דוד על שאול ויהונתן - בשמוע דוד ששאול נהרג קרע בגדיו וצם עד הערב וספד לשאול ובניו, וקונן קינה על שאול ועל יהונתן.

ב' מלוכת דוד על יהודה - דוד הלך לחברון והמליכו אתו שם על יהודה. אבנר המליך את איש בושת בן שאול על ישראל.

מלחמות בית דוד עם בית שאול - אבנר ואנשיו נלחמו עם עבדי דוד וניגפו לפניו, אבנר הרג את עשהאל בן צרויה אחי יואב ואבישי.

ג' מעשי אבנר והריגתו - המלחמה בין אנשי בית שאול לבין בית דוד התמשכה, ואנשי בית דוד הלכו התחזקו ואנשי בית שאול הלכו ונחלשו, אבנר סייע בכל כוחו לאנשי בית שאול, איש בושת מחה באבנר על שנשא פילגש אביו, ואבנר הלך וכתר ברית עם דוד, ושיכנע את ישראל לקבל עליהם את מלכות דוד, יואב ואבישי הרגו את אבנר כנקמה על הריגת אחיו עשהאל, דוד צם וקונן על אבנר וקילל את אלו שהרגוהו.

ד' הריגת איש בושת והעונש להורגים - רכב ובענה בני רימון הרגו את איש בושת והביאו ראשו לדוד, דוד הרגם וקבר את ראש איש בושת בקבר אבנר.

ה' מלוכת דוד על כל ישראל - ישראל המליכו עליהם את דוד בגיל שלושים, דוד כבש מהיבוס את מצודת ציון, הלך הלוך וגדל והצליח בכל מעשיו.

מלחמת דוד בפלישתים - הפלישתים באו להלחם בדוד והוא נמלך באורים ותומים עם להלחם ונענה שילחם וניצחם, ובאו פעם נוספת ודוד נענה שיבוא עליהם מאחוריהם וניצחם.

ו' העלאת הארון - דוד העלה את הארון מקרית יערים, והוא וכל ישראל שיחקו לכבוד הארון. **עונש עוזה** - עוזה חשב שהארון נופל והוא בא לאחוז בו ומת.

השמחה בהעלאת הארון לירושלים - דוד פחד לקחת את הארון לביתו והביאו לבית עובד אדום הגיתי, וכשראה שנתברך בזכות הארון העלה אותו לאוהל שהכין לו, ורקד לפניו בכל עוז, ועשה סעודה גדולה לכל העם.

מיכל בת שאול אמרה לו שהוא היה נראה כמו אחד הריקים, ונענשה שלא היו לה ילדים.

ז' הבטחת המלכות לזרע דוד - דוד רצה לבנות את בית המקדש, וד' אמר לנתן הנביא לומר לדוד שבנו ימלוך אחריו והוא יבנה את בית המקדש, דוד בא לפני הארון והודה לקב"ה על הבשורה שבנו ימלוך אחריו, והתפלל לקב"ה שזרעו ימלוך אחריו עד עולם.

ח' נצחונות דוד - דוד הכניע את פלישתים את מואב ואת צובה ואת ארם, דוד הקדיש לד' מהזהב והכסף שלקח מהמקומות שכבש.

ט' חסד דוד עם מפיבושת - דוד קרא למפיבושת בן יהונתן בן שאול, ונתן לו את כל נכסי שאול, ונתן לו אוכל על שולחנו תמיד.

תמצית נ"ך שמואל

י' המלחמה בעמון ובארם - דוד שלח שליחים לנחם את חנון מלך עמון על מיתת אביו, חנון גילח חצי זקנם וחתך חצי מבגדיהם ושלחם, ואח"כ שכר כמה חילות להלחם בדוד, יואב ואבישי ניצחו את עמון וארם, ארם נאספו שוב למלחמה ודוד ניצחם.

י"א דוד שלח להשחית את בני עמון.

דוד ובת שבע - דוד בא על בת שבע אשת אוריה והיא הרתה ממנו, דוד שלח את אוריה לביתו ואוריה לא רצה ללכת, דוד כתב ליואב שישימו את אוריה מול המלחמה החזקה וילכו מאחוריו וימות, אוריה מת ודוד נשא את אשתו.

י"ב תוכחת נתן הנביא - הקב"ה שלח את נתן הנביא שיוכיח את דוד, ונתן הוכיחו במשל על גזילת כבשת הרש, ואמר לו שלא תסור חרב מביתו, ותקום עליו רעה מתוך ביתו ויקחו את נשיו, דוד התודה על חטאו, נתן אמר שהתכפר לו אך הבן שיוולד ממנה ימות, דוד צם והתפלל שלא ימות אבל הילד מת.

בת שבע ילדה את שלמה.

יואב ודוד כבשו את ארץ בני עמון.

י"ג אמנון ותמר - אמנון אהב את תמר אחות אבשלום, עשה עצמו כחולה וביקש שהיא תאכיל אותו, בבואה ביקש שכולם יצאו ופיתה אותה לשכב עמו, היא התחננה לפניו שלא יעשה כך בלי לקדשה, ואמנון אנס אותה ושנאה, וגירש אותה מביתו, אבשלום שלח את נעריו להרוג את אמנון, אבשלום ברח אל מלך גשור והיה שם ג' שנים.

י"ד חזרת אבשלום - יואב ראה שלב דוד על אבשלום, ושלח אשה לומר למלך שהיא אלמנה ובנה האחד הרג את השני, וכעת המשפחה רוצה להרוג אותו, והיא ובעלה ישארו בלי יורש, דוד אמר שהוא יעזור לה, והיא אמרה לו שא"כ גם אבשלום אינו חייב מיתה, דוד הבין שיואב שלחה אליו, ואמר ליואב שיחזיר את אבשלום אך לא הסכים לראותו, אבשלום הצית את שדות יואב כדי שישכנע את דוד לראותו ודוד הסכים.

ט"ו מרידת אבשלום - אבשלום משך אליו את לב העם, ואחר הלך לחברון ומלך שם, דוד ברח מירושלים כדי שלא יהרגו אבשלום, צדוק רצה לקחת את הארון ודוד אמר להחזירו, דוד אמר לחושי הארכי שיהיה עם אבשלום וינסה להפר את עצתו.

ט"ז ציבא נער מפיבושת נכד שאול אמר לדוד לשון הרע על מפיבושת ששמח במרד אבשלום ורוצה שהמלכות תחזור לבית שאול.

שמעי בן גירא קילל את דוד, אבישי רצה להורגו ודוד מנעו מכך.

אחיתופל שהיה יועץ לדוד יעץ לאבשלום שיבוא על פילגשי אביו.

י"ז עצת אחיתופל וחושי - אחיתופל יעץ לאבשלום לבוא בלילה ולהרוג את דוד, חושי הארכי אמר לאבשלום שדוד ינצחם, אלא יקח עם רב וילחמו בדוד, ושלח לומר לדוד שיתחבא כי יתכן ויקבלו את עצת אחיתופל, אחיתופל חנק את עצמו, אבשלום בא עם כל איש ישראל להלחם בדוד.

י"ח נצחון דוד על אבשלום - דוד הכין את אנשיו למלחמה והורה שלא להרוג את אבשלום, עבדי דוד ניצחו במלחמה, אבשלום ניתלה בשערו על עץ אלה ויואב הרגו, והודיעו לדוד על הנצחון ועל מות אבשלום.

תמצית נ"ך שמואל

י"ט חזרת דוד למלכותו - דוד הצטער מאד על מות אבשלום, יואב שכנע את דוד לצאת אל העם לצאת אל עבדיו, ישראל ביקשו מדוד שיחזור למלוך, דוד מינה את עמשא לשר צבא במקום יואב, שמעי בן גירא ביקש מחילה מדוד, מפיבושת הצטדק על שלא הלך עם דוד, ברזילי הגלעדי ביקש מדוד שיוכל להשאיר במקומו, ישראל טענו ליהודה שדוד הוא המלך שלהם ולא רק של יהודה.

כ' מרד שבע בן בכרי - שבע בן בכרי המריד את ישראל נגד דוד ויהודה היו עם דוד, דוד שלח את עמשא להביא את יהודה להלחם בשבע בן בכרי, עמשא לא חזר בזמן ודוד שלח את יואב, יואב הרג את עמשא, שבע בן בכרי היה בעיר אבלה ויואב בא להשחית את העיר, אשה חכמה שכנעה את יואב שהיא תשליך את ראשו של שבע בן בכרי ויואב לא ישחית את העיר וכך עשתה.

כ"א תיקון החטאים שגרמו לרעב - ד' שלח רעב ג' שנים בגלל ששאל לא נקבר ונספד כראוי, ועל שהרג את נוב ואת הגבעונים, הגבעונים רצו לנקום בצאצאי שאל ולא נתרצו בממון ודוד נתנם בידיהם, וקבר את שאל ויהונתן והספידום כראוי.

מלחמות דוד והפלישתים - דוד נלחם בפלישתים וישבי בא להורגו ואבישי הצילו, ואנשי דוד אמרו לו שלא יצא להלחם יותר, ועוד היו ג' מלחמות עם פלישתים והרגו בהם את ד' בני הרפה.

כ"ב שירת דוד - בעת זקנותו לאחר כל נצחונותיו על כל אויביו שר דוד לד' על גבורותיו ועל שעזר לו לנצח אויביו בזכות שמירת המצוות.

כ"ג דברי דוד האחרונים, שמות הגבורים אשר לדוד וגבורותיהם, דוד ביקש מים מבור בית לחם, ושלשת הגבורים הביאו לו, ולא אבה לשתותם אלא ניסכם לד'.

כ"ד מנין ישראל והמגפה - דוד מנה את ישראל, גד נתנבא על ג' אפשרויות לעונש- רעב ז' שנים, או מנוסה לפני צריו ג' חודשים, או ג' ימים דבר, דוד בחר בדבר, ומתו שבעים אלף איש, דוד חזר בתשובה וקנה את גורן ארונה היבوسی בנה שם מזבח והקריב קרבנות והמגפה נעצרה.

מלכים א':

א' אבישג השונמית - היתה סוכנת לדוד כדי לחממו בזקנותו.

מלוכת שלמה - אדוניה בן חגית בא בדברים עם יואב ואביתר שיעזרו לו למלוך והם המליכוהו, נתן יעץ לבת שבע שתלך לדוד ותשאלהו על כך והוא יבוא אחריה, בת שבע אמרה לדוד שהוא נשבע ששלמה ימלוך אחריו ומדוע מלך אדוניהו, ונתן הגיע ושאל את דוד אם הוא המליך את אדוניהו, דוד נשבע לבת שבע ששלמה ימלוך, וקרא לצדוק הכהן לנתן הנביא ולבניהו, והורה להם את צורת המלכת שלמה וכך עשו, שלמה אמר לאדוניהו שרק אם יעשה רעה יהרגהו.

ב' צוואת דוד לשלמה - דוד נטה למות, וקרא לשלמה וצוה אותו על שמירת התורה ושבוה תלוי קיום מלכותו לדורות הבאים, וציווהו על הריגת יואב ושמעי, ושיעשה חסד עם בני ברזילי, דוד מת לאחר מ' שנות מלוכה.

הריגת אדוניהו וקיום צוואת דוד - אדוניהו ביקש מבת שבע אם שלמה שתבקש משלמה לתת לו את אבישג השונמית, שלמה הבין שאדוניהו שלח את אמו וציווה להורגו, שלמה גירש את אביתר מהכהונה כיון שהיה מצאצאי עלי, ושלח להרוג את יואב ומינה תחתיו את בניהו, והורה לשמעי שלא לצאת מירושלים ואם יצא ימות, אחר ג' שנים יצא שמעי לגת לחפש את עבדיו ושלמה שלח להורגו, והממלכה נכונה בידו.

ג' שלמה התחתן עם בת פרעה. העם זבחו לד' בבמות כי עדיין לא נבנה ביהמ"ק.

נבואת שלמה בגבעון - שלמה הקריב בגבעון אלף עולות, בלילה נגלה אליו ד' ואמר לו שאל מה אתן לך, שלמה ביקש לב שומע לשפוט, הקב"ה אמר לו שכיון שלא ביקש עושר או נצחון על אויביו, לכן יהיה חכם שלא היה ולא יהיה כמוהו, וגם יקבל עושר וכבוד, ואם ישמור את התורה יאריך ימים.

משפט התינוקות - ב' נשים באו לפני שלמה עם בן חי ובן מת וכל אחת טענה שהחי שלה, שלמה הציע לחתוך את החי ולחלקו, ואחת מהם התנגדה, ושלמה אמר שהחי הוא שלה, אז ראו ישראל כי חכמת אלוקים לשלמה לעשות משפט.

ד' ה' בני ישראל בימי שלמה - הכתוב מונה את שמות שרי שלמה, שבטי ישראל כלכלו את שלמה כל שבט חודש אחד, בני ישראל בימי שלמה רבו מאד, והיו אוכלים ושותים ושמחים, וישבו איש תחת גפנו ותאנתו.

מלכות שלמה - שלמה מלך מנהר פרת עד פלישתים, והיו מעלים לו מנחה, והיה לו שלום עם כל הממלכות מסביב, ולחם ובושר רב היה עולה על שולחנו בכל יום, והיו לו סוסים ופרשים רבים, והיה חכם מכל אדם, ובני ישראל ישבו בימיו איש תחת גפנו ותחת תאנתו.

שלמה שלח לחירם מלך צור לבקשו לכרות ארזים מן הלבנון לבנין בית המקדש, וחירם נתרצה לתת לו כל צרכו, ושלמה שילם לו בחיטים ושמן.

ו' בנין בית המקדש - ארבע מאות ושמונים שנה אחר שיצאו ממצרים בחודש אייר נבנה הבית לד', והכתוב מתאר את מידות הבית ואת צורת בנייתו, ואת בניית הכרובים, שבע שנים ארכה בנייתו.

תמצית נ"ך מלכים

ז' בית שלמה - שלמה בנה את ביתו, והכתוב מתאר את צורת בנייתו.

עשית כלי הנחושת והזהב - שלמה הביא מצור את חירם שהיה אומן לכלי נחושת, והוא עשה עמודי נחושת, ומקום רחצה לכהנים עומד על צורת י"ב בקר, ועשרה כיורות וכן לכל כוור, וסירות יעים ומזרקות, וכן עשה שלמה מזבח ושולחן ומנורה מזהב.

ח' העלאת הארון - בחודש תשרי הקהיל שלמה את ישראל להעלות את הארון לבית המקדש, והקריבו קרבנות רבים מאד, והניחו את הארון תחת הכרובים שעשה שלמה, אחר הנחת הארון מילא הענן את בית המקדש.

תפילת שלמה - שלמה בירך את ישראל והודה לד' על אשר מילא את דברו לדוד, וביקש מד' שישמע את תפילתו, והתפלל שהמקדש יבדוק את הסוטה ובוועלה, וכאשר יתפללו ישראל בהנגפם במלחמה או בהעצר השמים מלתת מטר או בעת רעב וכל דבר שיתפללו עליו ישע ד' את תפילתם ויקבלה, וגם תפילת הנכרי תתקבל, וגם כשיתפללו מרחוק לכיוון ארץ ישראל וירושלים ובית המקדש תקבל תפילתם, בסיום תפילתו בירך שלמה את ישראל שימשיך ד' להיות עמם ולבבם יהיה שלם עם ד', שלמה קידש את תוך החצר, וישראל חגגו ז' ימים על חנוכת הבית ואת ז' ימי סוכות.

ט' נבואת שלמה השניה - ד' נגלה שנית לשלמה, ואמר לו שהוא קידש את המקדש, ואם ילך בדרכיו תקום מלכותו, ואם יחטא יכרתו מעל האדמה.

פרעה כבש את גזר ונתנה נדוניה לבתו אשת שלמה, שלמה בנה כמה ערים, ואת האמורי שלא יכלו להוריש שם למס, ובנה בית לבת פרעה, ושלח את עבדיו עם עבדי חירם לקחת זהב מאופיר.

י' מלכת שבא באה לראות את חכמת שלמה, ואמרה שלא הוגד לה אפי' חצי מחכמתו, וברכה אותו ונתנה לו מאה ועשרים ככר זהב.

שלמה עשה כסא מלכות ובו י"ב אריות, חכמת שלמה נתפרסמה מאד, והיה לו סוסים רבים ורכב.

יא' חטא שלמה בזקנותו ועונשו - שלמה נשא נשים נכריות רבות והם הטו את לבבו, ובזקנותו בנה במה לאלוהיהם, וד' אמר לו שבגלל זה תקרע ממלכתו מבנו וישאר לו רק שבט אחד, וד' הקים לשלמה לשטן את הדד האדומי.

יב' רבעם בן נבט הרים יד בשלמה, ואחיה השילוני אמר לו שד' נותן לו מלכות על י' שבטים אחר מות שלמה, ואם ישמע בקול ד' הוא יהיה עמו, שלמה רצה להרוג את ירבעם והוא ברח למצרים.

מלכות רחבעם וירבעם - שלמה מת אחרי שמלך מ' שנים, ורחבעם בנו מלך תחתיו.

י"ב עצת הזקנים והילדים וחלוקת המלוכה - בני ישראל ביקשו מרחבעם שיקל את עול אביו מעליהם, והוא נועץ עם הזקנים שאמרו לו להסכים, והילדים אמרו לו להכביד עולו, והוא שמע בעצת הילדים, וישראל פשעו במלכות בית דוד, והמליכו עליהם את ירבעם, ד' אמר ליהודה ובנימין לא להלחם בישראל כי מאתו נהיה הדבר.

חטא ירבעם - ירבעם לא רצה שישראל יעלו לרגל לירושלים, ועשה עגלי זהב בדרך ובבית אל, והעמיד כהנים לא משבט לוי, ועשה חג בט"ו חשוון.

י"ג הנבואה על סוף המזבח - נביא בא למזבח שבנה ירבעם ואמר לו שיאשיהו מבית דוד יזבח על מזבח זה את כהני הבמות, ועשה מופת על הנבואה, ירבעם לא שב בתשובה.

תמצית נ"ך מלכים

מות הנביא - ד' ציווה את הנביא לא לאכול ולשתות, ובא אליו נביא שקר והנביא אכל ושתה, ונענש שלא יקבר בקבר אבותיו, והרגו אריה, ונביא השקר קברו בעירו.

י"ד הנבואה על חורבן בית ירבעם - בן ירבעם חלה, ירבעם שלח את אשתו לנביא אחיה שתבקש ממנו שיתפלל עליו בלא שידע שהיא אשת ירבעם, ירבעם ידע בנבואה מי היא, ואמר לה שבגלל מעשיו הרעים של ירבעם תבוא רעה לביתו ויכרת, והבן ימות, ובני ישראל יגלו מעל אדמתם.

ירבעם מלך עשרים ושתים שנה, ואחר כך מת ונדב בנו מלך תחתיו.

ימי מלכות רחבעם - רחבעם מלך שבע עשרה שנה בירושלים, ועשו הרע בעיני ד', שישק עלה על ירושלים ולקח את אוצרות בית המקדש ובית המלך, כשמת מלך אבים בנו.

ט"ו ימי מלכות אבים - עשו הרע בעיני ד', מלך ג' שנים.

ימי מלכות אסא - אסא בן אבים מלך תחת אבים אביו, עשה הישר בעיני ד', הסיר את הקדשים והגילולים והשאיר את הבמות, שלח כסף וזהב למלך ארם כדי שיסיר את המצור שהטיל עליו בעשא מלך ישראל, מלך ארבעים ואחת שנה, יהושפט בנו מלך תחתיו.

ימי מלכות נדב ובעשא - נדב בן ירבעם מלך ב' שנים, החטיא את ישראל, בעשא הרגו והשמיד את כל בית ירבעם בדבר הנביא, בעשא מלך תחתיו ועשה הרע בעיני ד', מלך כ"ד שנה.

ט"ז יהוא נתנבא על הכרתת בית בעשא, **אלה** בנו מלך תחתיו שנתיים, ועשה הרע בעיני ד', השר זמרי הרגו והכרית את כל בית בעשא כדבר הנביא, **זמרי** מלך ז' ימים, ישראל המליכו את **עמרי** וצרו על זמרי, זמרי שרף על עצמו את בית המלך, חצי העם המליכו את **תבני** אולם אנשי עמרי נצחום, עמרי עשה הרע בעיני ד', מלך י"ב שנה.

ימי מלכות אחאב - אחאב מלך תחת עמרי אביו, ועשה הרע בעיני ד' יותר מכל המלכים לפניו, נשא את איזבל הצידונית, עבד ע"ז, בימיו בנה חיאל את יריחו ובניו מתו.

י"ז אליהו בשנות הרעב - אליהו אמר לאחאב בשם ד' שיהיה רעב בארץ, בתחילה התחבא אליהו בנחל והעורבים היו מביאים לו לחם ובשר, אחר שיבש הנחל הלך צרפתה ואמר לאלמנה אחת שכל ימי שהותו אצלה לא יגמר לה הקמח והשמן, וכשמת בנה החיה אותו אליהו.

י"ח נס ירידת האש משמים - עובדיהו החביא מאה נביאים במערה והביא להם לחם ומים, אחאב שלח לחפש את אליהו בכל העולם ולא מצאו, אליהו פגש באחאב ואמר לו לקבוץ את כל נביאי הבעל ויבנו ב' מזבחות ומי שתירד אצלו אש מן השמים ידעו ישראל שאלוקיו הוא האלוקים, נביאי הבעל בנו מזבח ולא ירדה אש במשך כל היום, ואז שפך אליהו ג' פעמים מים על המזבח והתפלל לד', ואז ירדה אש מן השמים, וישראל אמרו ד' הוא האלוקים, והרגו את נביאי הבעל, ואז ירד גשם.

י"ט נבואת אליהו בהר חורב - אליהו ברח לבאר שבע מפני איזבל, ומלאך הביא לו עוגת רצפים שיאכלנה וילך בכוחה מ' יום, אליהו הלך לחורב ושם נגלה אליו ד', ואמר לו שימשח את חזאל למלך על ארם ואת יהוא למלך ישראל, ואת אלישע לנביא, והם ימיתו את כל הכורעים לבעל.

כ' מלחמות אחאב וארם - בן הדד מלך ארם התגרה באחאב, והנביא אמר לאחאב שהוא ינצח את הדד, ישראל הכו בארם מכה גדולה, ארם אמרו שד' מנצח רק בהרים והם ילחמו במישור, הנביא אמר לאחאב שגם במלחמה זו הוא ינצח, בני ישראל הכו בארם מאה אלף רגלי, וכ"ז אלף הנותרים נפלה עליהם החומה ומתו, אחאב ריחם על בן הדד ולא הרגו וכתת עמו ברית, והנביא אמר לאחאב שהוא ימות תחתיו.

תמצית נ"ך מלכים

כ"ב כרם נבות היזרעלי והעונש לאחאב - נבות מסרב למכור לאחאב את כרמו, איזבל שלמה בני בליעל להעיד בו ולחייבו מיתה, נבות נהרג ואחאב לקח את כרמו, אליהו אמר לאחאב שכיון שרצח וגם ירש את נבות, הוא ימות וביתו יכרת, והכלבים יאכלו אותו ואת איזבל, אחאב התאבל והקב"ה אמר שכיון שאחאב נכנע מלפניו זרעו יכרת רק בימי בנו ולא בימיו.

כ"ג מות אחאב - יהושפט ואחאב השתתפו יחד להלחם בארם, ושאלו ד' מאות נביאים שאמרו שהם ינצחו את ארם, מיכיהו התנבא שאחאב ימות במלחמה, אחאב התחפש שלא יכירוהו אבל מת במלחמה, והכלבים לקחו את דמו מן המרכבה.

יהושפט מלך ביהודה כ"ה שנה ועשה הישר בעיני ד' רק הבמות לא סרו.

אחזיהו בן אחאב מלך בשומרון ועשה הרע בעיני ד'.

מלכים ב':

א' חטא אחזיה ומיתתו - אחזיה חלה ושלח לדרוש בבעל זבוב אם יחיה, אליהו אמר לשליחי אחזיה שכיון שלא דרש בד' ימות מחליו, אש אכלה את שליחי אחזיה פעמיים, ובפעם השלישית בא לאחזיה ואמר לו את נבואתו, אחזיה מת מחליו כנבואת אליהו.

ב' עלית אליהו השמימה - אלישע ליווה את אליהו לבית אל וליריחו, אליהו חצה את מי הירדן והם עברו בחרבה, אלישע ביקש מאליהו פי שניים מרוחו, אליהו אמר לו שיקבל אם יראה אותו נלקח, אלישע ראה את אליהו עולה לשמים, בני הנביאים חיפשו את אליהו ולא מצאוהו.

הניסים שעשה אלישע - אלישע לקח את אדרת אליהו, וחצה את הירדן בחרבה, ריפא את מי יריחו, נערים שהתקלסו בו שלח עליהם דובים להרגם.

ג' יהורם בן אחאב מלך תחת אביו, הסיר את הבעל, אבל השאיר את עגלי הזהב.

המלחמה עם מואב - יהורם ויהושפט עלו להלחם במואב, ולא היה להם מים לשתות, אלישע סירב לענות ליהורם, ואמר ליהושפט שהנחל היבש יתמלא מים, והם ינצחו את מואב, ויחריבו את עריה עציה ומעיינותיה, וכך עשו, מלך מואב העלה את בנו לעולה.

ד' נס השמן - אשה אחת ביקשה מאלישע שיעזור לה מפני הנושה שבא לקחת את בניה, והוא אמר לה שתביא הרבה כלים ותיצוק שמן בכולם ותמכור את השמן.

נס לידת הבן וחזרתו לחיים - אלישע היה מתארח בשונם, לבעלי הבית לא היו ילדים ואלישע הבטיח לה בן, כשגדל הילד הוא מת ואמו רצה אל אלישע, אלישע שלח את גיחזי עם משענתו להחיות את הילד, והוא לא הצליח כיון שעבר על דברי אלישע שלא לדבר עם איש, אלישע החיה את הילד.

אלישע הפך את סם המות לאוכל, והביא לעם לאכול מהמנחה שנתנו לו.

ה' רפוי צרעת נעמן - נעמן שר צבא ארם היה מצורע, נערה שבויה מישראל אמרה שילך לנביא שירפאהו, מלך ארם שלח למלך ישראל שירפאהו, אלישע שלח לנעמן שיטבול ז' פעמים בירדן,

תמצית נ"ך מלכים

בתחילה סרב נעמן לטבול ולבסוף טבל ונרפא, נעמן הציע לאלישע מתנה ואלישע סירב לקבלה, גיחזי הלך אחריו ולקח ממנו מתנה, אלישע קללו שתדבק בו צרעת נעמן.
ו' אלישע הוציא בנס ברזל שנפל לירדן.

נסיון ארם להרוג את מלך ישראל ואת אלישע - אלישע גילה למלך ישראל כמה פעמים היכן ארם אורבים לו כדי שלא ילך לשם, מלך ארם שמע שהנביא מגלה למלך, ושלח חיל כבד שסבבו את העיר בה היה אלישע, אלישע התפלל שד' יכה אותם בסנוורים, ואמר להם שיבואו איתו לנביא, ולקח אותם לשומרון למלך ישראל, ואמר לו לא להכותם, והפסיקו לבוא.
מצור ארם - לאחר זמן צרו ארם על שומרון והיה שם רעב עד שאשה אכלה את בנה, מלך ישראל שלח להרוג את אלישע.

ז' בריחת מחנה ארם - אלישע אמר שמחר יעלה סאה סולת או סאתים שעורים בשקל, השליש לא האמין ואלישע אמר לו שהא יראה ולא יאכל, ד' השמיע קול סוס וחיל גדול לארם והם חשבו שבאים עליהם מלכים להלחם בהם וברחו, ארבעה מצורעים באו להסגיר עצמם לארם וגילו שהם ברחו, לאחר שבזזו באו לספר למלך שארם ברחו, המלך שלח סוסים שראו בכל הדרך דברים מושלכים, העם בזז את מחנה ארם ומחיר הסולת והשעורים היה כדבר אלישע, והשליש נרמס ברגלי העם ומת.

ח' האשה שאלישע החיה את בנה הלכה לגור במקום אחר בהוראת אלישע מפני הרעב, ובאו גזלנים לביתה והמלך סילקם.

בן הדד מלך ארם חלה ושלח את חזאל לשאול את אלישע אם ימות מחולי זה, אלישע אמר לחזאל שבן הדד ימות וחזאל יעשה רעה לישראל, חזאל אמר לו שהוא לא יעשה רעה לישראל, בן הדד מת וחזאל מלך תחתיו.

יהורם בן יהושפט מלך בירושלים ח' שנים ועשה הרע בעיני ד', בימיו אדום מרדו ביהודה והמליכו על עצמם מלך.

אחזיהו בן יהורם מלך שנה אחת בירושלים ועשה הרע בעיני ד'.

ארם הכו את יורם בן אחאב מלך ישראל ואחזיהו הגיע לבקרו.

ט' מלכות יהוא והריגת בית אחאב - אלישע שלח אחד מבני הנביאים להמליך את יהוא, ולהרוג את כל בית אחאב, יהוא ארג יהורם בן אחאב מלך ישראל ואת אחזיה מלך יהודה ואת איזבל, וכלבים אכלו את בשר איזבל כדבר ד' ביד אליהו.

י' יהוא שלח להרוג את שבעים בני אחאב, ואת כל הנשארים לבית אחאב, ואת מ"ב אחי אחזיהו, יהוא קיבץ את העם ואמר להם שהוא יעבוד את הבעל, וקיבץ את כל נביאי הבעל לבית הבעל, והורה להרוג את כולם ולהשמיד את בית הבעל, אבל לא השמיד את עגלי הזהב שהעמיד ירבעם.

יא מלכות יהואש - עתליה אם אחזיהו ראתה שבנה מת והשמידה את את כל זרע המלוכה, יואש בן אחזיה הוחבא ועתליה מלכה על הארץ, יהוידע הכהן המליך את יהוא בהיותו בן שבע, ושלח להרוג את עתליה, וכרת ברית בין העם והמלך עם ד', ובין העם למלך.

יב בדק הבית - יהואש מלך מ' שנה ועשה הישר בעיני ד', דאג לחזק את בדק הבית, בשנת כ"ג למלכו ראה שלא מחזקים את בדק הבית ואמר לכהנים לא לקחת יותר כסף, ועשה ארון עם חור והכסף ששמו העם שם ממנו חזקו את בדק בית.

תמצית נ"ך מלכים

עבדי יואש הרגוהו, ואמצייה בנו מלך תחתיו.

י"ג יהואחז בן יהוא - מלך שבע עשרה שנה בשומרון, עשה הרע בעיני ד', ובני ישראל ניתנו בימי בידי חזאל מלך ארם ובנו בן הדד, יהואחז התפלל לד' שיושיעם, וד' נתן את יואש בנו שיושיעם.

יהואש בן יהואחז מלך בשומרון ט"ז שנים, ועשה הרע בעיני ד', אלישע חלה למות וניבא ליואש שינצח את ארם אך לא יכלם לגמרי, יואש לקח מיד בן הדד את הערים שכבש מישראל.

י"ד אמצייהו בן יואש מלך בירושלים עשרים ותשע שנה ועשה הישר בעיני ד', אך הבמות לא סרו, הכה את הורגי אביו, והכה את אדום, בא להלחם עם יהואש מלך ישראל, ישראל ניצחו את יהודה, פרצו בחומת ירושלים ולקחו את אוצרות בית ד', בירושלים קשרו קשר והרגו את אמצייהו.

ירבעם בן יואש מלך בשומרון מ"א שנה, עשה הרע בעיני ד', ד' סייע בידו להחזיר את גבול ישראל.

ט"ו עזריה בן אמצייהו מלך בירושלים, נעשה מצורע ונשאר כך עד יום מותו, יותם בנו מלך ט"ז שנה, עשו הישר בעיני ד' רק הבמות לא סרו.

כמה ממלכי ישראל זכריהו בן ירבעם מלך בשומרון ו' חודשים, שלום בן יבש הרג את זכריהו ומלך תחתיו חודש, מנחם בן גדי הרג את שלום ומלך תחתיו עשר שנים, פקחיה בן מנחם מלך שנתיים, פקח בן רמליהו הרגו ומלך תחתיו עשרים שנה, בימיו הגלה מלך אשור כמה ערים מישראל לאשור, הושע בן אלה הרגו ומלך תחתיו, מלכי ישראל אלו עשו הרע בעיני ד'.

ט"ז אחז בן יותם מלך בירושלים ט"ז שנה, לא עשה הישר בעיני ד', מלך ארם ומלך ישראל באו להלחם בו, והוא נתן כסף למלך אשור שיעזרהו, ביקש מאוריה שיבנה מזבח כמו שהיה בדמשק.

י"ז הושע בן אלה מלך על ישראל, ועשה הרע בעיני ד'.

גלות י' השבטים - בשנה התשיעית למלכות הושע הגלה שלמנאסר מלך אשור את ישראל אשורה, יען הלכו בחוקות הגויים ועבדו ע"ז, ולא שמעו בקול הנביאים לשוב בתשובה, והמשיכו ללכת בדרכי ירבעם שהחטיאם.

מלך אשור הושיב גויים בערי שומרון, ד' שלח בהם אריות על העבירות שעשו, מלך אשור ביקש שישלחו כהן שילמד את משפט אלוקי הארץ, והם יראו את ד' אבל המשיכו לעבוד ע"ז.

י"ח חזקיה בן אחז מלך בירושלים, ועשה הישר בעיני ד' הסיר את הע"ז וכתת את נחש הנחושת, וד' היה עמו והוא ניצח את פלישתים.

סנחריב עולה למלחמה - בשנת י"ד למולכו עלה סנחריב למלחמה עם ישראל, חזקיה הסכים להעלות לו מס, סנחריב שלח את רבשקה למלחמה, ורבשקה לומר לחזקיהו על מי הוא בוטח, וכי הוא בא בשליחות ד' להלחם בו, ואמר לישראל שיצאו אליו ויקח אותם לארץ אחרת טובה כמו שעשה לשאר האומות.

י"ט תפילת חזקיהו ומפלת סנחריב - חזקיהו שלח לנביא ישעיהו בן אמוץ לבקש ממנו להתפלל, ישעיהו אמר שלא יפחדו כי רבשקה ישוב לארצו, רבשקה שמע שמלך כוש בא להלחם אתו, והוא שלח לומר לחזקיהו שאחרי שילחם במלך כוש יחזור להלחם בו, ויצחם כמו שניצח את שאר העמים ואלוהיהם לא עזרו להם, חזקיהו התפלל לד' שיושיעם מידו ויראו כי אתה ד' אלוקים לבדך, הנביא שלח לומר לחזקיהו שתפילתו התקבלה, ובלילה יצא מלאך ד' והכה מאה שמונים וחמשה אלף במחנה סנחריב.

תמצית נ"ך מלכים

כ' חזקיהו נטה למות כדבר הנביא, הוא התפלל וד' הוסיף לו ט"ו שנים, מלך בבל שלח שליחים לבקר את חזקיהו והוא הראה להם את כל האוצרות, הנביא אמר שכל האוצרות יהיו של בבל אך לא בימי חזקיהו.

כ"א מנשה בן חזקיה מלך חמישים וחמש שנה ועשה הרע בעיני ד', החזיר את הע"ז גם לתוך בית המקדש, העביר בנו באש עונן וניחש ועשה אוב וידעונים, ושפך דם נקי, וד' שלח ביד הנביאים להזהיר מפני הרעה שיביא.

אמון בן מנשה מלך ב' שנים ועשה הרע בעיני ד'.

כ"ב יאשיהו בן אמון מלך שלושים ואחד שנה ועשה הישר בעיני ד', יאשיהו שלח לחזק את בדק הבית, חלקיהו הכהן הגדול מצא ספר תורה, והוא היה פתוח בפרשת תוכחות, יאשיהו קרע את בגדיו ושלח לדרוש את ד', חולדה הנביאה ענתה לו שהתוכחה תקיים בגלל עוונותיהם, אבל לא בימי יאשיהו.

כ"ג הסרת הע"ז ע"י יאשיהו - יאשיהו קרא לפני זקני ישראל את התורה, והסיר את הע"ז מירושלים, שרף את כלי הע"ז ואת האשרה, ונתן את המזבחות ושבר את המצבות, וגם הע"ז שבשומרון השמיד, וקרא לכולם לעלות לירושלים לפסח, הסיר את האובות והידעונים, ולא היה כמותו לפניו ולאחריו ששב אל ד' בכל לבבו, אבל ד' לא שב מחרון אפו.

פרעה נכה עלה להלחם במלך אשור, יאשיהו יצא לקראתו ופרעה הרגו.

יהואחז בן יאשיהו מלך תחת אביו ועשה הרע בעיני ד', אחר ג' חודשים פרעה נכה אסרו והמליך תחתיו את **אליקים** אחיו וקראו יהויקים ואף הוא עשה הרע בעיני ד', ומלך י"א שנה.

כ"ד ד' שלח כמה אומות להלחם ביהודה להאבידו על עוונות מנשה.

יהויכין בן יהויקים מלך ג' חודשים ועשה הרע בעיני ד'.

נבוכדנצר בא לירושלים ולקח את אוצרות בית המקדש ואת כלי הזהב שעשה שלמה, והגלה את כל האנשים והשאיר רק את דלת הארץ, והמליך את **צדקיהו** וגם הוא עשה הרע בעיני ד', ומרד במלך בבל.

כ"ה חורבן הבית - נבוכדנצר שם מצור על ירושלים, בט' לחודש הרביעי נקבעה העיר, וצדקיהו נתפס בערבות יריחו, בחודש החמישי בא נבוזראדן ושרף את בית המקדש וירושלים, ולקח את שללה לבבל, על העם הנשאר הפקיד את **גדליה בן אחיקם**, בחודש השביעי בא ישמעאל בן נתניה והרגו את גדליהו, וכל העם ברחו למצרים.

מגילת רות:

א' הליכת אלימלך ומשפחתו למואב ומאורעותיהם - אלימלך הלך עם נעמי אשתו ובניו למואב מפני הרעב, אלימלך מת, מחלון וכליון נשאו את רות וערפה ומתו.

חזרת נעמי ורות - נעמי רצתה לחזור וכלותיה רצו לחזור עמה, נעמי הפצירה בהם לחזור, ערפה חזרה ונעמי הפצירה ברות שגם היא תחזור, רות לא רצתה לחזור והלכה עם נעמי לבית לחם.

ב' פגישת בועז ורות - נעמי הלכה ללקט שבלים בשדה בועז, בועז שאל מי היא ואמר לה שתלקוט רק בשדה שלו כי שמע על מעשיה הטובים ונתן לה לאכול, כשחזרה שאלה אותה נעמי איפה ליקטה ורות אמרה לה מה שאמר לה בועז, נעמי ברכה את ד' ואמרה לרות שבועז הוא גואלם.

ג' גאולת בועז את רות - נעמי אמרה לרות שתבוא בלילה אל הגורן של בועז, ובועז יאמר לה מה תעשה, רות עשתה כך, כשבועז הרגיש בה ביקשה ממנו שישאנה, בועז שבח אותה שלא הלכה אחרי הבחורים, ואמר לה שיש גואל קרוב ממנו ואם הוא לא יגאלנה הוא עצמו יגאלנה, לפנות בוקר שלח אותה לביתה עם שש שעורים, ונעמי אמרה לה שתמתין כי היום יפול דבר.

ד' הגואל הסכים לגאול את שדה נעמי אבל לא הסכים לישא את רות, בועז קנה בחליפין את אשר לאלימלך ולמחלון וכליון ואת רות, הזקנים ברכו את בועז, בועז נשא את רות ונולד לרות בן שנקרא עובד הוא אבי ישי אבי דוד, בועז היה דור שישי לפרץ.

מגילת אסתר:

משתה אחשוורוש - אחשוורוש מלך על 127 מדינות, בשנה השלישית למלכותו עשה 180 יום משתה לשריו ועבדיו, בו הראה את עושרו וגדולתו, ואח"כ עשה משתה מפואר שבע ימים בחצרו לכל הנמצאים בשושן, וגם ושתי עשתה משתה לנשים.

הריגת ושתי - ביום השביעי כטוב לב אחשוורוש ביין אמר לסריסיו להביא את ושתי להראות לכולם את יפיה, ושתי סירבה לבוא, אחשוורוש כעס ושאל את שריו מה לעשות עם ושתי, ממוכן אמר לו שמעשה זה של ושתי יגרום לכל הנשים להבזות בעליהן בעיניהם, ולכן יצא דבר מלכות שיחליפו את ושתי באחרת, הדבר מצא חן בעיני אחשוורוש והוא שלח ספרים "להיות כל איש שורר בביתו ומדבר כלשון עמו".

חיפוש מלכה לאחשוורוש - כשוך חמתו של אחשוורוש אמרו לו עבדיו שימנו פקידים בכל המדינות ויקחו כל נערה טובת מראה לשושן, והמלך יבחר אחת מהם למלכה במקום ושתי,

תמצית נ"ך מגילות

אחשוורוש עשה כך, כל אחת קיבלה שבע נערות ותמרוקים, והיו י"ב חודשים מכינות עצמם ואח"כ היו באות למלך.

המלכת אסתר - מרדכי היה בשושן וגלה לשם מירושלים ע"י נבוכדנצר, והיה אומן את אסתר היתומה בת דודו, אסתר שהיתה יפת תואר נלקחה ג"כ לבית המלך ומצאה חן בעיני הגי שומר הנשים שדאג לה במיוחד, מרדכי דרש בשלומה כל יום וציווה עליה לא לומר את עמה, אחשוורוש בחר באסתר למלכה, וגם לו לא אמרה את מולדתה והמשיכה לשמוע בקול מרדכי.

בגתן ותרש תכננו להרוג את אחשוורוש, מרדכי סיפר על כך והרגו אותם.

גזירת להשמיד להרוג ולאבד - אחשוורוש גידל את המן יותר משאר שריו, כולם השתחוו להמן חוץ ממרדכי, המן כעס ורצה להשמיד את כל היהודים ושיכנע את אחשוורוש לכך, המן שלח בחתימת המלך ספרים להשמיד את כל היהודים, היהודים שמעו על הגזירה ועשו צום בכי ומספד.

שליחת אסתר לאחשוורוש - מרדכי קרע את בגדיו ולבש שק ואפר, אסתר שמעה על כך, ומרדכי שלח לה את נוסח הגזירה וציווה עליה לבקש מהמלך את ביטול הגזירה, אסתר אמרה למרדכי שאם תכנס היא עלולה לההרג, מרדכי אמר לה שהקב"ה יציל את היהודים בכל מקרה, והיא לא תוכל להמלט ואולי לשם כך הגיעה למלכות, אסתר הסכימה ללכת וביקשה שיעשו ג' ימי צום להצלחתה, אסתר הגיעה למלך ונשאה חן בעיניו, הוא שאל אותה לבקשתה והיא בקשה לבוא עם המן למשתה שעשתה, במשתה היא בקשה לבוא גם מחר עם המן למשתה.

מפלת המן וגדולת מרדכי - אחרי המשתה הראשון המן יצא וראה שמרדכי לא משתחוה לו, הוא תכנן לבקש מהמלך מחר לתלות את מרדכי על העץ שהכין לו, באותו לילה נדדה שנתו של אחשוורוש והוא ביקש לקרוא מספר הזכרונות והם קראו את סיפור הצלתו ע"י מרדכי, ואמרו שלא נעשה למרדכי על כך דבר, ואז הגיע המן לבקש לתלות את מרדכי, המלך שאלו מה לעשות לאיש שהוא חפץ ביקרו, המן היה בטוח שהכונה אליו והוא הציע להרכיבו על סוס בבגדי המלך ושאחד השרים ילך לפניו, המלך אמר לו שהוא יעשה כך למרדכי, המן עשה כך וחזר לביתו אבל וחפוי ראש, ושם אמרו לו חכמיו שאם החל ליפול לפני מרדכי היהודי ימשיך ליפול לפניו, ואז הגיעו לקרוא לו למשתה עם אחשוורוש ואסתר, אחשוורוש שאל את אסתר לרצונה והיא אמרה לו שרוצים להשמיד אותה ואת עמה וכי המן הוא זה שרוצה לעשות כך, המלך יצא לגינה להרגע והמן ביקש מאסתר על נפשו, ואז בעודו נופל על המיטה של אסתר הגיע אחשוורוש וראה זאת, וצווה לתלות את המן על העץ שהכין למרדכי, אחשוורוש נתן למרדכי את טבעתו ואת בית המן, וגידל את מרדכי ופחד מרדכי נפל על השרים.

ביטול הגזירה - אסתר ביקשה מאחשוורוש לבטל את הגזירה על היהודים, המלך הסכים שיכתבו ויחתמו בשמו על היהודים כפי שירצו, מרדכי כתב שיש רשות ליהודים להשמיד את כל אויביהם בי"ג אדר, היהודים שמחו למשמע הבשורה, והרגו באותו היום שבעים וחמישה אלף מאויביהם, ובשושן הרגו חמש מאות בי"ג, ולבקשת אסתר הרגו בי"ד עוד שלש מאות מאויביהם, ואת עשרת בני המן.

תקנת ימי הפורים - היהודים נחו בי"ד וקבעו אותו ליום משתה ושמחה ויו"ט ומשלוח מנות ומתנות לאביונים, ובני שושן עשו כך בט"ו, מרדכי תיקן את יום י"ד וט"ו לדורות למשתה ושמחה משלוח מנות ומתנות לאביונים, והיהודים קיבלו על עצמם לעשות כן.

דניאל:

א' - דניאל בבית נבוכדנצאר - נבוכדנצאר שבה את יהויקים מלך יהודה והביאו יחד עם כלים מבית המקדש לבית אלוהיו בבבל, נבוכדנצאר ביקש שיביאו ילדים חכמים להיכל המלך לגדלם ג' שנים, והיו בהם דניאל חנניה מישאל ועזריה, דניאל ביקש להמנע מלאכול דבר איסור, ושר הסריסים אמר לו שהוא מפחד מהמלך, דניאל אמר לו שיתן להם עשרה ימים זרעונים ויראה אם הם נראים שונים משאר הילדים, ואחר י' ימים היו נראים בריאים יותר מהאחרים, ד' נתן לארבעתם חכמה רבה יותר משאר הילדים, והמלך העמידם לפניו.

ב' - חלום נבוכדנצאר ופתרונו ע"י דניאל - נבוכדנצאר חלם חלום ורצה שחכמיו יפתרוהו בלי לומר להם מה חלם, ואם לא יעשו כן יהרגם, הם אמרו למלך שהדבר אינו אפשרי, המלך כעס ואמר שיהרגם, דניאל ביקש זמן כדי לומר את החלום ופתרונו, והתפלל לקב"ה שיגלה לו כדי שלא יהרג, דניאל ראה בחלומו את חלום המלך, והוא הודה לקב"ה שהחכמה והגבורה שלו, וביקש שלא יהרג את החכמים והוא יגיד למלך, דניאל אמר למלך שמה שביקש אינו אפשרי ע"י חכמה, אך מן השמים גילו לו, ואמר למלך שראה בחלומו צלם כנגדו ותיאר את הצלם ואמר שנפלה עליו אבן אחת והצלם נשבר לגמרי, והאבן נעשתה הר גדול, והפתרון הוא שמלכותו על כולם תמשך לבנו, ואח"כ תהיה מלכות אחרת שפלה יותר, והמלכות הרביעית תהיה חזקה כברזל, ואח"כ יקים הקב"ה מלכות חמישית שתכלה ד' מלכויות אלו, נבוכדנצאר נפל על אפיו לפני דניאל ורצה להקריב לפניו, דניאל אמר לו שהקב"ה הוא אלוקי האלוקים, נבוכדנצאר מינה את דניאל על כל בבל ומינה עמו לפי בקשת דניאל את חנניה מישאל ועזריה.

ג' - הצלת חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש - נבוכדנצאר עשה צלם גדול ושלח לפרסם שכולם חייבים לשתחוות לו בהשמע קול שריקה, ומי שלא ישתחוה וישלך לכבשן האש, הלשינו על חנניה מישאל ועזריה שהם לא השתחוו, המלך קרא להם ושאלם מי יצילם אם ישליכם לכבשן האש, אמרו לו שאלוקיהם יכול להצילם והם לא ישתחוו, המלך כעס מאד ואמר לאסור אותם ולהשליכם, אלו שהשליכם מתו מאש שיצאה מהכבשן מרוב חומו, נבוכדנצאר ראה בתוך הכבשן ארבע אנשים מהלכים והרביעי דומה לאיש אלוקים ונבהל, הוא קרא להם לצאת וכשיצאו ראו כולם לא קרה להם כלום ואפי' ריח אש אין מהם, ובירך את האלוקים שבטחו בו, וציווה שמי שידבר רע על אלוקיהם יהרג, ושלח אגרות שלום לכל מלכותו על גדולת ד' והמופתים שעשה.

ד' חלום נבוכדנצאר פתרונו וקיומו - נבוכדנצאר ראה חלום ונבהל, והחכמים לא ידעו לפותרו, ורק דניאל ידע לפותרו, בחלומו ראה אילן גדול שפריו רב ויש בו מזון לכל הבריות, ובא מלאך ואמר לקצוץ האילן ולהשאיר שורשיו ולאוסרם כברזל שבע שנים, כדי שידעו שד' הוא השליט, ודניאל פתר את החלום ואמר שיתקיים על שונא המלך ונתכוון שיתקיים בנבוכדנצאר שונא הקב"ה, האילן הוא מלכותו הגדולה, וכריתת האילן היא גזירת שמים על מלכותו שידע שהקב"ה הוא השליט, והשארית השורשים פתרונה שמלכותו תשוב אליו, דניאל יעץ למלך שיעשה צדקה ויחזור בתשובה, לאחר י"ב חודש (לרש"י הפסיק לפרנס העניים, וי"מ שנתגאה בכוחו) יצא קול משמים שהחלום יתקיים בו ובאה עליו הגזירה ונטרד ממלכותו, עד שחזר והכיר במלכות ד' ואז חזר למלכותו.

תמצית נ"ך כתובים

ה' חלום בלשאצר ופתרונו - בלשאצר עשה סעודה ושתה בה בכלים שהביא נבוכדנצר אביו מבית המקדש, באותה שעה ראו יד איש שרושמת על הקיר, המלך נבהל והיה טרוד בהבנת הדברים, וכל חכמיו לא ידעו להסביר פשר הדברים, המלכה אמרה לו שיקרא לדניאל שהוא חכם ואיש אלוקים ופתר חלומות אביו, בלשאצר קרא לדניאל וביקש ממנו לקרוא את הנכתב והבטיח לו שילבישו בגדי פאר ויתנו שלישי על מלכותו, דניאל אמר לו שד' נתן את המלכות לאביו וכאשר רם לבבו ירד ממלכותו וגורש לבין בעלי החיים עד שהבין שד' הוא המלך, ואתה בנו רם לבך ושבת לאלוהי כסף וזהב, ועל כן נרשם על הקיר "מנא מנא תקל ופרסין", שמנה ד' את מלכותך וכבר הושלמה, ושקל עוונותיך ונמצאת חייב, ועל כן תתחלק מלכותך למדי ופרס, בלשאצר הלבישו ומינהו על מלכותו, והרג את מלך כשדים.

ו' דניאל בגוב האריות - דריוש המדי קיבל את המלכות, ומינה מאה ועשרים אחשדרפנים על מלכותו, ועליהם שלשה שרים ודניאל היה אחד מהשלשה, המלך חשב לשים את דניאל מעל כולם, והם חיפשו עליו עלילה ולא מצאו, ולכן אמרו למלך שצריך לחזק את מלכותו ועל כן יגזור שאסור לבקש דבר משום אלוה או איש ל' יום, ומי שיעשה כך יושלך לגוב האריות, המלך גזר כך, דניאל היה מתפלל ג' פעמים ביום לכוון ירושלים, תפסוהו והביאוהו למלך והמלך נסה להצילו ולא הצליח שהגיע זמן התפילה וראוהו מתפלל שוב, השליכוהו לגוב האריות אך הם לא עשו לו דבר עד הבוקר, כשראה זאת המלך אמר להשליך לשם את אלו שהלשינו עליו, והאריות תפסום עוד לפני שהגיעו לקרקע, המלך כתב אגרת לכל מלכותו שדניאל ישלוט, דניאל הצליח במלכות דריוש וכורש.

ז' חלומות דניאל על ד' גלויות - דניאל חלם שד' רוחות באות לים, וד' חיות שונות, הראשונה אריה עם פני נשר בבל ונמרטו כנפיה, והשניה דב פרס, והשלישית נמר יון, והרביעית חזקה מאד עם שיני ברזל רומי, והקב"ה ישב ודן את הרביעית ואיבד אותה, ולשאר המלכויות נתן זמן למלוך, והגיע איש המשיח וקיבל את המלוכה ומלכותו לא תסור, דניאל שאל אחד מהעומדים שם לפתרון החלום ואמר לו שד' מלכויות יהיו בעולם, וישראל יקחו מהם המלכות, והמלכות הרביעית תנצח את ישראל עד שיבוא הקב"ה ויעזור להם לנצחם, וישראל יקבלו את כל המלכות.

ח' דניאל חלם חלום נוסף וראה איל מנגח את כל החיות, והגיע צפיר עיזים והכה את האיל, וקרנו נשברה ובמקומה צמחו ד' קרנים ואחת גדלה עד השמים ושברה מן הכוכבים, וממנה בוטל התמיד, ושמע מלאך אומר שכל יהיה עד ערב בוקר אלפים ושלוש מאות, דניאל ביקש מהמלאך גבריאל לבאר לו פשר החלום, ואמר לו שהאיל זה מדי פרס, והצפיר זה יון, וד' הקרנים הם ד' מלכויות ומהם יעמוד מלך אח שישיחית אומות רבות ועם קדושים, דניאל הצטער על החלום ונחלה.

ט' זמן בניית בית שני - דניאל חישב את השבעים שנה של הגלות כנבואת ירמיה, והתפלל לקב"ה והתוודה על העוונות שגרמו לגלות, וביקש שהקב"ה ירחם ויבנה שוב את בית המקדש, גבריאל הגיע לדניאל ורמז לו איך לחשב זמן בנין הבית עד שיחורב שוב בפעם השניה, דניאל חישב ע' שנה מיום גלות יהויקים, והיה צריך לחשב ע' שנה מחורבן הבית שהיה י"ח שנים אח"כ.

י' דניאל התענה ג' שבועים ימים לרש"י כ"א שנה לא אכל לחם נקי ובשר ויין ולא סך מפני שהיה אבל על כך שבית המקדש לא נבנה, והנה הוא רואה איש גדול ומרוב פחד הלך כוחו ממנו, והאנשים שעמו לא ראו אבל פחדו, האיש אמר לו לעמוד ואמר לו שתעניתו נתקבלה, האיש חזקו ואמר לו שהוא ילחם עם שר פרס ויון.

י"א המשך הגלויות עד עת הגאולה - דניאל חלם על המשך מלכות פרס, ואח"כ תמלוך יון, והיא תתחלק לארבע, ומלך הנגב והצפון ילחמו פעמים מלך הצפון ינצח ופעמים מלך הדרום, ומלך

תמצית נ"ך כתובים

הצפון יבוא להלחם בבת הנשים כנסת ישראל וינצחוהו, והמנצח יהיה מלך לזמן מה, ואח"כ ימלוך מלך נבזה רומי, ויתחבר עם ישראל, וילחם במלך הנגב ומלך רומי ינצח, ואח"כ יפר את הברית שכרת, ויחללו את המקדש, והרשעים יחניפו לו, והמשכילים יחזיקו בתורה, ומלך רומי ינצח את ישראל, ובעת קץ ילחם עמו מלך הנגב, ומלך הצפון ילחם במלך הנגב ויאבד ארצות רבות וימשול במצרים ואוצרותיה, ויצא משם למלחמה ושם יבוא סופו.

י"ב ואח"כ תהיה צרה גדולה, ויהיה תחית המתים, והמשכילים יזהירו, ונאמר לו רמז סתום על זמן הגאולה.

עזרא:

א' עלית ישראל לבנות את בית ד' – כורש מלך פרס קרא לישראל לעלות לירושלים ולבנות בית לד', והנשארים יתנו ממון לאלו העולים, ואכן התעוררו מיהודה בנימין כהנים ולווים לעלות לירושלים ונתנו להם ממון רב, וכורש נתן להם את כלי המקדש שלקח נבוכדנצר.

ב' הפסוק מונה את מספר העולים מכל משפחה ומשפחה, ושמות הכהנים והלוויים ושמות הנתינים, סך כל העולים ארבעים ושניים אלף שלוש מאות ושישים, ומונה מספר עבדיהם ובהמותיהם, ומה שהתנדבו לבנין הבית, כולם עלו לארץ ישראל וישבו בעריהם.

היו עולים שלא ידעו ייחוסם, וכהנים שלא נמצא כתב יחוסם ונמנעו מלאכול קדשים.

ג' תחילת בנין הבית והקרבתו – בהגיע חודש תשרי נאספו כולם לירושלים, הכהנים בנו את המזבח והקריבו בו קרבנות, ועשו את חג הסוכות, וגם אח"כ הקריבו את כל הקרבנות, ישראל נתנו כסף ואוכל לעוסקים בבנין הבית.

בחודש אייר העמידו הכהנים את הלוויים לשורר לקב"ה בשירי דוד על בנין הבית, ורבים מהזקנים שראו את הבית הראשון בכו וגבר קול הבכי על קול השמחה.

ד' הלשנת הגויים שבא"י והפסקת בנין הבית – הגויים שבארץ ישראל הציעו לזרובבל וראשי האבות לבנות עמהם את הבית, והם סירבו, ועל כן הם ניסו להפריעם במלאכתם, וכתבו מכתב סטנה לארשחשסתא כורש, שישראל בונים עיר למרוד בו ויבנו בה חומות ולא יעלו לו מס, ואח"כ יקחו את כל הארץ ממנו, המלך שלח למנוע מישראל לבנות את הבית, והם מנעו מישראל לבנות את הבית עד שנת י"ב לדריוש מלך פרס.

ה' בנין בית שני – חגי וזכריה נתנבאו להמשיך לבנות את הבית בלא רשות מדריוש, וישראל חזרו לבנותו, והגויים שלחו לדריוש להלשין על הבניה, שבונים בית חזק בלא רשות, ומה שענו להם ישראל כששאלום על הבניה.

ו' הסכמת דריוש לבניה וסיועו – דריוש בדק בספרים ומצא כתוב שיבנו את דברי כורש שיבנו את הבית, ושיתנו להם ממון לבניה ואת כלי המקדש, דריוש השיב לגויים שלא יפריעו לבניה, ולישראל ציווה לבנות הבית מכספו, ושיתנו להם בהמות חטים מלח יין ושמן מידי יום לצורך הקרבנות והמנחות והנסכים, ומי שיפריע לבניה יתלוהו וישמידו את ביתו.

תמצית נ"ך כתובים

חנכת הבית - בג' אדר בשנת שש לדריוש גמרו לבנות את הבית, והקריבו קרבנות לחנוכת הבית, והקריבו קרבן פסח ב"ד ניסן ועשו את חג המצות בשמחה על שהסב ד' את לב המלך עליהם לבנות את הבית.

ז' עלית עזרא וגדולתו - בשנת שבע לדריוש עלו עם עזרא הסופר (שהיה מיוחס לאהרון הכהן) עוד מישראל, עזרא הכין ללבו לדעת התורה וללמדה, והמלך ציווה שיהיה ממונה על ישראל, ושלח עמו כסף וזהב לקרבנות והמותר יעשה בו עזרא כראות עיניו, וכל צרכי המקדש יהיה מאוצר המלך, וכל העוסקים בעבודת המקדש יהיו פטורים מתשלום מס, ועזרא ימנה שופטים לפי התורה ויהיה הרשות בידם לענוש.

עזרא בירך את ד' על שנתן בלב המלך לעשות כך לבית המקדש ולו.

ח' העליה עם עזרא לירושלים - הפסוק מייחס את העולים עם עזרא, עזרא חיפש לוויים ולא מצא מפני שהיו קצוצי בהונות ואמר להביא לוויים מכספיה, עזרא קרא צום ותפילה על הנהר שד' ישמור עליהם, כי בוש לבקש שמירה מדריוש אחרי שאמר לו שד' שומר על הנאמנים לו, תפילתם התקבלה והגיעו לירושלים, עזרא הבדיל את הכהנים והלוויים ונתן להם את הכסף לשמור ולהביא לבית ד', בהגיעם ירושלים הקריבו קרבנות בבית המקדש.

ט' נשיאת הנשים הנכריות התפילה התשובה והתיקון - שרי ישראל סיפרו לעזרא שנשאו מישראל נשים נכריות, עזרא קרע בגדיו ישב משומם ובתענית עד הערב, עזרא התפלל והתוודה על החטא שחטאו לקב"ה למרות שהיטיב להם.

י' רבים מהעם התקבצו אל עזרא ובכו, ואמרו שיכרתו ברית לקב"ה ויוציאו הנשים הנכריות, עזרא השביעם על כך והעביר קול במחנה שכולם יבואו לירושלים, בכ' כסלו הגיעו כולם לירושלים מרעידים מהחטא ומהגשמים, עזרא ציווה את ישראל להוציא הנשים הנכריות, ומינה על כך ממונים לבקשת ישראל, ועד א' ניסן השלימו את התיקון, הפסוק מונה את אלו שחטאו.

נחמיה:

א' צער נחמיה על המצב בירושלים ותפילתו - בשנת עשרים לארתחשתתא שמע נחמיה (שר המשקים) שישראל בירושלים ברעה גדולה, והחומה פרוצה, נחמיה בכה והתאבל, וצם התפלל והתוודה וביקש מהקב"ה שיתנהו לרחמים לפני המלך.

ב' עלית נחמיה לירושלים - נחמיה ביקש מהמלך שיוכל לעלות לירושלים החרבה, המלך נתן לנחמיה אגרות שיסייעו לו, נחמיה הגיע לירושלים.

השתדלות נחמיה לבנית חומת ירושלים - בלילה יצא ופרץ עוד בחומות ירושלים כדי לשכנע אנשי העיר לבנותה, למחרת אמר לישראל שצריכים לבנות את החומה, סנבלט החורוני טוביה העבד העמוני וגשם הערבי לעגו להם, נחמיה ענה להם שד' יסייע בידם.

ג' הפסוק מונה את שמו בוני החומה והשערים העוזרים להם, סנבלט שמע על הבניה וכעס, נחמיה התפלל לקב"ה שישמרם.

תמצית נ"ך כתובים

ד' רצון האויבים להפריע לבנית החומה - סנבלט עלה עם הערבים והעמונים והאשדודים להלחם, נחמיה העמיד שומרים על החומה, יהודה אמרו לנחמיה שעדיין לא סיימו לבנות ואין להם יותר כח, נחמיה חיזקם ואמר להם שיזכרו את ד' וילחמו, האויבים שמעו כי הם יודעים שהם באים להלחם וחזרו, יהודה המשיכו לבנות ולשמור על הבונים.

ה' ביטול חובות העניים לעשירים - העם צעקו על מצבם החומרי הקשה והעשירים נושים בהם, נחמיה שכנע את העשירים לוותר על החובות, והם הסכימו ועשו כך.

הטבת נחמיה לישראל - נחמיה לא גבה את המס שגבו המושלים לפניו, והוא ונעריו סייעו בבניה, ורבים אכלו על שולחנו, וביקש מהקב"ה לזכור לו זאת לטובה.

ו' נסיון האויבים להרע לנחמיה - סנבלט וחבריו שמעו על סיום בנית החומה, וביקשו כמה פעמים להפגש עם נחמיה כדי לעשות לו רעה, נחמיה אמר שאין לו זמן, בפעם החמישית שלחו לו שהוא רוצה למרוד במלך ונחמיה ענה שהדבר אינו נכון, שמעיה היה נביא שקר ואמר בעצת סנבלט אמר לנחמיה שיתחבא בבית ד' כי באים להורגו, נחמיה ענה שהדבר אסור והבין שלא ד' שלחו.

בנית החומה הסתיימה והגויים פחדו מהם והבינו שד' עמם.

עדיין היו רבים ששמרו על קשר עם טוביה.

ז' נחמיה מינה את חנני וחנניה על שערי החומה, נחמיה מצא את ספר היחס של העולים ראשונה לירושלים, ותרומתם למקדש.

ח' קריאת התורה באזני העם - כל העם נאספו יחד בירושלים, ועזרא הביא את ספר התורה ופתחו, ובירך את ד' וכל העם השתחוו, קראו ותרגמו את התורה לעם.

צער העם וחזרתו בתשובה - העם בכה על שלא קיימו את התורה ועזרא ונחמיה אמרו שלא לבכות ביום זה ראש השנה.

סוכות - למחרת קראו בתורה על מצות סוכה, והעבירו קול לקיים מצוות החג ככתוב, כל הקהל עשו את חג הסוכות בשמחה גדולה, ולא היה כמוהו מימות יהושע.

ט' דברי העם לד' על חסדיו ועזיבת התורה - בכ"ד תשרי נאספו ישראל לצום ולתשובה והתבדלו מבני נכר, וברכו את ד' על בריאת העולם לבדו ובריתו לאברהם ויציאת מצרים וחסדיו במדבר ונתינת התורה והשבת וירדת המן והמים, והזכירו חטאי ישראל ושלמרות זאת לא עזבם ד', ונתן להם את הארץ ובכל זאת חטאו, ושלח להם נביאים להזירם בתשובה ולא חזרו, וברחמי הרבים לא כילה אותם, והצדיקו עליהם את הדין.

י' קבלת אמנה על שמירת התורה - ישראל חתמו אמנה על קיום התורה, הפסוק מונה שמות החותמים והשאר קיבלו עליהם את האמנה באלה ושבעה, והתחייבו לתת לצרכי המקדש ומתנות כהונה.

י"א שרי העם, ועשירית מהעם על פי גורל, ישבו בירושלים, הפסוק מונה את היושבים בירושלים מבני יהודה ובנימין כהנים ולוויים ומשאר ישראל, ומונה ישובי יהודה ובנימין מחוץ לירושלים.

י"ב מונה את הכהנים והלוויים שעלו עם זרובבל, ומייחס את הכהנים הגדולים, ומונה את שמות ראשי בית אב, ואת שמות הלוויים וראשיהם, ואת שמות השוערים.

בני הלוויים התאספו לשיר בחנוכת החומה, ועשו ב' תהלוכות עם לחמי תודה ומונה את ההולכים ואיך הלכו, והקריבו קרבנות בבית המקדש ושמחו, ומינו אחראים על מתנות כהונה.

תמצית נ"ך כתובים

י"ג ישראל הבדילו עמוני ומואבי מקהל ד'.

מעשי נחמיה לחיזוק שמירת התורה-

נחמיה הלך לבבל ואלישיב הכהן עשה לשכה לטוביה ונתנו שם את מתנות הלויים, כשחזר נחמיה השליך את כלי טוביה והחזיר את המתנות ללויים.

נחמיה ראה שיש שמחללים את השבת והוכיחם, והורה לסגור את שערי ירושלים בשבת ושלח משם את הרוכלים.

וכשראה שישראל נשאו נשים גויות הוכיחם והשביעם להוציאם.

דברי הימים א':

א' סדר הדורות מאדם עד יעקב - מונה סדר הדורות מאדם ועד נח, וצאצאי נח ובניו, ומשם עד אברהם, בני אברהם וצאצאיהם, בני יצחק וצאצאיהם, ומונה מלכי אדום שמלכו לפני שמלך מלך בישראל.

ב' מונה את בני יעקב, ואת צאצאי יהודה עד דוד.

ג' מונה את צאצאי דוד, ואת סדר המלכים מזרעו עד צדקיהו, ואת צאצאי יאשיהו בן אמון.

ד' מוסיף למנות את צאצאי יהודה, ואח"כ מונה את צאצאי שמעון.

ה' מונה את צאצאי ראובן, ומזכיר שבחללו יצועי אביו ניתנה בכורתו לבני יוסף והמלוכה ליהודה, בני ראובן גד וחצי מנשה עשו מלחמה עם ההגריאים ונצחו כי בטחו בד', ומונה צאצאי חצי מנשה, ומזכיר שמעלו בד' ועבדו ע"ז, ומלך אשור הגלה את השבטים שבעבר הירדן.

מונה את צאצאי לוי מאהרון הכהן עד יהוצדק שגלה מירושלים.

ו' מונה את שאר צאצאי לוי מגרשם קהת ומררי, ומונה את הערים שקיבלו שבט לוי.

ז' מונה את צאצאי יששכר בנימין נפתלי מנשה אפרים ואשר, ומספר אנשי הצבא מהם.

ח' מונה את צאצאי בנימין.

ט' מונה את היושבים בירושלים, והשוערים והמשוררים של בית המקדש.

י' מיתת שאול - הפלישתים נצחו את ישראל, שאול נפל על חרבו כדי שלא יתעללו בו, ישראל ברחו מעריהם והפלישתים ישבו בהם, הפלישתים מצאו את שאול ותלו אותו, אנשי יבש לקחו את גופות שאול ובניו וקברו אותם ביבש, מיתת שאול היתה על שלא שמר את דבר ד' ועל ששאל באוב.

י"א מלוכת דוד - ישראל המליכו עליהם את דוד בחברון, דוד כבש מן היבוסים את ירושלים, מונה את הגבורים של דוד וכמה ממעשיהם.

י"ב המשך, ומונה מספר אנשי הצבא מכל השבטים שהגיעו להמליך את דוד ס"ה 339800, והמליכוהו בכל ליבם ובשמחה.

י"ג העלאת הארון - דוד אמר שיעלו את הארון, ישראל העלוהו מקרית יערים ושמחו לפניו, עוזא שלח לאחוז בארון כי שמטו הבקר ומת, דוד פחד לקחת את הארון והביאוהו לבית עובד אדום הגיתי שנתברך בגללו.

י"ד חירה מלך צור שלח מומחים לדוד לבנות לו בית.

מונה את שמות בני דוד, דוד נצח פעמיים את פלישתים, ושמר את דבר ד' לא להלחם עד הסימן שיתן לו.

ט"ו דוד קרא ללוויים להעלות את הארון ולשורר בעליתו, ומונה את שמות הלוויים, מיכל בת שאול בזתה לדוד בלבה על ששחק ורקד לפני הארון.

תמצית נ"ך דברי הימים

ט"ז הארון הונח באוהל מיוחד, דוד נתן מן הלויים לשרת ולהזכיר להודות ולהלל לד', ואסף היה בראש, והודו לד' על נפלאותיו, ועל נתינת הארץ לישראל, והכהנים נשארו בבמה אשר בגבעון.

י"ז **הבטחת המלכות לזרע דוד** - דוד אמר לנתן הנביא שהוא רוצה לבנות בית לקב"ה, הקב"ה אמר לנתן שיאמר לדוד שהוא גדלו והכניע את כל אויביו מפניו, ובנו הוא יבנה את הבית וימלוך אחריו עד עולם, דוד הודה לקב"ה על שגדלו ונתן המלוכה לו ולזרעו.

י"ח **מלחמות דוד** - דוד ניצח את פלישתים מואב צובה ארם אדום בני עמון ועמלק, ולקח מהם זהב כסף ונחושת, ומלך חמת שלח לו זהב כסף ונחושת, ואת הכל הקדיש דוד לד', ד' עזר לדוד בכל, ודוד מלך על ישראל ועשה משפט וצדקה.

י"ט דוד שלח לנחם את חנון מלך עמון על מות בנו המלך נחש, שרי עמון אמרו למלך שהם באו לרגל וגלחו את שערם, ואסף את ארם ואת בני עמון להלחם, יואב התפלל לד' ונלחם בהם והם נגפו לפניו, ארם באו שוב להלחם ודוד ניצחם.

כ' יואב הכה את רבה ודוד לקח את כתר מלכם, עוד נלחמו בפלישתים ונצחום והרגו את אחי גלית.

כ"א **מנין ישראל והמגפה** - דוד מנה את ישראל למרות שיואב הניאו מכך, והיה מספר בני ישראל 1.100.000 שולף חרב, ומיהודה 470.000 שולף חרב, ולוי ובנימין לא נימנו, ד' אמר לגד הנביא שיאמר לדוד שיבחר או ג' שנים רעב או ג' חודשים שיפול לפני צריו או ג' ימים מגפה, דוד בחר במגפה ומתו מן העם 70000 איש, המלאך הגיע להכות בירושלים ודוד ביקש למות תחתיהם, וגד אמר לדוד בשם ד' שיקים מזבח בגורן ארנון, דוד קנה את הגורן בשש מאות שקלי זהב ובנה שם מזבח והקריב בו, ואז פסקה המגפה.

כ"ב **הכנות דוד לבנין הבית** - דוד הכין אבני גזית ברזל ועצי ארזים וזהב מאה אלף ככרות וכסף מאה אלף ככרות וברזל ונחושת אין מספר לבנין בית המקדש, ואמר לשלמה שהוא לא יכול לבנות את הבית כי שפך דם רב, וכי ד' אמר לו שבנו יבנה את הבית, ובירכו שיהיה ד' עמו אם ישמור את התורה, וצוה את העם לעזור לו.

כ"ג **תפקידי שבט לוי** - דוד מנה את הלויים והיו 38000, וחילקם 24000 לנצח על מלאכת בית ד', 6000 שוטרים ושופטים, 4000 שוערים ו4000 משוררים, ומונה את הלויים צאצאי גרשום קהת ומררי, וצאצאי אהרן הובדלו להקריב קרבנות ולברך את ישראל, צאצאי משה היו לויים.

כ"ד **משמרות הכהנים** - דוד חילק את צאצאי אלעזר ואיתמר לכ"ד משמרות, ומונה את סדר ושמות המשמרות.

כ"ה **משמרות המשוררים** - דוד בחר כ"ד משמרות לויים לשיר, מבני אסף הימן וידותון, בכל משמר היו י"ב לויים, ומונה שמות המשמרות וסדרם.

כ"ו **משמרות השוערים** - דוד חילק השוערים לכ"ד משמרות, ומונה את שמותיהם והצד בו שמרו בשוערים, ואח"כ מינה את השומרים על האוצרות.

כ"ז **שרי הצבא** - דוד חילק את ישראל ל"ב משמרות של כ"ד אלף לשרת את המלך, ומונה את שמות י"ב שרי הצבאות.

מונה את שמות השרים שהיו לכל שבט.

מונה את השרים על רכוש המלך, ואת יועציו.

תמצית נ"ך דברי הימים

כ"ח דברי דוד לישראל ולבנו שלמה - דוד הקהיל את כל השרים והגבורים, ואמר להם שד' בחר בו למלך והוא לא יכול לבנות את בית המקדש, וד' בחר בשלמה שימלוך ושהוא יבנה את ביתו, והזהירם על שמירת המצוות, ואת שלמה הזהיר שיעבוד את ד' בלב שלם, ונתן לו את תבנית הבית והחצרות והלשכות וכו', ואת חלוקת הכהנים והלוויים, ואת משקל כלי הקודש.

כ"ט נדבת ישראל - דוד אמר לישראל שהוא קיבץ זהב כסף נחושת ברזל עצים אבנים יקרות, ושירי ישראל התנדבו גם הם מכל אלו בשמחה.

ברכת ותפילת דוד - דוד נתן שבח להקב"ה שנתן לו לקבוץ הרבה ממון לבית המקדש, והתפלל שלב ישראל ובנו שלמה יהיו שלמים לד', ישראל השתחוו לד' והקריבו קרבנות רבים ושמחו לפניו, ד',

מלכות שלמה - ישראל חזרו והמליכו את שלמה, וד' גידל את שלמה מכל המלכים לפניו.

דברי הימים ב'

א' מלכות שלמה - שלמה התחזק על מלכות כי ד' גדלו.

הקרבנות שהקריב שלמה - שלמה קרא לכל ראשי ישראל ללכת עמו למשכן בגבעון והקריבו שם אלף עולות.

חלום שלמה - ד' אמר לשלמה בחלום שהוא יתן לו מה שיבקש, שלמה ביקש חכמה, ד' אמר לו שיקבל גם חכמה וגם עושר נכסים וכבוד.

לשלמה היו סוסים ופרשים רבים, והכסף היה כאבנים, וקנה במצרים סוסים.

ב' בנין בית המקדש - שלמה שלח לבקש ממלך צור שיסייע לו לבנות את בית המקדש, חירם הסכים בשמחה, שלמה לקח את הגבעונים ועשה מהם שבעים אלף סבל ושמונים אלף חוצב בהר, 36001 מנצחים.

ג' בניית ההיכל וקודש הקדשים וצפויים זהב, הכרובים והפרוכת והעמודים יכין ובועז.

ד' עשית המזבח והים והכזרים ומנורות ושולחנות.

ה' ישראל התאספו והלוויים העלו את הארון מעיר דוד והניחוהו בקודש הקדשים, והקריבו קרבנות רבים מספור, כבוד ד' מלא את הבית, וכל הלוויים השמיעו קול אחד להלל ולהודות לד'.

ו' שלמה בירך את העם, וברך לד' על שזכה לבנין הבית, והתפלל שהתפילות יתקבלו דרך מקום זה.

ז' ירדה אש מהשמים ואכלה את הקרבנות, וכבוד ד' מילא את הבית, וישראל השתחוו, והקריבו הרבה קרבנות וחנכו את הבית, עשו חג ז' ימים והשמיני עצרת ואח"כ חזרו לבתיהם, ד' אמר לשלמה שאם ישראל יחזרו בתשובה ויתפללו יקבל תפילתם, ואם יחטאו יגלו והבית יחרב.

תמצית נ"ך דברי הימים

ח' שלמה בנה ערים רבות, כבש את חמת צובה, בנה בית לבת פרעה, הקריב תמידים ומוספים, העמיד הכהנים לעבודתם והלוויים להלל ולשרת, חירם שלח לו אניות והביא הרבה זהב מאופיר.

ט' מלכת שבא באה לראות את חכמת שלמה והתפעלה מאד ונתנה לו הרבה זהב וכו', היה לו הרבה זהב, וחכמתו ועשרו היו יותר משאר המלכים שבאו לשמוע חכמתו והביאו לו מנחה, מלך מ' שנה.

י' **עצת הזקנים והילדים וחלוקת המלוכה** - בני ישראל ביקשו מרחבעם שיקל את עול אביו מעליהם, והוא נועץ עם הזקנים שאמרו לו להסכים, והילדים אמרו לו להכביד עולו, והוא שמע בעצת הילדים, וישראל פשעו במלכות בית דוד, והמליכו עליהם את ירבעם.

י"א **מלכות רחבעם** - רחבעם רצה להלחם עם ישראל וד' אמר ליהודה ובנימין לא להלחם כי מאתו נהיה הדבר, רחבעם בנה ביהודה ערים למצור, הכהנים והלוויים מכל ישראל עלו ליהודה וכן עלו משאר השבטים אלו המבקשים את ד', רחבעם נשא נשים ופילגשים והוליד בנים, והעמיד לראש את בנו אביה בן מעכה.

י"ב **מלחמת שישק** - רחבעם וישראל עזבו את תורת ד', שישק מלך מצרים בא להלחם בירושלים, שמעיה הנביא אמר בשם ד' ששישק הגיע כיון שעזבו את ד' וישראל הצדיקו עליהם את הדין, ד' אמר שלא ישחיתם אלא יהיו לשישק לעבדים, שישק לקח את אצרות בית המקדש ובית המלך, רחבעם עשה הרע בעיני ד', רחבעם מת ואביה בנו מלך תחתיו.

י"ג **נצחון יהודה על ישראל** - אביה בא להלחם עם ירבעם והוכיח את ישראל על שעזבו את ד' ועשו להם עגלי זהב וכהנים מעמי הארצות, ד' נתן את ישראל בידי יהודה, והרגו בהם חמש מאות אלף איש, וכבשו מהם כמה ערים.

אביה מת ואסא בנו מלך תחתיו.

י"ד **מלכות אסא ונצחונו על הכושים** - אסא עשה הטוב בעיני ד' והסיר את הע"ז ואמר ליהודה לדרוש את ד', אסא בנה ערי מבצר, זרח הכושי בא להלחם עם יהודה וד' נתן את הכושים בידיהם.

ט"ו **נבואת עזריהו** - עזריהו בן עודד אמר ליהודה שיראו שכאשר הם הולכים אחרי ד' הוא עוזר להם ואם יעזבוהו יעזוב אותם וחיזקם.

אסא התחזק להעביר את הע"ז וחיידש את המזבח, בשנת ט"ו למלכותו באו כולם לירושלים ודרשו את ד', וכל מי שלא דרש לד' יומת.

ט"ז **סוף ימי אסא** - בשנת ל"ו לאסא בא בעשא מלך ישראל ובנה רמה שלא יוכלו אנשי אסא לצאת, אסא שכר את בן הדד מלך ארם להלחם בישראל, והם הכו בישראל כמה ערים, ובעשא הפסיק לבנות את הרמה, חנני הרואה הוכיח את אסא על שבטח במלך ארם ואל בטח בד' שנתן בידו את הכושים, אסא כעס עליו ונתנו בבית האסורים, אסא חלה ודרש ברופאים ולא בד', מת בשנת מ"א למלכותו.

י"ז **מלכות יהושפט** - יהושפט בנו מלך תחתיו ועשה הישר בעיני ד' וד' כונן את הממלכה בידו, שלח את שריו ולכהנים ללמד את העם את התורה, הפלישתים והערביאים הביאו לו מנחה, והיו לו אוצרות ואנשי צבא רבים.

י"ח היה ליהושפט עושר וכבוד.

מות אחאב - יהורם בנו התחתן עם בת אחאב מלך ישראל, אחאב ביקשו להלחם עם רמות גלעד, מלך ישראל שאל ארבע מאות נביאים אם ינצח והם אמרו שינצח, יהושפט שאל את מיכיהו והוא

תמצית נ"ך דברי הימים

אמר שישראל יחזרו אבל מלך ישראל ימות ונביאים אלו הם נביאי שקר, שמו את מיכיהו במאסר, מלך ישראל התחפש במלחמה ואיש משך בקשת לתומו ופגע בו ומת.

י"ט יהושפט חזר לביתו ויהוא החוזה הוכיחו שעזר לרשע, ואמר לו שטוב הוא כי בער האשרה ולבבו עם ד', יהושפט העמיד שופטים לשפוט ביראת ד'.

כ' מפלת עמון ומואב - עמון ומואב באו להלחם ביהודה, יהושפט קרא לכולם לצום והתפלל לד' בבית המקדש וכל יהודה עמדו שם לפני ד', יחזיאל ניבא שמחר יראו את ישועת ד' בלא להלחם, והם האמינו בד' והללו אותו, ד' נתן על בני עמון ומואב מארבים והם ניגפו ונלחמו עם שעיר, יהודה מצאו אותם פגרים מתים ובזזו את שללם ובירכו את ד', נפל פחד ד' על כל הארצות ומלכות יהושפט שקטה.

כ"א מלכות יהורם - יהושפט מת ויהורם בנו חתן אחאב מלך תחתיו, יהורם הרג את אחיו, עשה הרע בעיני ד', בימיו פשע אדום מתחת יד יהודה, הגיע ליהורם מכתב מאליהו שתהיה מגפה גדולה והוא עצמו יחלה, הפלישתים והערבים שבו את משפחתו ורכושו, והוא עצמו חלה ומת.

כ"ב מלכות אחזיהו - אחזיהו בנו מלך תחתיו, עשה הרע בעיני ד' בעצת אמו בת אחאב, הלך עם יהורם בן אחאב להלחם עם ארם וארם נצחוהו, יהוא בן נמשי שלחו ד' להכרית בית אחאב והוא הרג גם את אחזיהו, יואש בן אחזיהו הוסתר, עתליה אם אחזיהו מלכה שש שנים.

כ"ג המלכת יואש - יהוידע הכהן כנס את העם לכרות ברית עם יואש, והלויים ישמרו על המקדש ועל יואש, עתליה נהרגה, יהוידע כרת ברית בין העם והמלך לקב"ה ושברו את הע"ז.

כ"ד מלכות יואש - יואש עשה הישר בעיני ד' בימי יהוידע הכהן, ועשה ארון שישימו שם את הכסף לבדק הבית וחיזקו בו את בדק הבית, אחרי מות יהוידע השתחוו למלך וחזרו לעבוד ע"ז, לא שמעו לנביאים והרגו את זכריה הנביא, ארם באו להלחם ונצחו, יואש מת.

כ"ה מלכות אמציה - אמציה בן יואש מלך והרג את רוצחי אביו, עשה הישר בעיני ד' אך לא בלב שלם, אמציהו שכר מאה אלף אנשי צבא מיהודה במאת ככר, ואיש האלוקים אמר לו לשלחם וד' יתן לו מה שהפסיד, אנשי אמציהו הכו את בני שעיר, אמציהו עבד את אלוהי שעיר והנביא הוכיחו, אמציהו נלחם עם יואש מלך ישראל והפסיד כיון שעבד ע"ז.

כ"ו מלכות עוזיהו - עוזיהו מלך תחת אביו נ"ב שנה, עשה הישר בעיני ד' וד' הצליחו, הכה את הפלישתים והערבים, היה לו צבא של 307500, גבה ליבו ובא להקריב קרבנות ונצטרע עד יום מותו.

כ"ז מלכות יותם - יותם בן עוזיהו מלך ט"ז שנה, ועשה הישר בעיני ד', אבל העם השחיתו, ניצח את בני עמון.

כ"ח מלכות אחז - אחז בן יותם מלך ט"ז שנה, עשה הרע בעיני ד', ד' נתנו ביד ארם וביד פקח בן רמליהו, ישראל שבו שבי רב מיהודה, הנביא עודד הוכיחם על כך והם החזירו את השבויים, גם האדומים והפלישתים הכו באחז בגלל חטאיו, ומלך אשור שביקש אחז את עזרתו צר עליו, אחז המשיך לעבוד ע"ז, וסגר את דלתות בית המקדש.

כ"ט מלכות חזקיהו - חזקיהו מלך תחת אביו כ"ו שנה, עשה הישר בעיני ד', פתח את דלתות המקדש, וקרא ללוויים לטהר את בית ד' מע"ז, הכהנים הקריבו קרבנות לחטאת לכפר על עוונותיהם, הלוויים שוררו והעם והמלך השתחוו, והקריבו עוד קרבנות רבים.

תמצית נ"ך דברי הימים

ל' הקרבת הפסח - חזקיהו עיבר את השנה כדי שיוכלו להטהר, וקרא לכל ישראל לעשות את קרבן הפסח, הסירו את הע"ז מירושלים, רבים אכלו את הפסח בטומאה וחזקיהו התפלל לד' שיסלח להם, ישראל שמחו שמחה גדולה והוסיפו על הפסח עוד ז' ימים.

ל"א ישראל השמידו את הע"ז מיהודה בנימין אפרים ומנשה, חזקיהו קרא לתת מנות לכהנים וללוויים וישראל נתנו להם הרבה, חזקיהו עבד את ד' בכל לבבו והצליח בזה.

ל"ב מפלת סנחריב - סנחריב בא לצור על ירושלים, חזקיהו סתם את הגיחון, וסגר את הפרצות בחומה, וחיזק את ישראל שד' יעזרם, סנחריב שלח לירושלם שד' לא יעזרם מפני שהסיר כל המזבחות והשאיר רק מזבח אחד, סנחריב חירף וגידף את ד', חזקיהו וישעיהו התפללו לד' וד' שלח מלאך שהרג את מחנה סנחריב.

גבה לב חזקיהו והיה עליו קצף וחזקיהו נכנע, ד' הצליח את חזקיהו בכל.

ל"ג מלכות מנשה - מנשה בן חזקיהו מלך נ"ה שנה, עשה הרע בעיני ד', החזיר את הע"ז שהסיר אביו, העביר בניו באש ושאל באוב וידעוני, לא שמע בקול הנביאים, שרי אשור אסרוהו והוא חזר בתשובה וד' השיבו למלכותו, הסיר את הע"ז אבל הבמות נשארו.

מלכות אמון - אמון בן מנשה מלך ב' שנים ועשה הרע בעיני ד', ועבדיו הרגוהו.

ל"ד מלכות יאשיהו - יאשיהו בן אמון מלך שלושים ואחת שנה ועשה הישר בעיני ד', טיהר את ארץ ישראל מהע"ז, בשנת י"ח למלכו חיזק את בדק הבית, מצאו את ספר תורת ד' ביד משה וכשקראו בספר קרע יאשיהו את בגדיו, ושלח לדרוש את ד' על הדברים שקרא, חולדה הנביאה אמרה שאכן ד' יביא את כל האלות שקראו כיון שעבדו ע"ז, אבל יאשיהו לא יראה את כל הרעה הזו, יאשיהו כינס את העם וקרא בפניהם את הדברים וכתר ברית על שמירת המצוות, וכל ימיו לא סרו העם מאחרי ד'.

ל"ה בשנת י"ח ליאשיהו הקריבו כל עם ישראל קרבן פסח בזמנו, ויאשיהו דאג לחזק את עבודת המקדש, פרעה נכה רצה לעבור להלחם כאשור, יאשיהו שלח לו שלא יעבור ויצא להלחם ומת במלחמה.

ל"ו המלכים האחרונים - יואחז בן יאשיהו מלך ג' חודשים, ופרעה נכה אסרו והמליך תחתיו את אחיו אליקים, אליקים מלך אחת עשרה שנה ועשה הרע בעיני ד', נבוכדנצר אסרו והוליכו לבבל, יהויכין בנו מלך תחתיו ג' חודשים וי' ימים ועשה הרע בעיני ד', נבוכדנצר לקחו לבבל והמליך את אחיו צדקיהו, מלך י"א שנה ועשה הרע בעיני ד' מרד בירמיהו והעם עבדו ע"ז, ד' שלח נביאים להחזירם בתשובה ולא שמעו להם, בית המקדש נחרב והעם גלו לבבל שבעים שנה, כורש מלך פרס הכריז על בנין בית המקדש.

